

ביזיך

סיפורו של ברוך יונג

בוזיק

סיפורו של ברוך יונג

סיפורו של ברוך יונג – ברוך יונג
כרייה – קליל בכר ואריאלה בכר
הקלחת כתב היד – עדי יונג
בעקבותיך ושאר תוספות – ארי אלה בכר
עריכה – טמיר בכר, חובב בכר ואריאלה בכר

תודה לכם, חובב, טמיר, טאי, קליל ופארן,
שהייתם איתני, הקשבתם לי, התרגשתם איתני ויצאתם איתני למסע הזה, כל אחד בדרכו.
אהבת אתכם.

לזכרם של אלה אשר פעלו באנושיות ואומץ לב,
בתקופה אפלה של שנאה ורדיפה.

לזכרם של האנשים, שבשנים בהן אסור היה לעזר יהודים,
סיכנו בידיעין את חייהם ואת חייו בני משפחתם
ופתחו את ביתם ולבם לברוך יונג, אבא שלי.

האיכרה צויזקובה ובתיה, שחיו בלודמיר.

פיאלת, הקצין הצעבי, שנורה במהלך המלחמה, כשהתגלה כי ריגל לטובה
הפרטיזנים.

אנדריי האוקראיני, אחיו היטוטר והורייהם, שלא שרדوا את
המלחמה.

פליקאן הצעבי, אשתו וילדיו, מдолינקה.

נאום ואלה טראצ'יק, מוורחנוב.

יהי זכרם ברוך

ברוך ינאג

1928-2008

הסיפור שלך, כפי שכתבת...

הסיפור שלך, ידוחר, חייך, בתקופת השואה והתקומה, כפי שכתבת אותם.
לא שינייתי, לא ערכתי, כדי שנוכל להרגיש היכי קרובים אליו, לדמיין את צליל קולך.
מילותיך ליוו אותנו במאי 2019, כשיצאנו למסע בעקבותיך, אל נופי ידוחר.
כמה רגעים שנכתבו, מאותו מסע, צירפתי לספר שלך.

תודה
אריאלה

תוכן עניינים

5.....	החיים באיוואניצ'ה
10.....	בגטו
13.....	המשר הנדודים
15.....	ולאדי מיר נזאריך אלבטנדרוביץ' - ולודקה
19.....	בגטו סוקל
23.....	איך להמשיך?
25.....	אצל פליקון
26.....	אצל הגאות
27.....	אצל משפחה חדשה
31.....	בדרכ טראצ'יק
33.....	אצל טראצ'יק
40.....	המادر
45.....	ברוסיה
47.....	בדרכ חוזרה
50.....	בדרכ לארץ ישראל
58.....	באرض ישראל
66.....	בקבותיך
68.....	mai 2019 ווהלין, אוקראינה
71.....	دولינקה
75.....	עוד רגע נגיע
82.....	הען של משפחות יונגה - שטאלין

ברוך יונג

ברצוני להעלות על הניר את קורות חי', אומנם עברו הרבה שנים עד שהחלטתי לעשות את זה. ואני מודה שהילדים דחפו אותי לעשות את זה.

א) מי הוא האבא שלהם? היה ות משפחתי לא הכירו, כי לא נותר איש בחיים, אז לפחות הפחות לספר להם על המשפחה.

ב) לכתוב אודות השנים 1939-1945, מדובר בשלטון הנאצים בפולניה, איך עברתי את השנים האלה.

ג) שיצרו וידעו מה עשו הגermans עם היהודים.

החיים באיליאניצ'ה

מרדכי ואסתר יונג, ההורים של ברוך

שמי יונג ברוך ושם הורי: האבא מרדכי ושם האמא אסתר.

נולדתי בעיירה איליאניצ'ה, מחוז ווהלין אוקראינה שבפולניה, בשנת 1928, בערב יום כיפור (נדמה לי בתאריך 16/9/1928) (ובכן התאריך אושר על ידי הדודה ברכה). בעיירה שנולדתי גרו בערך כ - 35 משפחות יהודיות וכ- 40% מהם הייתה המשפחה שלי. מצד אבא שלי ומצד אמא שלי.

לאבא שלי היו 3 אחים ו 5 אחיות. לאמא שלי היו 4 אחים

ו 2 אחיות. אפשר להגיד הרבה משפחות מרובות ילדים. את אמא שלי לא הכרתי, היא נפטרה שבועיים לאחר שלידה אותה (זה הכל נודע לי מסיפורים). גדלתי בבית סבא וסבתא, ההורים של אמא שלי, עד גיל חמיש או שש (עד כמה שאני יודע, האישה שהניקה אותה הייתה נוצרייה).

לאחר שאמא שלי מתה, אבא שלי התחנן עם האחות שלו (בלחץ המשפחה) וגם היא, לאחר שילדה בת, נפטרה אחרי שבועיים. גם הילדה גדלה בבית של סבא וסבתא. מה שזכור לי, שהילדה הייתה חולת במחלת אנגלית (כנראה המופilia א.ב.), האמת שאני לא זוכר אותה כל כך.

מרדיי, אשתו השנייה אודל, וברוך.

כל השנים האלה גרתי יחד עם אבא אצל סבתא. שגדلتني והייתי כבר בן שעشر, אבא עזב את הבית של סבתא ויחד איתני, עבר לאגור בבית אחר. היהות ולא יכול היה להשאיר אותי לבד בבית, אז הוא שכר אישה שתתבשל ותנקה ותטפל بي, כי אבא לא היה כל היום בבית, הוא עסק במסחר של תבואה ופירות. בזמן עונת הפרי, היה שלוח בקרנות רכבת, פרי, לבתי חרותת וגם פרי למכירה בשוקים אחרים. בחופשיות שלי מבית הספר, היה לוקח אותי אליו לניסוחות ארוכות לערים גדולות. היה לו גם מחסן התבאות, שהוא קונה התבואה מהaicרים ומוכר אותה לתחנת הקמח שהיא עיריה שלנו.

מבחןת כלכלית המצב של אבא היה טוב, רק לא היה לו מזל בדברים אחרים. וכעבור זמן שגרנו לבד, אבא התחנן עוד הפעם, עם אישה שלא היו לה ילדים. היא לא הייתה צעירה, אבל הייתה אישה אינטלקנטית עם השכלה. אבל זה לא הצליח ואבא התגרש. לאחר שנים, האשםתי את עצמי שזה בגלי קרה, היהות והוא רצחה

לחנן אותו חינוך כמו בעיר גודלה, איך שהיא הייתה רגילה ואני לא הייתי רגיל לחינוך זהה ואז, שאבא שלי היה חזר בערב הביתה, היהתי בוכה ומספר לו מה האישה הזאת עשתה לי. (לא רצתה לחתת לי עוגיות, הכריחה אותו לישון בכוורת לילה ועוד).

יותר אבא שלי לא התחנן, הוא שכר אישה והיא ניהלה את הבית וטיפלה بي. וככה התחלתי לлечת בבית הספר הפולני בבוקר, ואחרי הצהרים בבית הספר עברי וככה השנים עברו. גדלתי אז אבא שלח אותו למדוד בעיר אחרת, לודמיר¹, בית ספר תרבותות². היהתי נושא כל יום ברכבת הלווי וחזר, המרחק היה 28 ק"מ צד אחד. הייתה רכבת תלמידים מיוחדת שנסעה בשעה 7 בבוקר וחזרה ב 3 אחרי הצהרים גם בשעה 7 בערב, הייתה רכבת אחרת, לחזור הביתה.

¹ לודמיר

² "תרבותות" הייתה רשות בתי ספר ציוניים שפעלה במצרים אירופה בין שתי מלחמות העולם. נלמדו בה לימודי עבריים, חילוניים ציוניים, אך לא אנטישמיים, לימדו בה עברית וכן לימודי כללים, הומניאים וRALIIM. תוך שימוש בשיטות לימוד מודרניות.

ברכבת התלמידים, היו נוסעים כ-200 תלמידים נוצרים ו 11 תלמידים יהודים ואני בתוכם. כמובן היו מכות, אבל לא היה לנו במה להתביס, החזרנו מכות בנסיבות נכונה.

לבית הספר תרבות צריך היה לבוא לבוש בחלייה צבע כחול כהה וכובע ובחורף, מעיל מאותו צבע. הייתה זהה בית ספר עברי, לפחות בו גם ביום ראשון. אבל ביום ראשון, לא הייתה רכבת שתתאים בכך להגיע לבית הספר, לכן, היינו נוסעים בשבת לפנות ערבית והיינו לנו מקום ללון ולأكل (בלודמיר, א.ב.). כמובן שההוריות של הילדים, שכרו את המקום ושילמו כסף טוב בשבייל הטיפול בנו.

כתבתי לפניה שורות, שנשענו בשבת לפנות ערבית ובנוגע לזה יש לי סיפור קטן. רכבת הייתה עוברת דרך העיירה שלנו בשבת בשעה 4:30 אחר הצהרים ובשעה 11 בלילה. בהתחלה נשענו כולם, בשעה 11 בלילה, בגלל שלא רצינו לחלל שבת. אבל הדבר הפריע לנו והיינו מגיעים לדירה שגרנו, בערך ב 12:30 עד שנרדמנו, השעה הייתה 1:30 וזה הקביד علينا ועלי במיוחד. לאחרת היינו חוזרים הביתה בשעה 7:30 בערב. ואז דיברתי עם אבא שלי, שאני רוצה לנסוע בשעה 4:30 לפנות ערבית ואז אני מגיע בשעה 6 לדירה ונשאר לי זמן להיפגש עם חברים, ללכת לסרט, משעה 9-7. אסור היה ללכת לסרט מ-11-9, בית הספר לא הסכים לזה. אבא שלי לא התנגד, אבל שאל אותו איך אני ארגיש בלבד ואמרתי שאני מוכן ואז התחלתי לנסוע בשעה 4:30. עברו כמה שבתות ולאט לאט הצטרפו כולם. וככה עבר הזמן עד 1939, התחלת מלחמת העולם השנייה.

באחת ההפצצות על העיירה, נפצע אבא שלי. לא היה רופא שיטפל בו. עד כמה שאני זוכר, הוא שכב לא בבית שלנו, רק אצל הדודה מירל. ישבתי על המיטה של אבא והמחישה שאבא שלי לא יחייה, לא עזבה אותה. ואני זוכר, בלילה עבר צבא פולני, שנסוג מהגרמנים וביניהם היה רופא. כשבקשו ממנו שיובא לטפל, אז הוא אמר "מה זה משנה אם יהיה פחות יהודי אחד" ואני חשב שהוא כן החליט לטפל בו. נתן טיפול צזה, שלפנות בוקר, מת האבא שלי. נשארתי בלבד, לא אבא לא אמא. לא הבנתי למה הגורל התאכזר אליו.

אני זוכר, שנסעתי יחד עם כולם לבית הקברות בעיירה שנייה, פוריצק (שם גרה האמא של מלכה, שנמצאת עכשווי בארגנטינה) וכשחזרתי מבית הקברות,לקח אותי הדוד ביןימין (אח של אמא) אליו הביתה ואחותי הייתה אצל הדודה מירל (אחות של אבא).

ברוך ואחותו בלוומה

תהזחיללתהגדודיום

לא כתבתי, שכשפרצה המלחמה ב - 1939, אלינו לא באו הגרמנים, רק הרוסים באו³ וCOMMBOV
היהודים שמחו. אף אנשי ברחו מפולניה, כשהגרמנים נכנסו לשמה, יהודים ולא יהודים,
והמטושים הגרמנים היו מפיצים את השיטות של האנשים שברחו. בין כל האנשים האלה, הגיעו
אלינו גם הקרובי מהעיר לודז'. הגיעו 3 ילדים של המשפחה: הנריק, מרדיי (מריאן) וביליה
(ילדים משפחת קשונאה, א.ב.) והם גרו אצל הדוד בנימין והדוד קופל, כי הנשים שלהם (של קופל
ובנימין, א.ב.), היו האחיות של אמא שלהם. עם הנריק ז"ל הייתה מאד קשורה. הוא היה יותר גדול

³ בעקבות הסכם [ריבנטרופ-מולוטוב](#)

ממני וטיפל بي וישנו יחד בMITTEDה. אבל, אחרי זמן קצר, הרוסים שלחו את הנרייך ואחיו לروسיה ובזכות זה הם נשארו בחיים. הנרייך בסופו של דבר הגיע לאחיו נמצא בפולניה.
אבל לא נשארתי הרבה הרבה זמן אצל הדוד ביןימין, לא הסתדרתי עם אשתו ולכנן עברתי לאגור אצל הדוד משה, האח של אמא שלי. הוא גור בעיר lodz.

לא טוב להיות יתום.

ازל הדוד משה נשארתי עד שנת 1941 שהגרמנים הגיעו, כי חלק של פולניה איפה שאנחנו גרנו, הרוסים הגיעו ב1939. (לפי הסכם בין הרוסים והגרמנים).

הדוד משה גור מחוץ לעיר לודז, היה לו משק חקלאי וגם מחסן תבואה. שם, אצל, למדתי לעבוד עם כל מיני כלים חקלאיים. וזה עזר לי מאוד, אחורי שעצבתי את הגטו.
זכור לי היום שהגרמנים הגיעו לרוחוב (לוצקה) שגרנו, (אני לא זוכר את התאריך) ואז התחליל הפחד, מה יהיה? כי ידענו מה עשו הגרמנים ליהודים בגרמניה.

הגרמנים הראשונים שראיתי הופיעו בטעקים, גברים צעירים. הם עצרו על ידנו את הטנקים. היה על ידנו מגש ריק גדול, הם באו לבקש מים, התרחצו והתיחסו אלינו בסדר, וככה התחלילו לזרום כמויות של צבא גרמניה בכביש, אבל לכיוון הגבול הרוסי.

חיינו בפחד, היות וידענו מה הגרמנים עושים ליהודים, אבל לא נשאר לנו מה לעשות ולא היה לנו לבסוף. בודדים ברחו ונתקפסו וננהגו על ידי הגרמנים. התושבים הפולנים והאוקראינים, עזרו לאגרמנים לתפוס את היהודים שברכחו. הגרמנים הודיעו לכל התושבים,שמי שימסור היהודי לידי הגרמנים, קיבל פרס. היו גויים בודדים שהסתירו יהודים.

היהודים התחלילו לצבור אוכל ולבנות מחבואים, חלק מהמחבואים מיועדים לאנשים וחלק לרכוש. כי הגרמנים והగויים, התחלילו לשוד מה שייכלו.

אחרי שהצבה הגרמני עבר, הופיע ה S.S. והמשטרה הגרמנית והתחלילו להחרים רכוש היהודי וכן הרגו (יהודים. א.ב.) ונתנו הוראה, שככל היהודים יתרכזו במקום אחד וכך הוקם הגטו.

הדוד שלי, היה ונחשב לחקלאי, לא היה צריך ללכת לבניינים נשארנו לאגור מחוץ לגטו. כל בוקר יצאנו לעבודה בשדה. המרחק היה כ- 4 ק"מ מהבית.

הפחד היה גדול, כי פחדנו מכל אחד, מגמני, מאוקראיני ומפולני, כי היהודי לא נחשב לבן אדם.

בוקר אחד פניתי לדוד שלי ואמרתי לו, שאני רוצה ללכת לבקר את מקום הולדתי וגם מקום הולדתו. הוא בהתחלה התנגד, כי הוא פחד שיקרר לי משהו, אבל בסוף השתקנע והלכתי ככה כ- 30 ק"מ. כמובן שההלך ברגל ופחדתי, אבל רציתי לראות מי נשאר לאgor שם ואם עוד בכלל בחיים, כי שמוות היו כל מיני. כל אחד סיפר שהוא חדש. לאחר הליכה של 5 שעות, הגיעו בשעת הצהרים למקום ומה ראיתי, בכל הבתים של היהודים, גרים גויים. אין אף יהודי. לא רציתי לשאול מה קרה, כי ידעתי מה קרה. לכן פניתי לאיכר אחד, שאצלו המשפחה מסורה הרבה רכוש, שישמור ואם מישחו ישאר בחיים, הרכוש יתחלק לחצי חצי. פניתי לאיכר זהה, לא בשביל

לבקש חלק מהרכוש. ראשית כל, לא ידעת שclockם נהרגו ולכך חשבתי, שלי לא מגיע חלק מזה. ושנית, מה אני יכול לעשות עם החלק הזה? הרי אני לא בטוח בחיים שלי. لكن, הכוונה שלי הייתה לברר אצלו, אולי הוא יודע מה קרה עם המשפחה שלי. מה אני אספר לכם, בקשרי ברוחתי מהaicר, הוא רצה להרוג אותי. הוא רדף אחרי ואני, לאחר שנעוצר האיכר, הסתוובתי אליו ואמרתי לו, שאם אשאר בחיים, אנוקום בו. אם אני חושב היום, מאיפה היה לי הביטחון זהה, אני לא יודעת, אבל מה שבתו, שאני רציתי שהיה ככה. חזרתי בחזרה לדוד שלי, עוד באותו יום וסיפרתי לו מה שראיתי ומה שקרה לי, ישבנו ובכינו.

лагט

למחרת בבוקר, התקבלה הוראה מהגרמנים, על ידי הוועד היהודי מהגטו, שבעוד שבוע אנחנו גם כן נعبرו לגטו. האמת היא שרצינו ללכת לגטו, קשה היה להיות בודדים בין הגויים וככה חשבנו, מה שיקרה לכולם יקרה גם לנו. יומיים לפני שעברנו לגטו, באה הוראה מהוועד היהודי שהגרמנים רוצים מהמשפחות החקלאיות סכום של כסף זהב (מספר המשפחות החקלאיות היה בערך כ 20). התאספו היהודים ואמרו שאין לנו כסף ולא זהב. אז באו הגרמנים ולקחו את כל המשפחות האלה ואני בתוכם, לבית הסוחר בלודמייר והודיעו לוועד היהודי, שאם עד השעה המסוימת לא ימסרו להם סכומי הכספי והזהב שהם רצו, יהרגו אותנו. המשא ומתן, אם אפשר לקרוא לזה כך, נמשך 3 ימים ואנחנו בבית הסוחר ומחייבים לפסק הדין. ואمنם, בסוף היום השלישי לפנות ערב, שוחררנו. כשהגענו הביתה, לא היה لأن להיכנס, כי בזמן שהיינו בבית הסוחר, אז הגרמנים והאוקראינים, פרצו, שברו וشدדו ולא נשאר לנו שום דבר שלם בבית. טוב שהדוד עשה לחברו והחביא דברים, את זה לא מצאו. אספנו מה שנשאר ולמחרת הלכנו לגטו. קשה להסביר מה הרגשתי אני, כשהכנסנו לגטו. קודם הרגשתי שנכנסנו לכלוב גדול, שמתי שהגרמנים ירצו אותו, או אתה עומד לרשותם. אתה לא חופשי ולא יכול ללכת لأن ומתי שאתה רוצה, כי בגטו היה שער אחד ושם עמדו שומרים. שני גרמנים, שני אוקראינים ושוטר יהודי מהגטו.

בערב הראשון שהיינו בגטו, אמרתי לדוד שלי, שאני לא אשאר בגטו. הדוד דאג לי מאי והוא רצה שאשאר על ידו, אבל הסבירתי לו שאני אלך, אני לא יודעת لأن, אבל لأن שרגלי ישאו אותי. אם אוכל להישאר בחיים אז אשאר ואם לא, מוטב לי ככה ולא לשבת בגטו ולהחכות. (אני מתפלאת היום, איך יכולתי לתפקיד ככה. מתברר לי שמצבי, זאת אומרת שנשארתי בלי הורים, גרתי אצל דוד אחד ודוד שני והמצב בגטו, חישלו אותי וכך, מכוח המצב, יכולתי לתפקיד ולהחליט, כי לא היה לי מי שידרייך אותי וגם אף אחד לא ידע מה טוב).

בינתיים, התחלו לצאת לעבודה לפי דרישת הגרמנים, לא על מנת להרוויח, הם לא שלמו. כמובן כל אחד unde tali ai chob. אני לא הייתי חייב לлечת לעבודה, כי היו קtiny, אבל הדוד שלי הלך. הוא היה גבר גבורה, בניו טוב ובחלקו נפלו כל העבודות הקשות.

התעסוקה שלי הייתה כל הימים, להגן מוחץ לגטו ולהחליף תמורה בגדים, מזון ולהגניב בחזרה לגטו.

כשהייתי יוצא מוחץ לגטו, ככלի חוץ היה לי בטחון מופרז ובלב פחד.

אני זוכר כמה פעמים שהזرت ערב לגטו, כמובן שלא יצאתי ולא נכנסתי דרך השער, רק היו מקומות שבו פרצחות סמויות בגדר וכמה פעמים כשהזرت עיר את מפקד העיר הגרמני של ה S.S. מסתובב ומhapus יהודים. קראו לו ווסטהיידר, אליו הוא היה מתיחס כלשאר הילדים

הנוצרים שבאו לגנוב דברים מהגטו והוא לא היה מגרש אותם וככה היה נכנס לגטו.

יום אחד שמעתי, שהדוד שלי מסpter לאשתו רחל, שמהר ייקחו אותו לעבוד בפצחות ואז התחלתי לבכות. כששאלו למה אני בוכה, סיפרתי להם מה אני יודעת על העבודה בפצחות, שהילדים סיפרו לי. אמרתי לדוד, שמהר בבוקר נלך שניינו להתייצב לעבודה. הוא ירשם וילך הביתה ואני אלך במקומו, כי הגרמנים לא בדקנו לפיה השם, רק לפיה מספר האנשים. איך שהתקרנו לפסי הרכבת, שם היו הקרוונות, אני יצאתי מהשורה ונעמדתי בצד, יחד עם הרבה נוצרים שבאו לראות איך היה היהודים מעמיסים בפצחות, שככל אחת שוקלת 60-80 ק"ג וכל בן אדם צריך לחת פצחה אחת ולרוץ אותה לקרן הרכבת וככה כל היום. הגרמנים ששמרו על היהודים, לכל אחד היה רובה ובונספ, צינור גומי קצר, שבקצתה היה לו כדור ברזל ועם הצינור זהה, הם הרביצו גם הרגו. וככה כל יום נהרגו כ- 30 יהודים בעבודה זו ואני כל יום הלכתי במקום הדוד שלי, עד שהעבודה זו נגמרה.

אחר כך המשכתי לлечת עבודות אחרות במקום הדוד שלי.

שלחו אותי לעבוד במחנה צבאי, כמשרת לקצין גרמני צער (גרמני שנולד בפולניה). הוא היה משair על השולחן שלו כסף, זהב, נשק ובזה הוא בדק אותי, שאני לא גנב.

השיכחה התנהלה בינוי בפולנית. הייתי מטלוה אליו לכל מקום, החזקתי את התקיק שלו או את המעל. הוא היה אחראי על מחנות השבויים בעיר. היו 4 מחנות כאלה. ואז רأיתי איזה תנאים נתנו לשבויים, לכלה, רבב.

פעם ראיתי דבר שלא האמנתי שבני אדם יכולים לעשות אחד לשני. הם הביאו משאית עם ירכות רקובים, אבל ממש רקוב ושפכו אותה, אחר כך הביאו שבויים תחת משמר ולא נתנו להם לאשת לחתת מהركבון שהוא שפוך. אבל אנשים רעבים לא יכולו להתפרק והלכו לחתת ואוז הגרמנים ירו בכל אחד ואני עמדתי מהצד והסתכלתי ולא ידעתי אז, שגם ליהודים עשו ככה.

בינתיים שלחו את הקצין הזה לחזית. ביום שהוא נסע, הוא היה עצוב מאד והשאר לירבה כסף ובגדים חמימים. וסידר אותו לעבודה אחרת. הוא מסר אותו לאנשי מבוגר, שטיפל בסוסים פצועים. גם הגרמני הזה דיבר פולנית ויחד טיפולנו בסוסים והגרמני טיפול בי טוב מאד. בישל לי

אוכל טוב וגם נתן לי לחת אוכל הביתה. כמובן, שהוא עוזר לי להוציא את זה מהמחנה הצבאי ואחרי שהתרגלתי לגרמני הזה ולתנאים הטובים, גם הוא קיבל פקודה לצאת לחזית. הוא נפרד ממוני כמו אבא מבן, השאיר לי כסף ושעון והוא בכה. אבל האמת שזה לא נגע לי בשום מקום, חשובתי - פחות גרמני.

ואז עברתי לעבוד במטבח, שם עבדתי קשה וגם קיבלתי מכות. עבדו איתני עוד כמה יהודים מבוגרים. בבוקר אחד, כשבאו לעבודה, אמרו לנו לחכות בחוץ ואז הופיע גרמני, נתן לכל אחד Maihnen את, אמר לכל אחד לשכב, הוא עבר וסימן לכל אחד את האורך והרוחב שלו ואמר לנו להתחיל לחפור מטר עמוק. למלנו האדמה הייתה חולית וחפרנו מהר. היה ועמדו גרמנים והרביצו לנו, שנעבד מחר. לנו נאמר שאחנו חופרים בורות בשביבנו, לאחר שנגמר לחפור, ירגנו אותנו. אנחנו היו 6 איש (השאלה אם אני נחשבתי לאיש). שמרו علينا 6 גרמנים חמוצים. עד הצהרים גמרנו לחפור ואז נאמר לנו, שתת הבורות האלו הם צריכים לביבוב, כי לא היה שם ביבוב מרכז.

קשה להסביר את ההרגשה שבן אדם מרגיש כשהוא חופר בור לעצמו.
אבל גם על זה התגברתי.

לאחר זמן שלחתי לעבוד במחסנים, שם היו האיכרים מבאים, בשבייל הגרמנים, תפוחי אדמה, תבואה. נכון לציין שלא סחבתי שקים עם תבואה, רק שמרת עלי הניקיון. אוכל לא חסר לי, האיכרים נתנו לי הרבה אוכל וגם שם נגמרה העבודה.

החיים בגטו היו קשים, הצפיפות, הפחד ואנחנו הילדים ידעו לעיתים, יותר דברים ממה שהמבוגרים ידעו, כי אנחנו הילכנו לכל מקום, התקרבנו לגרמנים, שמענו מה אנשים מספרים. יום אחד, כשיצאת מהגטו לשוק בעיר, פגשתי אישה אחת, קראו לה קצקובה. היא הייתה גרה על יד חלקת האדמה של הדוד. היא עצה אותה שאלה ואלה מה נשמע? איפה כולם? ואז בזמן שהיא דיברה אליו וליטפה אותה, שאלתי אותה שאלה, אם אני אוכל להיות אצלם ולהתחבא. היא ענתה לי בפשטות, שאוכל לגור בבית, הרבה אנשים לא באים אליה (היא הייתה אלמנה והייתה לה בת בת 20 בערך). היא גם אמרה לי, שהיא תשמר עלי כל זמן שהיא תחיה. נשתקתי לה ואמרתי לה, שבתוך 10 ימים אני אבוא אליה. חזרתי לגטו והתחלתי להתכונן לעזוב את הגטו. סיפרתי לדוד שלי שאני עוזב את הגטו ולאן שאני הולך, הוא לא שמח. הוא לא רצה להיפרד ממוני ואמירתי את הסביבה יותר טוב ממוני, אבל הוא נתן לי קצת כסף ובגדים. נשארתי עוד בגטו שבועיים וניהلت מסחר. הייתי יוצא מהגטו קונה מזון, מביא לגטו ומוכר במחירים יותר גבוהים.עשיתי שליחויות, כי רציתי להרוויח בכך שהיא לי ממה לחיות. בגטו הזמן עבר לי מהר והגיע היום שנפרדתי מהדוד והמשפחה שלו, שיטר לא ראיתי אותו.

המעשך הנזודדים

עברתי לגור אצל הגויה הזו, הבאתני לה הרבה בגדים בשבייה ובסביבת הבית שלה וגם כסף. גרתني אצלה, כל היום ישבתי בבית ולא יצאתי החוצה, שלא יראו אותי. היה לי עבודה אחת - לטפל בפרה שלה. הרפת הייתה מחוברת לבית והיה מעבר ואם במקרה היה בן אדם זר בא, הייתי נכנס לרפת. היה לי שם מחבוא ואוכל רזרבי. האוכל שאכלתי我自己, זה היה לחם, חמאה, גבינה, ביצים, נראיתי טוב. היא טיפלה בגדים שלי, תיקנה אותם ונשארתني我自己 - 3 חודשים.

הגיעו שמועות שהיא פוגרים בגטו ואז החלטתי לילה אחד לחזור לגטו. כמובן שאט המשפה כבר לא מצאתי, בית איפה בהם היו גרים, כבר גרו יהודים אחרים. ידעתי שיש מחבוא ורצית**ה**י, לדעת אם מצאו אותו. לאחר כל מיני תחבולות, מצאתי דרך איך לבדוק ואמנם המחבוא לא נפתח, פתחתי אותו והוציאתי הרבה דברים והתחלתי להתאקלם בגטו. פגשתי בגטו בת אחת, שלמדנו באותו כיתה לפני המלחמה. היא שאלה איפה איפה אני גור ואמרתי לה שנשארתי בלבד וכל יום אני ישן במקום אחר. היא דיברה עם ההורים שלה והם הזמינו אותי לגור אצלם, קראו להם ביכלך. אבל לא הרגשתי טוב אצלם. הם גם רצו שאני יצא מהחדרם לגטו להחליף בדים לאוכל ואז זה כבר היה מסוכן.

אבל יום אחד נודע לי, שבמשטרת הגרמנים בעיר, עובד כתורגןן, טשכי (התכוון לצ'כי. א.ב.) אחד, פיאלה, חבר טוב של אבא שלי. הוא עבד我自己 הגרמנים ולמעשה היה מרגל עבור הפרטיזנים. ביררתי איפה הוא גור וכשנודע לי, החלטתי ללכת לבקר עצמו. רציתי לשאול אותו, אם אוכל ללכת לכפר עצמו, להיות שם. ברגע שמצאתי את הבית ונכנסתי, ראייתי בחורה, אבל ידעתי שהיא יהודייה כי הכרתי אותה. היא לא ידעה מי אני. שאלתי אם מר פיאלה בבית, היא אמרה לי שהוא ישנו אבל יש לו אוורחים גרמנים. אני דיברתי בשפה הטשכית, כי רציתי שייחסבו שאני מהכפר שלו. הבחורה אמרה לי, שהיא לא יכולה להיכנס ל夸ורה לו. הבנתי מדוע, لكن שאלתי אולי יש מישחו שיכל ל夸ורה לו ואז היא קראה לאישה מבוגרת. אני אמרתי לה בטשכית שאני מבקש לראות את האדון, היא אמרה לי לחכות, אבל כשאמרתי לה שאני עוד צריך לחזור לכפר, היא הלכה ל夸ורה לו.

האמת היא, שאני לא ידעתי אם הוא יכיר אותי ומה יחסו ליהודים בכלל, אבל הביטחון שלי היה מופץ, שלא חשבתי שזה יכול להיות אחרת.

ברגע שהוא הופיע, אמן לא הכיר אותי ואני בקשתי ממנו להיכנס לחדר אחר ואז אמרתי לו מי אני. הוא התנצל עלי, חיבק אותי, נישק אותי, אבל בו ברגע השתלט על עצמו ושאל אם לא אפחד להיכנס אליו לחדר האורחים. הוא רצה להציג אותי בפני הגרמנים כקרובה משפחה שלו ואז תהיה לי כניסה חופשית אליו הביתה. שאלתי אותו באיזה שפה לדבר והוא אמר לי טשכית וגם קצת אוקראינית ואני ידעתי טוב לדבר את שתי השפות האלה. נכנסתי אליו לחדר אורחים. אל תשאלו, התנהגתי למוות, אפילו קיבלתי ברכות ושוקולד מהגרמנים. צריך לדעת שלאו לא

חייבים פשוטים אלא קצינים. הוא הסביר להם שאני באתי מהכפר שלו ושהבאתי לו דרישת שלום מאשתו (הוא היה בעיר בלבד. אשתו הייתה מורה בכפר). נשארתי שם קצר כי רציתי לדבר איתו. אחרי שהגרמנים עזבו, אז הוא הכנס אוטו לחדר צדדי והוא התחיל לשאול אותו, מה עם אבא וכל המשפחה. כשספרתי לו, דמעות עמדו לו בעיניו. הוא אמר לי שהוא מחזק בבית שני נערות יהודיות, הגרמנים יודעים שהם נוצריות. ספרתי לו שמל העירה שלנו, נראה לא נשאר אף אחד. ושאני רוצה לעזוב את הגטו, אני מפחד בגטו.

היות והתקרב כבר לילה, נפרדתי מהם. הוא אמר לי, שמתי שאני רוצה, אני יכול לבוא. כשהזרתי לגטו, בערב, ספרה המשפחה שגרתי אצלם, שחושו אותי היום וקרוואו בשם איש אחד. אני ידעת מי האיש, הוא הכיר את כל המשפחה שלנו באיווניצ'ה וגם בלודמיר, لكن תכף הлечתי אליו. אמנם אסור היה בלילה להסתובב בגטו, אבל אני ידעת את כל הדרכים איך להגיע. דפקתי בדלת אצל האיש הזה ואחרי חקירה פתחו לי את הדלת (בדרך כלל לא היו פוחחים, כי פחדו, היה ובלילה היו נכנסים לגטו אוקראינים ושורדים כל דבר שהיה ליהודים) ואז סיפר לי האיש, שמשהו סיפר לו, שבגטו סוקל, ראו את הדוד שיילן, האח של דוד משה ושל דודה ברכה. אני כבר נשארתי לוון אצל האיש הזה. כבר לא יכולתי לישון והחלטתי ללקת לגטו סוקל. המהלך היה בערך 70-60 ק"מ צד אחד.

למחרת, יצאתי מהגטו והלכתי לטשכי לספר לו. כשהוא שמע את הסיפור, הוא עודד אותו, כי הנה לא נשארתי בלבד ואם החלטתי ללקת, אז הוא מבקש ממני טוביה, למסור לאשתו מכתב. אבל במקרה שעוזרים אותו, להשמיד אותו. הסכמתי.

למחרת בבוקר יצאתי בדרך. המהלך עד הבית של הטשכי, היה כ- 32 ק"מ, אבל בצהרים כבר הייתה אצלם בבית. זה הלק לי מהר משתי סיבות: הלכתי מהר וחלק מהדרך נסעתי בטרםפ בעגלה. הגעתו לאשתו ומסרתי את המכתב, הוא כתב לה מי אני. אני ספרתי לה لأن פניה מועדות והיא ספרה לי שמסוכן עכשו ללקת, היהות והגרמנים רודפים אחרי הפרטיזנים והם סגורו את הגבול ויש הרבה צבא. לנטי אצלה והילדים שאלו אותו על אבא שלהם. היה לו בן בגילו והיינו דומים מאד (זה הציל אותו מאוחר יותר). הוא הציעה לי, שאשאר כמה ימים אצלם, אבל אני פחדתי מהילדים שלו.

אמנם גם אני הייתה ילד אבל אני הייתה כבר ילד מבוגר מאד. אמרתי לה שאני רוצה לגור לעיירה, לראות והיא התהננה לפני שלא אלך, היא יודעת שאין אף יהודי ואם אני אלך יירגו אותה. אז החלטתי לחזור לגטו (אני כותב ומספר את זה, הלכתי, חזרתי, הרוי זה היה קשור בסכנות חיים).

ביום שזרתי לגטו, הלכתי תיכף לטשכי, כי היה לי מכתב בשבילו (שכחתי לספר, שאשתו נתנה לי 2 חליפות בגדים חדשים, אחד לבשתי ואחד היה לי בשק). אחרי שספרתי לו הכל, הוא אמר

לי, שלפי דעתו, לא רחוק היום שהיה פוגרומים והוא מבטיח, שברגע שהוא ידוע ממשהו, הוא יבוא ריווטו אוטי מהגטו.
ואמנם פעמיים הוא בא והווטו אוטי, אבל למזרלי לא קרה שום דבר.

11. אַדְּמִירָן אֶזְאָרִיךְ אַלְבְּסְנְדְּרוֹבִיץְ - וְלוֹדְקָה

כשחזרתי באזני הטשבי, שאני רוצה לעזוב את הגטו וללכת לכפרים לחפש עבודה, אז הוא השיג לי תעוזת זהות, בתרור אוקראיני, עם תמונה שלי ושמי היה **וְלוֹדְמִירָן אֶזְאָרִיךְ אַלְבְּסְנְדְּרוֹבִיץְ**. התחלתי לשנן לעצמי, שמהיום אני נקרא ככה ואסור לי לשוכוח. לא לקחתי מהגטו הרבה בגדים ולא דברים מיוחדים, בכך שלא יחשבו אותי ליהודים. אמנם, יכולתי לספר לכל אחד, שפרצתי לבית היהודי או לחנות יהודית ולקחתתי, אבל עשתמי הכל שלא נדרש להסביר לאף אחד. لكن לחתמי מקל ותרמילי מבד, שהגויים עושים. בתרמילי שמתה כמה בגדים לא חדשים וקצת אוכל, כמו לחם, ביצים, בצל, עשייתי קשר לתרמילי, הכנסתי לתוך הקשר את המקל ושםתי על הגב. דבר אחד שכחתי לחת את זיה וזה נעלים. החורף כבר התקרב ואני הייתי ייחף ולא היה שום סיכון שאני אוכל להשיג נעלים. אבל לא לקחתי ויצאתי לדרך.

בדרך, לא רחוק מהעיר, פגשתי עוד 2 גברים בגيلي והלכנו בשלישיה. אני לא הייתה מעוניין ללכת יחד איתם, אבל הם לא עזבו אותי וככה המשכנו ללכת לאורך הכביש הראשי, עד שראיתי דרך עפר צדדית ואז אמרתי להם שאני פונה שמאללה. הם לא רצו ללכת שמאללה וככה נפרדנו. הנימוק שלהם היה, שהגרמנים לא כל כך מבדילים בין יהודי וגוי אבל האוקראינים כן ולא רחוק בדרך שאני פונה, יש כפר שם רוצחים ופושעים. אני לא השתכנעתי ולהלכי בדרך העפר, השעה הייתה בערך 11, לפי השמש קבועתי, כי שעון לא היה לי ומרחוק ראיתי שטקרים רבים גברים ונשים, ביניהם 2 שוטרים אוקראינים. פחדתי מהשוטרים, כי הם היו יותר גרוועים לפעמים מהגרמנים (בגטו ראיתי איך שוטר אוקראיני קורע תינוקות בני כמה ימים לחצי, בידיהם ואז תיכף התישבתי בצד הדרך, הוצאתי את האוכל, והורדתי את הכבע מהראש והתחלתי לאכול. כולם עברו, ברכו אותי ואני המשכתי לאכול, כשהראיתי שהם התרחקו, קמתי והמשכתי ללכת, שעوت).

המשך לכת, לא לאורך הכביש הראשי, אלא יותר לעומק ואז שמעתי 2 יריות מרוחק, אבל לא שמתה לב זהה, היה ויריות היו בכל המקומות, כי נשק היה כמעט לכל תושב (היות שבזמן שהרומנים נסוגו, הם השאירו הרבה נשק. החיילים היו זורקים את הנשקי והולכים לשבי, כי הם חשבו שאצל הגרמנים יהיה להם יותר טוב).

בערך בשעה 2 התקרבתי לכפר שלא הכרתי ומרחוק ראיתי שאיכרים חורשיים, התחלתי להתקרב למקום הזה, אבל נתקלתי בתעלת מים רחבה ועמוקה והנה התקרבת איך וצעק אליו וכיון אותו

למעבר, כשהתקרבתי למקום, רأיתי גשר צר וארוך ועברתי לצד השני ושם עמד האיכר שכיוון אותו. רأיתי עליו שהוא עני, לפי הבגדים שלו ובכלל ההופעה שלו הייתה עלובה. הוא התחיל לחקור אותה, מאיפה אני ולאן אני הולך. סיפרתי לו שאני בא מסביבת ויניציה, שם הגרמנים הרגו הרבה אנשים, היות והפרטיזנים רצחו 6 חיללים גרמניים. וסיפרתי לו שנשאראתי בלבד והרגו את כל המשפחה שלי ועכשו אני מחשש בית שאוכל לגור ולעבד תמורה זה. כמובן שככל שהicha התנהלה בשפה האוקראינית, שידעתי טוב.

הוא שאל אותו, אם אני יודע לחרוש ובכלל את כל העבודות החקלאיות ואז אמרתי לו שinessה אותו, כי רأיתי שיש לו צמד סוסים ומחרשה. הוא הסכים להצעתי ואז הכנסתי את הסוסים לתלם והחלתי לחרוש והראיתי לו שאני פועל טוב. לאחר שחרשתי בחזי שעה, נעזרתי ואמרתי לו שאני צריך להפסיק ולהפסיק לחפש מקום ואז הוא אמר לי שאני לא צריך לחפש, כי מצאתי מקום. אומנם הוא לא עשיר, אבל אוכל ולינה הוא יכול לתת לי. בוגע לבגדים יש קצת בעיה. שמחתי שהוא מוכן לקבל אותו, כי בלילה להסתובב בשדות ובכפרים היה פחד, כי השיטה לא הייתה רק בידי הגרמנים, אלא גם בידי הפרטיזנים, שהחלקו כמה קבוצות: היו נגד גרמנים והיו שרצו אוקראינה עצמאית.

כשהגעתי עם האיכר הביתה, רأיתי עד כמה הוא עני, אבל העוני שלו לא עניין אותו. אני חיפשת מקום להיות תקופה מסוימת. כמובן שאשתו התחילה לחקור אותו ולאחר מכן לצעוק על בעלה, למה הוא קיבל אותו, כי הם בקושי יש להם לאכול. בסיכון נשארתי אצלם ועובדתי קשה. החיים היו קשים, לאכול אכלתי קדחת ולבוד עבדתי מהבוקר מוקדם עד הלילה. לישון, ישנתי במטבח על 2 ספסלים מעץ והתכסיתי עם שקים.

כל ערב היו מתאספים שכנים אצלם במטבח ומתחילה בספר סיורים על הגרמנים והיהודים וככה נודעו לי הרבה דברים. למשל, שני הנערים שהלכתי איתם, שוטר אוקראיני ירה בהם ושבגטו היה פוגרום קטן ולמה קטן - כי נשאו עוד יהודים.

החוורף התקרבولي לא היו נעלים, בימי כפור ושלג עטפתי את הרגליים בסמרטוטים וככה הלכתי ועבדתי.

ערב אחד שמעתי שאיכר אחד מספר, שהוא היה בעיר וראה שהגטו פתוח וכל אחד יכול להכנס ולקחת כל מיני דברים. לאחרת ירד שלג וכפור ובמזג אויר כזה לא יוצאים החוצה - יושבים בבית. אז אמר לי האיכר, היהת ואני לי בגדים ונעלים, אולי אני אלך לגטו ואביא בגדים בשביili וגם בשビルם. אמרתי לו שאני מפחד לגנוב. אולי אפשר לקנות, אבל לי אין כסף. בכל אופן הוא אמר שבבוד כמה ימים נושא אחד השכנים לעיר והוא יקח אותה ויחזר אותה. הוא השיג גם קצת כסף וקצת חמאה שאוכל למכור ובשביל הכספי זהה לקנות לו כל מיני דברים. אני לא הייתי רגוע כל כך בוגע לנסיעה זו, כי לא ידעתי אם הגטו קיים, אם יש יהודים, אולי הפוגרים נמשר, אבל החלטתי לנסוע כי לא הייתה לי ברירה. לא היו לי בגדים וגם האיכר הכריח אותו לנסוע לקנות בשביilo.

לא אוכל להסביר מה חשבתי ומה הרגשתי ברגע שיצאתי לדרך עם האיכר, בזמן הנסעה, כ- 3 שעות נסענו. שהגענו העירה, התחלנו לשאול עוברים ושבים, מה המצב? אם אפשר להיכנס לגטו? האנשים אמרו לנו, שאסור להיכנס לגטו, שיש משמר ושהיהודים חזרו לגטו. שמחתי בתוכי שאולי הפעם, הדוד שלי בגטו חי, אבל שמחתי מוקדם מדי.

הגעתתי עם האיכר למגרש החנניה של השוק. אמרתי לאיכר שככל אחד יLER لأن שהוא רוצה ובזמן מסוים נפגש על יד העגלה. סיכמתי אותו ככה, היה ולא ידעתי מה נשמע בגטו, האם אוכל להישאר בגטו? ואז אם לא אוכל להישאר, אחזור עם האיכר בחזרה לכפר, ואם אוכל להישאר, לאabo להיפגש איתו.

התחלתי להתකדם לכיוון הגטו, בדרךיים שאני ידעת, אבל הגטו היה תחת שמירה חזקה מאד. (שהיהתי כבר בגטו, אמרו שהשמירה היא בגל שיש שמועה שפרטיזנים רוסיים, יבוואו לשחרר את היהודים מהגטו - סיפורים) ואז החלטתי לחכות עד הלילה ואז אولي אוכל להתגנב לגטו ואז התחלתי לחפש לי מקום איפה שאוכל לחכות עד הלילה ונזכרתי פתאום בטשי שלி והלכתי אליו. כמובן שהפגישה הייתה עם דמויות בעיניהם, אבל לא בכii. סיפורתי לו איפה הייתה ואני באתי בחזרה, את הביצים והחמאה מסרטוי למטבח של הטשci. ואז הוא סיפר לי שהדוד שלי לא חי, הוא הכיר את כל המשפחה (אולי תתפלאו, לא יכולתי לבכות ובכלל איני זוכר שבעזם המלחמה בכיתו).

ביקשתי ממנו שיכניס אותי בגטו, הוא לא רצה להכניס אותי ללילה, لكن לנתי אצל ולמחרת הלכנו שניינו בגטו, דרך השער שעמדו שומרים גרמנים וגם אוקראינים. כשהיינו כבר בגטו, הוא נכנס אליו למשרד של הוועד היהודי וביקש מקום מגוריים. אני, באותו רגע שהטשci וראש הרועד דברו, באה לי מחשבה שבטע חסר הוועד שאני מכיר (הבט שלו למדה ייחד אותי, שמו היה קלורגלס), חשוב אותו לשלה מטבח הגרמנים (הייו גם יהודים כאלו), لكن היה להחוצה לבקס, שהשינה תנהל לא בחדר שיש עוד אנשים, אלא בחדר שנהייה רק שלשתינו. שני המבוגרים הסתכלו עלי אבל הסכימו, כשנכנסנו לחדר וסגורו את הדלת, אני דיברתי הראשון בשפה הפולנית, כדי שהטשci יבין וגם חסר הוועד ואז אמרתי לחבר הוועד, שהוא בטח חושב אותו לשלה גרמני שיגור בגטו ואז הטשci אמר היהota ואבא שלי, הוא התכוון לאבא שלי, לא חי, אז הוא מטפל بي. אבל הוא לא יכול להחזיק אותי בבית בעיר וגם בכפר, כי זה לא בטוח. הוא סיפר לו את כל הסיפור על הקשר ביןנו ולהלך ואני נשארתי לגור אצל ראש הוועד, לא זמן ארוך.

באותו יום, כבר לא עשית שום דבר ולמחרת התחלתי לחפש מקרים בגטו, אבל אני לא שכחתי שספרו לי שדוד שלי, מלך, נמצא בגטו סוקל. והתחלתי להתכוון בדרך. התחלתי לצאת מהגטו לשם מסחר, כי רציתי שייהיה לי כסף בדרך. כמובן שעזבתי את הבית של חבר הוועד, היהota ולא

סבלתי אותו. אני הכרתי את אשתו ואת הילדים שלו, וכל המשפחה שלו נהרגה, רק הוא נשאר אז הוא לך לו בחורה צעירה, אולי בת 18 לאיישה.

אני עברתי לגור אצל מכר אחר. נשארתי בגטו כחודש והייתי מוכן בדרך. הלכתי לטשכי לספר לו שאני הולך ולאן אני הולך. لكחו עוז הפעם מכתב לאשתו ויצאתי בדרך. עוד באותו יום הגעת למכר של אשתו של הטשכי, לנתי שם ולמהרתו לא יכולתי לצאת בבוקר, הייתה והיה שלג חזק, לכן ישבתי שם בבית ובערך כשעתיים לפני החשיכה יצאתי בדרך. ולמה יצאתי כל כך מאוחר? כי רציתי לבקר אצל גוי אחד, גם כן חבר של אבא, הוא גם ידע יידיש לדבר ולכתוב. קראו לו אנדרי, כשהגעתי לבית שלו, הבית היה סגור. לרגע נבהלה, לאן אלך? ואז

מכרתי באבא שלו. בחורף מחשייר מוקדם וכשהגעתי לבית של האבא, כבר היה חושך, שהתקרבתי לדלת, התנפל עלי כלב וקרע לי את המכנסיים. כנראה שצעקתי. נפתחה הדלת ושמעתי ששוואלים מי זה, לא ידעת מה לענות, לכן אמרתי "קודם תנו לי להיכנס ואחר כך תראו מי אני". שנטנו לי להיכנס, ידעת שלא יכירו אותי, אז אמרתי להם שאני בעצם באתי לבן שלהם, אבל הבית היה סגור שכן באתי אליהם. אבל השאלה הייתה מי אני והתלבטה אם להגיד ובסוף אמרתי שאני בנו של ואז הזקן התחיל לשאול אותי, שאני אגיד לו את כל השמות של המשפחה, רק כך הוא יאמין לי. ולאחר שמספרתי לו הכל על המשפחה, הוא תפס אותי, חיבק אותי ונישק אותי. הזקנה תclf' התחילה לתרוף לי מכנסיים אחרים מבדי ואני ישבתי ומספרתי את הסיפור שלי. ואז שאלתי איפה הבן הקטן ונאמר לי שהוא שוטר אצל הגרמנים. הזקן ראה איך אני נבהלה. ואז הוא סיפר לי שגיאסו אותו, אבל אין לי מה לפחד ממנו, הוא לא יעשה לי שום דבר ואמם הוא יעשה בעיות, אז הוא יירוג אותו.

לי נתנו לאכול ונכנסתי למיטה יחד עם הזקן, והנה שומעים דפיקות בחדרון, זה היה סימן של הבן השוטר. הזקנה ירדה ופתחה את הדלת, אני התכסיתי בשמיכת מעל הראש, שלא ראה אותי. והזקן התחיל לפתח שיחה על מה שקורה יהודים ומה קורא יהודים של העירה שלנו והוא שאל את הבן מה היה עושה אילו פגש יהודים מוכרים מהעירה והציג לא הגיב במקום, אבל לאחר כמה דקות אמר: אבא, לא מכרתי את נשותי לשטן, אני במשטרה מכמה סיבות: 1- גיאסו אותי, 2- לא רציתי שישלו אותי לגרמניה, 3- לא רציתי שייתנכלו למשפחה, היה וידעים שהיינו ביחסים טובים עם היהודים ובמיוחד ואז הוא אמר את השם של אבא שלי ואז הזקן הוריד את השמיכת מנני ו אמר לו "תראה מי שוכב פה" וכנראה שהיה בעל תפיסה מהירה, הוא לך אותו על הידיים והתחיל לנענע אותו ולבכות.

זה לך בערך כחצי שעה עד שהוא נרגע. ואז עוד הפעם, סייפורים, שאלות ותשובות. שאלתי אותו מי גר בבתים של המשפחה שלנו והוא סיפר לי. כשהסבירתי לו שאני ממשיך מחר בבוקר לגטו סוקל, לחפש את דוד שלי, הוא התנגד ו אמר שהדרך מסוכנת, שישנם גרמנים בדרך, אמרתי לו שאני מפחד משוטרים אוקראינים יותר מהם שמהגרמנים, הוא אמר שאני צודק, אבל הסביר לי איך ללכט ולעבור את הגבול ולא להיתקל במשמרות. אמרתי לו גם שלא באתי להישאר אצל,

היות והם כל כך טובים אליו, שאני לא רוצה לסכן אותם. אבל ביקשתי מمنו שיגש לאחיו ויקרא לו. הוא יצא ואחרי זמן קצר חזר עם אחיו המבוגר, הוא כבר ידע מי אני, כי אחיו סיפר לו, ישבנו עוד קצת והלכנו לישון. אני ישנתי את הלילה זהה עם הזקן במיטה וישנתי שינה שקטה שכבר הרבה זמן לא ישנתי ככה.

אצל הגויים מתעוררים מוקדם בבוקר וגם אני קמתי. נתנו לי לאכול ואוכל בדרך, נפרדתי מהם והלכתי. השתדלתי לעקור את הבתים כי לא רציתי להיתקל בשום בן אדם והלכתי לכoon סוקל.

באגטן סוקל

השתדלתי לא לסתות מהדרך וזה היה קשה מאד, כי זה היה חורף והויה שלג ואני הצטרכתי להגיע לעיר מכיוון מסוים, בכך לעלות בדרך הנכונה לעיר ואמנם הצלחתי. נכנסתי לעיר. היה לי כ 6 ק"מ דרך העיר, פחדתי וממש רצתי והדרך עברה לי מהר. לא פגשתי נפש חייה, כל הזמן ההלכתי לבד, שכבר התקרבתי לעיר הופיעו כמה גויים מכיוונים אחרים ונכנסנו יחד העירה. המשמר עצר כמה אנשים, אבל אני עברתי בשקט. לא ידעת איך אני הגיע לגטו, אבל לא עבר הרבה זמן וראיתי שמתקרב שוטר יהודי מהגטו, עם טלאי צהוב. האיש היה כמושבן בלי נשק ומלא פחד, הוא היה בערך בן 30, שהתקרב אליו והמשיך ללכת. התחלתי ללכת אחריו, בהתחלה הוא לא הרגיש שעני הולך אחריו, אבל השתדלתי להתקרב אליו שירגש בי. ואמנם כשהגענו לאיזה רחוב צדי, שלא היו אנשים, והוא נראה חשב, מילד אין לו ממה לפחד, אז הוא פנה אליו ושאל למה אני הולך אחריו. הוא דיבר בפולנית. אני פניתי אליו בשפה האוקראינית וביקשתי ממנו שיכניס אותי לגטו. הוא נראה לא הבין אוקראינית ואז פניתי אליו בפולנית ואז הוא הבין אותו שאל למה ילד נוצרי רוצה להכנסי לגטו? ובכן, אמרתי לו, אדוני, אני ילד היהודי. והתחלתי לדבר אליו בידиш. ואז הוא התקרב אליו, הוציא מהcis שלו טלאי צהוב, שם לי אחד על האב ואחד מקדימה וככה נכנסנו לגטו.

השוטר לקח אותו לוועד המקומי ושם שאלו אותו מאיפה אני ומה אני מחפש. סיפרתי להם שבאתה לחפש את דוד שלי, הם לא ידעו שום דבר מזה ואז שאלתי אותם אם ישנה פה איש מהעירה שלנו, שגרה פה ואמנם איש ועוד אחד ידע מי זאת והובילו אותו לשם. אני הלכתי אחרי השוטר וחשבתי לי, אולי אפגוש שם גם את הדוד שלי ואז לא אהיה כל כך לבד, אבל כשהגעתי למקום, תيقף הכרתי אותה וגם היא הכירה אותו. לה קראו דינה בורשטיין. היא תקפה התחילתה לשאל אותו בנוגע למשפחה שלה ומה יכולתי להגיד, שאין אף אחד. היא התחלקה לבכורות ולצעוק אחורי כמה שעות היא נרגעה וכששאלת אותה אם הדוד שלי פה, היא אמרה, שאין אף אחד מהעירה שלנו בגטו. גם לא מהמשפחה שלי. אחורי שקיבלתה ממנה תשובה צואת, לא היה לי יותר מה לעשות בגטו, אבל זה היה כבר כמעט חורש, לכן לנתי אצלה ולמחרת הבוקר עזבתי את הגטו בצדץ לחזור לעיר lodzmir.

שוב בדרכים

מזג אוורור חורפי, שלג ירד, لكن רציתי לנסוע בחזרה ברכבת, אבל עד תחנת הרכבת המרחק היה כ 4 ק"מ ועל הגשר עמד שומר גרמני ובדק כמעט כל אחד שעבר. אבל אני עברתי ולא הסתכלו עלי בכלל, אבל כשהגעתי לתחנה, הודיעו שאין רכבת, היות והשלג כיסה את הפסים. חזרתי לעיר והתחלתי לתכנן את הדרכן חזרה.

קודם נכנסתי למסעדה וקניתי 2 עוגיות וכוס חלב. אחר כך הלכתי לשוק וקניתי סקרין (סוכריות), קניתי את זה בגלל 2 סיבות: הראשונה היא, שאם יעצרו אותי אז אני אגיד שאני קונה ומוכר וככה אני מרוויח כדי להתקיים ואם לא יעצרו אותי, אז בגטו לדמיר, הסוכריות ביוקר ואפשר להרוויח.

אחרי שסידרתי את כל הדברים, התחלתי ללכת בכיוון לעזוב את העיר. השלג לא הפסיק לרדת והפחד שלי גבר, כי לפי הערכה שלי, בעוד כשעה יהיהليل ובלילה לעבור דרך יער (6 ק"מ) ובכלל, בלבד בסביבה עוינית. השלג כיסה את הדרך וקשה היה לזהות את הדרך ואפשר היה לטעות בקלות וכי יודע לאן אגיע, ושנית היו שודדים בעיר, הם היו מתנפלים על אנשים ולוקחים להם הכל, אפילו בגדים. והוא גם משמרות של גרמניםSSIRO בעיר. ולמרות הכל הLEGAL היה לי מן בטחון, שלי לא יקרה דבר.

אחרי שעברתי כ 4 ק"מ בשדה פתוח והתקרבתי לעיר, כבר היהليل, אז שמעתי שימושו הולך מאחוריו. ברגע הראשון פחדתי מאד, אבל הפחד לא יכול היה לעזור לי, שכן נעצרתי ובשפה האוקראינית שאלתי מי זה וחיכיתי. והנה התקרב אליו בן אדם, לבוש טוב ולבן משלג ושאל אותי לאן אני הולך (צריך לזכור שאני הייתי אז בן 13).לקח כמה רגעים עד שהוא היה עלי ידי ואז זיהיתי אותו וברגע ידעתי מה לענות לו. אמרתי לו שאני הבן של פיאלה הטשבי ובאתה לעיר לקנות סקרינה (היהתי צריך להיזהר מהאיש הזה, כי הוא היה שייך למשפחת גנבים ורוצחים) וכשישו אני חזר. ובכן, הכל הסתדר. הוא אמר לי מי הוא (למרות שזיהיתי אותו) והמשכנו ללכת. אני ידעתי שהוא לא ימשיך ללכת איתי הרבה זמן, היה והוא גר לא רחוק מאייפה שהגענו ואמנם ברגע שגמרנו ללכת בעיר, הוא פנה שמאלתו. הוא הזמין אותי ללון אצלו. עניתי לו שמחכים לי בבית ואני חייב להגיע, אחרת יdagו לי ואז נפרדנו. הוא המשיך לכיוון אחר ואני המשכתי לכיוון אחר.

השלג ירד בהפסקות, אבל צולי הייתה מכוסה שלג, היה לי חם. לפני שהגוי הזוג נפרד, הוא הסביר לי איך ללכת, אבל בלילה ושלג יורד, קשה מאד לדיק בכיוון. ראייתי מרוחק אור וזה היה בכיוון שהLEGAL, אבל לא ידעתי שבלילה שלג האור מטעה ואני הגיעתי למקום אחר, אמן לא כל קר רחוק מהדרך שהיא צריכה להגיע, וכעבור כמה רגעים, ראייתי בית ויש אור בבית. והתחלתי להיכנס, לשאול אייפה אני ולאיזה כיוון עלי ללכת. אילו ידעתי לפני שדפקתי על הדלת, את מי אני אפגוש, הייתי בורח במהירות ממש.

דקתי על הדלת ונכנסתי, איך שנכנסתי תיכף ראייתי שעל יד השולחן יושב הבעל בית, ידעתי מי הוא. הוא היה עובד אצל הדוד מלך, במחסן התבאות, כסבל. הגוי שפגשתי בדרך והגוי שנמצאת אצלו בבית, אחיהם, הם פושעים וганבים. פחדתי שיכיר אותי, אבל המילה הראשונה שלו הייתה "פיאלה! מה אתה עושה פה בלילה כזו?" ואני התorschתי ובשפה הטשכית והאקראנית הסברתי לו, שהלכתי לסוקל לקנות סכRNAה ועכשו אני חוזר הביתה וטעתתי, لكن אני אודה לו, ואם הוא יסביר לי איך המשיך את דרכי ישר הביתה. הוא הציע לי לשון אצלו, אמרתי לו שמחכים לי בבית וידאגו לי. אשתו נתנה לי חלב חם לשותה ופרוסת לחם עם חמאה, כשהגמרא לשותות ולאכול, אמרתי להם תודה והלכתי. אחרי שהוא הסביר לי איך ללכת, ידעתי שאסור לי ללכת ככה, היהת ואני אגיע באממת פיאלה ולא רציתי. רציתי להגיע לזקנים שלנתני אצלם בדרך לסוקל. (אמנם היה כבר חושך אבל אני מעריך שהשעה הייתה בערך שבע בערב). המרחק מהמקום שהייתי ועד הזקנים, היה בערך 6 ק"מ. איינני זוכר כמה זמן לקח לי להגיע, אבל כשעמדתי כבר על יד הבית שלהם, הם כבר ישנו. צעקי בחילון, כי זה היה סימן בינוינו, אם אחזoor בלילה, שידעו זהה אני, כי אחרת הם כמעט לא פותחים את הדלת בלילה, מרוב פחד. כשחדרת נפתחה ונכנסתי, הם מאד שמחו לראות אותי בריא ושלם ואמרו לי שדAGO לי. נתתי להם קצת סכRNAה וגם כמה קופסאות גפרורים שהיו לי. הם שמחו עם זה ונשקו וחבקו עוד הפעם. הגיעו לי אוכל מבושל, כי היא שמרה כל ערב אוכל מבושל, ב כדי שהיא לה לחת לי כשאחזoor. גמרתי לאכול. כמוון סיפרתי להם איך עברה הדרך, את מי פגשתי. הוא שמע את מי פגשתי בדרך בחזרה ואז הוא אמר לי "אם ניצלת מהם, אז אתה כבר תישאר בחיים".

שכבתי לשון וביקשתי שייערו אותי בבוקר השכם, כי אני רוצה לעזוב את הבית שלהם, שאף אחד לא יראה אותי. אבל הם לא העירו אותי ונתנו לי לשון ואני התעוררתי, היה כבר כמעט צהרים. בנטים הזקנה הכינה לי עד זוג מכנסיים וכותנות כמה ב כדי שהיא לי. ואז אמר לי הזקן, שאשר עד מחר בבוקר ומחר יצא מוקדם, כי אחרת אם אלך היום אגיע לגטו לודמיר בלילה. קיבלתי את ההסבר שלו ושמחה כי אחרי הכל, זה היה מסוכן בשビルם אם מישחו יראה אותו. לכן לא יצאתי מהבית כל היום. איינני זוכר מה עשית אצלם כל היום, אבל לנתי אצלם ולמחרת בבוקר העירו אותו שהוא עוד חושך. כמוון, בלי אוכל לא נתנו לי ללכת וגם קובלטי מהזקנה חביבה ושאלתי מה יש בפנים, היא אמרה לי שהוא אוכל, אבל ידעתי שהוא שמה בפנים גם בגדים שתפרה לי. חיבקתי אותם ונישקתי אותם והלכתי. (שנבתאי בגמר המלחמה לבקר אותם, הם כבר לא היו בחיים). יצאתי מהם בגיןה, שלא יראו אותו והמשכתי ללכת לכיוון גטו לודמיר.

שאני מנסה לחשב היום, מה חשבתי אז שהלכתי לגטו, פחדתי מכל אחד שעבר, כי מי אהב יהודים? אבל נראה, שרצון החיים הוא חזק מאד.

הדרך עברה לי מהר מאד, כי למרבה הצער, היה היהודי יותר טוב בגטו, אבל אני לא הרגשתי ככה, אני הרגשתי יותר בטוח מחוץ לגטו.

כ 4 ק"מ לפני העיר פגשתי גוי, שנסע בעגלת לכיוון ההפור. שראיתי אותו, רأיתי שזה השכן שלנו ממקום הולדתי, ידעתי שהוא יכיר אותנו ואמנם הוא הכיר אותנו, הרי הוא היה נחשב לדיד של המשפחה שלנו ואצלו הדודים שלי אכסנו הרבה רכוש. התפלאתי לשם ממן, כמובן, כייד, את השאלה "אתה עוד חי?" ואז הבנתי שזה לא ידיד, זה רוצח פושע ואז עניתי לו שאני חי ואחיה עוד אנקום בו (ואמנם ככה זה היה). לאחר שאמרתי לו שעוד אנקום בו, הטערתתי שאמרתי לו את זה, כי ידעתי שהוא בנותיים יכול להגיד אותי. ואז הוא החל לרדוף אחרי, אבל אני הייתה ילד ורצתי מהר ואז הוא חזר לעגלת שלו ואני ברוחתי לשדה ועד לעיר לא חזרתי בדרך הראשית, כי פחדתי שהוא מחשש אותי או אולי הודיע לאיזה שוטר.

הצלחתי להגיע לגטו בשעות הצהרים. כמובן, לא נכנסתי לגטו בשער הראשי, אלא>tagnbati דרך פרצה מסוימת בגדר ונכנסתי לגטו בערך בשעת הצהרים. שמתי את החבילה שלי אצל משפחה שגרתי אצלם פעמי (משפחה ביכלר), הסתובבתי קצר בגטו וחיפשתי, אולי נשאר בחיים מישחו מהמשפחה, אבל לא מצאתי אף אחד. ואז יצאתי מהגטו והלכתי לטשי פיאלה, כי היה לי מכתב שבו מאשתו. פגשתי אותו בדיקוק שבא לאכול. ישבתי אליו וסיפרתי לו על הדרך שהלכתי ואת מי פגשתי והוא אמר לי שהוא מרגיש שהוא אצל הגרמנים וזה נוגע ליהודים בגטו. הוא הבטיח שהוא יdag לי אם יודע לו משהו. אני לעומת זאת אמרתי, שאני חושב עוד כמה ימים לעזוב בכלל את הגטו וללכט. لأن, אני לא יודע, אבל אני מפחד להישאר בגטו. אחרי שאכלתי אותו, הלך אליו עד הגטו והכנסיס אותו דרך השער הראשי. תמיד שהוא היה מכניס אותו דרך השער הראשי והשוטרים האוקראינים היו מצדיעים לו, הרגשתי משונה מאד, אבל זה היה מאד נוח לי.

למחרת בבוקר שקמתי, הסתובבתי בגטו, פגשתי כל מיני מקרים וילדים ושמעתינו סיפורים ובסוף יצאתי העירה, מחוץ לגטו, لكنות לי כמה דברים לדרכ. המדבר בגדיים, היהות ולא רציתי לקחת מהגטו בגדיים, פחדתי שיכירו שזה של היהודים ולא רציתי להתבלט. لكن הלכתי לשוק لكنות עוד לפני שקניתי משהו, הופיעו הרבה שוטרים אוקראינים וגם גרמנים והתחילה לתפос אנשים, קטנים וגדולים ומעמיסים על משאיות. התברר שלוקחים את האנשים לגרמניה לעבודה, אבל למזל ריצזו את כל האנשים בחצר של המשטרה, שם הורידו אותם מהמכוניות וסידרו בשורות. עמדנו ככה כשעתים. בסוף, הופיע קצין גרמני וקצין אוקראיני והשלישי לא פחד מאשר יידי הטשי. הוא שימש כמתורגמן, היהות והאוקראינים לא ידעו גרמנית. התחלתי לשמה בלבבי ומכווה שהוא ישחרר אותי, אמן לא הבנתי איך הוא יוכל לעשות את זה. עד שהם הגיעו אליו ללח הרבה זמן, היהות וכל אחד רצה להשתחרר, אז ספרו כל מיני סיפורים. השתדלתי להתבלט בכדי שהטשי יראה אותי, לפניו שיגיעו אליו ובינתיים, הוא יחשוב איך לשחרר אותי, כי הוא לא חשב שהוא ימצא אותי כאן. לא הצלחתי שהוא יראה אותי לפניו זה וכשהגיעו אליו הטשי התחיל

לצחוק ואמר שהוא לקטין הגרמני, הגרמני הסתכל עלי ובסוף נתן צעקה עלי ואמר "נו, תצא מהשורה, לא אוטר אנחנו רוצים לשולחן". אני לא יודע איך היה לי השכל לא להגיב על מה שהוא אמר, כי הרי הבנתי מה שהוא אמר, لكن עמדתי וחיכיתי אז הקטין תפס אותו והוציא מהשורה ופנה לטשכי שיזכיא אותו מוחץ לחצר המשטרה. הטשכי התקרב אליו ודייבר אליו בשפה הטשכית ואז הבנתי מה הוא אמר לגרמני, אם אתם זוכרים, בדף הקודמים כתבתי, שבאתי בפעם הראשונה לטשכי, הוא הכנס אתו לחדר האורחים שלו ושם היו קצינים גרמנים. הוא הציג אותו לפניהם כנער מהכפר שלו. בין הקצינים היה גם הקטין שהיה עכשו במשטרה. אכן, לא הייתה לו בעיה קשה לשחרר אותו. הוא אמר לי ללחכות לו על יד השער והוא יביא אותו לגטו.

לאחר שהוא הלך, נשארתי על יד השער, ממורמר, מיוаш וחוشبתי על מצבו. האמת היא שהחכים נמאסו לי, אם בכלל אפשר היה לקרוא לזה חיים.

קשה לי להבין את זה גם היום, מה דחף אותו להישאר בחיים לאחר שנשארתי בלבד ואצל הגרמנים.

לצערי, איני יכול לציין תאריכים של כל המקרים שקרו לי וזה מתור כל מיני סיבות. ראשית כל, לא חיתתי לפי תאריכים. הסדר יומם שלי או בכלל החיים שלי, היו דומים לבעל חי שמנסה להציג את עצמו מהצדדים או מחיות טرف אחרות, ועוד סיבה, עברו הרבה שנים, קשה לזכור. איני רואה בזה כל חשיבות.

ברור הוא שהוא קרה בזמן הגרמנים, במלחמת העולם השנייה.

איך להטשיך?

לאחר שהטשכי חזר אליו לשער, הואלקח אותו אליו הביתה, נתן לי אוכל וכוסף והביא אותו לגטו פנימה. אני ביקשתי ממנו שישים לי קצת בגדים שתפורים מבוד שהגויים עושים בלבד ואנמנ עוד באותו יום הוא הביא לי כמה זוגות בגדים ועוד דברים, כמוובן שלא לך ממשי כסף. הבהירתי לו, שלפני שאעזוב את הגטו אני אבוא להיפרד ממנו. נשארתי בಗטו כימים ותכנתתי לי את המשך החיים, אז החלטתי לחזור למקום הולדתי, איונייצה. ועוד הפעם לקחת חבילת בגדים לא אלגנטיים, זאת אומרת לא בגדים בנוסח היהודי, רק את הבגדים שהטשכי נתן לי וקצת אוכל ויצאתי לדרך.

תמיד שמחתי לעזוב את הגטו, אמן אף פעם לא ידעתי מה מחייב לי בחוץ. אמן ידעתי כמעט על בטוח שבאיונייצה לא נשאר אף יהודי, אבל בכל אופן החלטתי ללכת ושהתקראתי לשם ונודע לי, שאין אף אחד. המשכתי ללכת לכיוון העירה פוריצק, 7 ק"מ משם. זו הייתה עירה קטנה ושם הייתה לי משפחה (האם של מלכה ומשפחה בעלה ושתי בנות).

השתדלתי לא לעבור את איונייצה, בכך לא היתה גוי מכיר, כי פחדתי שיתפסו אותו וימסרו אותו לגרמנים. אך עשית סיבוב גדול ובלילה ישנתי בעיר, שהייתה בין איונייצה ופוריצק.

האם יודעים אתם מה זה נקרא שילד בגיל 13 בערך ישן בלבד בעיר גדור?
אבל החיים חזקים מכל דבר.

שהתעוררתי בבוקר, החלטתי לתכנן לי באיזה דרך אלך ולאחר שסיכמתי לי את הכוון, החלטתי לצעוד. הסביבה הייתה מוכרת לי, הייתה והייתי מבקר הרבה הרבה הדודה והדוד, אמן לא הלכתי ברגל, הייתה נסעת קרונית על הפסים וסוס היה מושך אותה.

לאחר שהגעתי לדודה והדוד, פגשתי שם גם את אחיה הצער של הדודה ברכה, קראו לו קופל. השמחה הייתה גדולה, התחילו שאלות וחיקירות, לאחר שמספרתי להם הכל והם סיפרו לי איך מה קרה אצלם, שאלתי את הדוד אם יוכל לבקר על יד הקבר של אבא ואז הוא החליט לבכות ולא הבנתי למה. אבל הוא סיפר לי, שבית הקברות הרוס, הגויים לקחו את המצבות ואין

אפשרות למצוא שום קבר. הייתה מודע עזוב, אבל לא היה מה לעשות, זאת הייתה המציאות. אחרי שבועיים שהייתי איתם יחד, אמרתי לדודה שאני אעזוב אותם ואחזרם לגטו לודמיר.

אבל בעצם לא התכוונתי לחזור לגטו, כי רציתי לחפש מקום אצל גוי, אבל להם לא רציתי לספר, כי לא היו נוחנים לי ללכת. אבל האח של דודה ברכה, לא רצה לתת לי ללכת לגטו. הוא רצה שאשר בסביבה ושהמשפחה שנשארה, תוכל לראותו אוטרי כל פעם, כי עדין חשובו, שלהם לא יעשו שום דבר. אבל הם ידעו שאני לא רוצה להישאר איתם, לכן רצוי שאשר בסביבה. האח של הדודה החליט לדאוג למקום, זאת אומרת חשב, למי אני יכול ללכת והוא אולי יקבל אותו ואם לא יקבל אותו, לפחות לפחות לא ימסור אותו לגרמנים. בנסיבות נשארתי איתם. עד שיום אחד אמרתי לדוד הצעיר, שאני רוצה ללכת ואז הוא אמר לי שאני אפנה לטשי שקרה לו פליקן. הוא היה

ידיד המשפחה. אמרתי לו שאני לא מאמין כל כך בידידיים ומספרתי לו את הסיפור על האוקראיני, קיבל את כל הרכוש של המשפחה ושבאתו אליו רצה למסור אותו לגרמנים. אבל בכל אופן החלטנו שאני אלך פליקן. ואז אמר לי הדוד הצעיר, שהוא מתכוון ללכת לגטו לודמיר. שאלתי אותו למה לי הוא לא נותן ללכת והוא הולך, אני לא זוכר את הנימוק, אבל אני בקשתי ממנו שלא ילה, כי זה מסוכן בשבילו.

אני לא כתבתי את זה, אבל בעיר לודמיר היו הרבה שוטרים אוקראינים, מהסבירה איפה שגרנו לפני המלחמה. אותו הם לא הכירו, כי היה ליILD, אבל אמרתי לדוד שהוא הם יכולים להכיר, וכאילו שהרגשתי שהוא יקרה כהה. יותר מאוחר נודע לי, ששוטר הכיר אותו ומסר אותו לגרמנים והם ירו בו.

אצל פליקן

אני הגעתי לטשכי באמצע היום, (המרחוב מפוריצק עד המקום שהטשכי גר, היה בערך 14 ק"מ). פגשתי אותו ואמרתי לו מי אני והבן של מי אני ואז הוא אמר לי: "నכוּ לְסִבָּא שֶׁלְךָ קָרָאוּ בְּנִימִין?" אמרתי לו כן. ואז הוא סיפר לי, ששבא פעם עזר לו בכיסף וזה הציל את המשק שלו (יש לך תחת בחשבון שהיו לו כ 500 דונם אדמה - 50 הקטר). לטשכי היה בן בגלי ובת יותר גדולה. כשהגעתי, נתנו לי לאכול ונשארתי בבית עד הערב. בערב שהתאספה המשפחה, סיפר להם הטשכי מי אני ושוחה מרגיש מבחינה מוסרית, חובה לשמור עלי. הוא זההיר את הילדים שלו דברו וממי שישאל יש לענות לו, שאני קרוב משפחה והורי נהרגו. את השפה הטשכית ידעתו טוב והכל הסתדר. בבוקר הייתי יוצא למרעה עם הפרות, היו לו כ 30 פרות. כמובן אני והבן. המרעה היה ברובו בעיר, כל פרה היה לה פעמון על הצוואר. ובערב עוזרתי במשק והכל התנהל בסדר. היחס אליו היה טוב. כמעט כל ערב היה הטשכי ואשתו יושבים ושואלים אותו מה עבר עלי ומה קרה למשפחה.

זה היה יום ראשון, אני זוכר והטשכי אמר לי לתרום את הסוסים ולנסוע למושב השכן, לאיכר מסוים, לקחת משדרות ומחרצה שהaicר הזה השאל מהטשכי. תושבי המושבה שנסעתם לשם, כולם היו פולנים, שהתקרבתי לכינסה של הכפר, הסוסים התחלו להשמיע קולות שונים ולא רצוי המשיך. ירדתי מהעגלה, החזקתי את הסוסים ויחד הלכנו. שנכנסתי למושב ראייתי אנשים הרוגים על הדרכ, בבתים אין נפש חיה. הסוסים לא רצוי המשיך ואז קשתי אותם והלכתי לאיכר. הבית שלו היה החמשי מהתחלת הכפר. הבאתה את הכלים, על הגב לעגלה וחזרתי לבית שלי.

שהגעתי סיפרתי מה שראיתי. נראה שקשה היה להאמיןlesipor שלי, لكن נסע הבעל בית שלי עם שכן, לראות. את הפולנים הרגו פרטיזנים אוקראים (בנדרובצ'י⁴). בארוחת הצהרים של יום ראשון ישבו כולם על יד השולחן ושאלו אותו איך יכולתי להיכנס לכפר לאחר שראיתי מה קרה. עניתי להם, שכבר ראייתי דברים כאלה וזה לא מבהיל אותו. בין ובין הבן של הבעל הבית נוצר מתח, היה והוא מאנצל אותו ומשאיר לי את כל הפרות במרעה ומסתלק או תקף בבוקר לא יוצא אליו. לעיתים אפילו הלכנו מכוח, אבל אני לא סיפרתי לאף אחד, היה ולא רציתי שהוא יcum על. באותו יום ראשון אחרי האוכל, שיצאתי החוצה, נגשה אליו הבית וסיפרה לי שהוא יודע מה עשה לי האח שלו ושהיא סיפה לאבא שלו. פה ידעתי שאני בצרה, לא אוכל להישאר. וככה זה היה, כי האבא הרבץ לבן. והבן בא אליו ו אמר לי, שהוא יברך מהבית ואוטו הוא ימסור לגרמנים. התגובה שלי היה תוקפנית, אמרתי לו, עד שהוא ימסור אותו לגרמנים, אני אהרוג אותו, כי לי אין מה להפסיד. פניתי לאבא שלו וביקשתי שישחרר אותו לכמה ימים מ躜ת למרעה, כי אני לא מרגיש טוב. הוא הסכים ואז הבן יצא למרעה עם הפרות, אבל לא לעיר.

⁴ הנדרובצ'ים

אני פניתי לבת וסיפרתי לה מה קרהبني לבין אח שלה. ביקשתי ממנה שלא תספר לאבא שלה, אבל בקשתי שתבהיר אם יש יהודים בסביבה. אחרי יומיים היא הודיעה לי, שבפוריצק יש יהודים. אמרתי לה שתכין לי קצת אוכל וכמה בגדים ושאני עוזב אותם, אבל רק אחרי כמה ימים, מותר לה לספר לאבא שלה. כי פחדתי שהאב יצעק או ירביץ לבן והבן, מתוך נקמה, יודיע למשטרה האוקראינית והם יחפשו אותו. ככה ידעת, שם יחפשו אותו, אני כבר לא אהיה בסביבה.

ואחרי כמה שעות הגעתו בחזרה לפוריצק למשפחה. סיפרתי להם מה עבר עלי והם סיפרו לי איך אצלם ומה קרה לкопל. ישבנו ובכינו על מר גורלנו והדודה והדוד בקשׂו מני, שלא אעזוב אותם. מה שיקרה שנהייה יחד.

כל יום הייתי שומע ציקות ו בכוי, זה היה סימן שהרגו יהודים. לא יכולתי לחיות ככה. החלטתי שאני בכל אופן אלך ולא אשאר איתם. נפרדתי מהדודה והדוד ומשתית הבנות שלהם, חיקקה וליקקה והלכתי, יותר לא ראייתי אותם.

לא הכרתי את הסביבה הזה, לא ידעתן לאן אני הולך. רגלי נשאו אותי ואני הלכתי שעות. הלכתי ולא עצרתי בשום מקום, אבל ראייתי שלילה מתקרב וצריך מקום לינה. אז החלטתי, שאות הבית הראשון שאני רואה, שם אדרפק בדלת ואבקש מקום לינה.

אצל האיה

דקתי בדלת, פתחה לי את הדלת אישת כבת 40 ושאלתה מה אני מחשש, עניתה לה שאני מחשש מקום לינה ואולי גם מקום לגור ולעבד. כמובן ששאלת אותי מי אני, היה לי פזמון כמעט קבוע והייתי מdklm אותו. הפזמון השטנה, רק אם באתי לסייע אחרת. הפעם סיפרתי לה שאני מסביבת סוקול וההורים שלי מתו ואנחנו הילדים התפזרנו, כל אחד הילך לכיוון אחר וככה הגיעו להנה.

אחרי הנאום שלי היא הכניסה אוטי הביתה, נתנה משחו לאכול ולישון הצטרכתי בגורן, ונאמר לי, מקום מוקדם בבוקר ולהתחליל לעבוד. לפי סדר היום שהיה נתנה לי, צריך היה 4 איש, לבצע את העבודה הזה. אבל לא אמרתי לה שאני לא אוכל לבצע כל כך הרבה והלכתי לגורן לישון. לפני שנדמתי, שמעתי שהיא הולכת מהבית. וכנראה מרובה עיפות נרדמתי, שהתעוררתי, היה כבר בוקר, קמתי והתחלתי לעבוד. הוציאתי את הפרה למרעה על יד הבית, פתחתי את הלול והתרנגולות יצאו החוצה ועוד כמה דברים. ואז פניתי לבית, לשאול אותה איפה צריך לחושש, כי היא אמרה לי אבל לא הראתה לי את החלקה. לא יכולתי להיכנס הביתה, הוא היה סגור. התברר שהיא לא חזרה לישון. התחלתי להסתובב ולחפש לי עבודות שונות. בסוף היא הגיעה, הייתה קצרה ושיכורה והתחילה לצעק עלי שלא הספקתי הרבה ואמרה לי שלא קיבל אוכל.

באופן קבוע, היה לי תמיד לחם, لكن לא התהננתי שתtan לי אוכל. הילכתי ללול, לחתמי כמה ביצים ושתתי אוותם ואכלתי לחם ושבועתי.

באמצע הלילה שמעתי שבבית אצלה, שרים, צוחקים, צועקים. ירדתי להסתכל ואז ראייתי שוטרים אוקראינים וכמה בחורות ולבית מסיבה, יש כבר שכורדים, ופה תקף אותו פחד. כי פחדתי שהיא תרצה להראות להם את הפועל שלה ווירידו אותו מהגורן. لكن ירדתי אני והילכתי לשדה. עמדה שם ערמת קש, נכנסתי פנימה ושבתי, והחלטתי, אם אני רואה שבאו לגורן להחפש אותי, אני לא חוזר לעבוד אצלה. למזרلي לא באו לחפש אותי. לפנות בוקר חזרתי לבית והתחלתי לעבוד בחוץ. מצאתי אקדח, סכין, סיגריות וכסף.לקחתי לי קצת כסף ויתר הדברים החבאי, שבאת לacist כהריים נדמה לי, הבאתה לה את כל הדברים. הגברת עוד ישנה.לקחתי לי את השאריות מהמסיבה, בשר, נקניק ואכלתי וגם קצת למלאי שלי לחתמי והמשכתי לעבוד. לפנות ערב היא עוד הפעם התחללה לצחוק עלי ואז אמרתי לה, גברת, אני עובד כמה שאני יכול ואם את לא מרוצה, אני אלך. "כן" היא אמרה "אתה יכול לילכת". על השולחן היו החפצים שמצאתי, נגשתי ולקחתי לי עוד קצת כסף ויצאתי.

הילכתי לגורן לחתת את החבילה שלי, שיצאתי מהגורן שמעתי שהיא צועקת שאחזר, הכל יהיה בסדר ושאני יכול כבר לישון בבית.

היות זהה היה כבר כמעט ערבי, חזרתי, נכנסתי הביתה. היא נתנה לי אוכל טוב וננתנה לי עוד כסף בכדי לשכנע אותה להשאר, אבל אמרתי לה שלישון אני ממש לישון בגורן. אני פחדתי לישון בבית, התברר שהיא אלמנה והיתה מבלה כל הלילות ופחדתי לישון בבית. האורחים שלה לא היו מקובלים עלי, שি�ഷתי בחוץ או בגורן הרגשתי את עצמי חופשי. אני תמיד יכול לבРОוח אם צריך.

ובכן, אחרי שהיא החזירה אותי ובקשה שאני אשאר, אכלתי ארוחת ערב והילכתי לישון ולמחרת לנודד מחדש.

אצל משפחה חדשה

كمתי מוקדם בבוקר והילכתי, שעברתי כבר כ 20 ק"מ, עברה אותי עגלת ובעגלה הרתומה לסוס אחד, אבל טוב, ישב בחור צעיר בן 25 ואישה מבוגרת. הם הסתכלו עלי, אני בירכתי אותם בברכת يوم טוב. ופתאום העגלת נעצרה והשאלה הקבועה, מי אתה? ולאן? ואז התחלתי את הסיפור מחדש. האישה אמרה לי לעלות לעגלת והמשכנו לנסוע ואני המשכתי לספר לה מי אני. שגמרתי לספר לה, היא אמרה לי שאני אסע אתכם לבית שלהם ובנותיים אשאר אצלם והוא תשאל אנשים מי צריך איזה נער, לכל מיyi עבודות בשוק. כמובן שהיא שאלת את הבן, אם הוא מסכים והוא מסכים. וככה המשכנו לנסוע עוד כ 10 ק"מ עד שהגעתי לבית שלהם. בדרך היא סיירה לי, שהיא באה עכסיyo מהלויה של בעל אחותה, שהగרמנים הרגו ולכנן היא מרוחמת עלי. שירדתי

העהגלה, עזרתי לבן שלה להכנס לאורווה והסתכלתי סביב. ראייתי שהבית עומד על יד יער לא גדול, אבל תיארתי לי שביעיר יש כל מיני פרטיזנים וזה יהיה קצת לא נעים להפגש איתם. המשק לא היה גדול ולא היה הרבה עבודה. השתדלתי להיות חרוץ ומוסיל, רציתי שיהיו מראצים ממוני, כי מאד רציתי להישאר אצלם. האישה טפלה بي כאילו הייתה ילד שלה, הייתה רוחצת אותי, נונתנת בגדים נקיים וטוביים, נונתנת לי אוכל טוב. כל הזמן אומרת לי, שלא צריך כל כך הרבה לעבוד.

הבן כמעט לא היה בבית. הוא היה שיר לאחת הקבוצות של הפרטיזנים, כי היו כמה קבוצות פרטיזנים, היו بعد הגermenים, היו נגד הגermenים, היו בעד אוקראינה העצמאית. כל יום ראשון הייתה הולך עם האישה לכנסייה. בכנסייה לא הייתה כל הזמן אליה, רק ה策רפתி לילדיים. כموון מתוך סיבה אחת, לא רציתי ולא ידעתי את התפלות שלהם, אבל הכל הסתדר טוב. האישה ממש אהבה אותה.

באחד הימים, הופיעה אחוتها של בעלת הבית שלי, זו שהermenים ירו בבעלה והתחלפה בספר כל מיני סיפורים, שקרה בלבד במשק עם שתי הבנות. ואז, כמוון ללא ידיעתי, הסכימו ביניהם שאני אחזור עם אחוتها, למשק שלה, לשבועיים. כמוון יכולתי להתנגד, אבל אסור היה לי לעשות את זה, כי בעלת הבית שלי נהגה בי כמו בילד שלה.

(אני זוכר שבאחד הימים, נכנסתי לעיר לאסוף עצים ופטאות מצאתי שועל קטן מילל ולא יכול ללקת, לקחתי אותו והבאתי אותו למשק, בעלת הבית נתנה לי אוכל בשביlico וקשרתי אותו. המשכתי לטפל בו והוא גדל. בלילה היו באים שועלים לבקר אותו. באחד הימים, הוא כבר היה די גדול, התחלתי לשחק איתו והוא נשך אותו. מרוב כאב, פתחתי לו את השרשרת וננתתי לו ללקת. הבנתי שהוא שיר לעיר).

ובכן, נסעתנו למשק החדש עם האחota של בעלת הבית. לא רציתי לעזוב פה, כי היה לי טוב, אבל הרגשתי שאני חייב לנסוע. שהגעתי למשק הזה, ראייתי שהעבודה הרבה, אבל היה ובעלת הבית שלי אמרה לאחוتها, שלא תיתן לי הרבה עבודה ולא עבודה קשה ובאמת לא עבדתי קשה. במשק היו 4 פרות, אבל אני לא הייתה הרועה, כי היה רועה של כל הכפר. הוא היה אוסף את כל הפרות ובסוף היום, מחזיר אותם.

היה במשק זוג סוסים, תרגולות, חזיריים ו-70 דונם אדמה. קיבלו אותי יפה, אני מתכוון לבנות, אחת הייתה בת 18 והשנייה בת 20. קיבלתי מיטה טובה (مزנון קש), קנו לי בגדים ופרסמו שאני קרובה משפחה שלהם. היא עשתה הכל מה שஅחותה אמרה לה לעשות. למחמת בבוקר התחלתי לעבוד, יצאתי לח:right שדה, בקיצור בצעע את כל העיבודים הנחוצים, חוץ מזרעה, לעבודה הזו הייתה קטן מידי ולא ידעתי לעשות, لكن לזרעה הם היו שוכרים שכן שירע.

הרגשתי אצלם טוב, הם שמרו עלי, דאגו לי. הרגשתי שאני רצוי אצלם והם הערכו מה שאניعروשה בשビルם ואז התחלו לשכנע אותי, שאני אישאר אצלם. האמת היא שלא רציתי, אבל משום מה אמרתי להם שלי לא משנה, אבל אחווה לא תסכים. ואז היא החלטה, שהנה מתקרב איזה חג והוא תומין את אחווה וגם יש להם גיס שגר רחוק. היא תומין אותם, להיות והוא רוצה להתייעץ איתם, בוגע לחתן לבת, ואז היא תדבר גם בוגע אליו. אמונם היו עד 3 חודשים עד החג ובנתיים נשרתי אצלה.

עבדתי קשה מאד, אבל היתי מרוצה, כי היחס אליו היה טוב. לא היה לי זמן למחשבות. כל היום עבדתי ובערב לפניו שנשכבתי, כבר ישנתי. כי אחרי הכל, לא היתי די חזק לעבודות האלו, כי הררי היתי ילד.

והנה הזמן עבר מהר והאורחים הגיעו לחג. אחווה, שהגיעה ראשונה כי היא גרה קרוב, חיבקה אותי ונתקאה איתה וחקראה אירח היחס אליו ואמ דואגים לי. התשובה שלי הייתה צו, שהוא יכול להבין שאצלה היה לי יותר טוב. אבל שראיתי את הגיס, הופתעת, כי ראייתי לפני בן אדם בעל הופעה אינטיליגנטית, איש יפה בגיל ה 50. לבוש יפה, מנומס ולא גס. קשה היה לתאר אותו כאיך. הוא לחץ את ידי ושאל אותי מי אני, מאיפה אני ובן כמה אני ואמר לי שגיסתו מאד

מרוצה מני. ואז הוא פנה לגיסתו ו אמר לה, והוא ידע שאני שומע, שהוא תחרוג אותי מכל כרך הרבה עבודה. לא יכול להיות שנער בגילו יעבד משק צזה. את המשך השיחה לא שמעתי. אני פניתי לעבודה והוא נשאר לדבר עם גיסתו. אחרי איזה זמן, מבלי שהרגשתי ושמעתה, עמד לפני הגיס (טראצ'וק), ביקש מני להפסיק לעבוד ולשבט. גם הוא התישב והתחיל לשאול אותו כל מיני שאלות ולספר לי כל מיני דברים. התלהבותי מהשיחה איתו, מצורת הדיבור וההסבר, כי השיחה הייתה רק על חקלאות, איך לעבוד ואייר להפסיק את הכל. אחרי איזה זמן השיחה נגמרה והוא הלך.

אני המשכתי לעבוד ופתאום הופיעה אחת הבנות, לעזור לי לגמור מהר, כי יש ארוחת ערבית חגיגית. ובכן, העבודה נגמרה מהר, החלפת בגדים ולהלכתי לה策ר לאירועה. המקום שלי היה על יד הגיס והוא כל הזמן הסתכל עלי זהה התחיל להפריע לי ובסוף סוף הארוחה נגמרה. עוד הפעם התחלו השיחות ביןי ובינו. לאחרת בבוקר הוא נסע אליו לשדה וכשהינו בשדה בלבד,

הוא פנה אליו ו אמר "אתה לא אוקראיני, אתה יהודי, אבל אל תפחד אני אוהב יהודים".

בו ברגע לא יכולתי לדבר ולא ידעתי מה לעשות מרוב הפתעה, גם לא ידעתי אם להכחיש את מה שהוא אמר לי או לאשר. ואמנם, החלטתי לאשר את מה שהוא אמר לי ומספרתי לו את כל קורות חייו. הוא חיבק אותו ו אמר לי לא לפחד ושהוא יציל אותו.

גם הוא סיפר לי מי הוא ו אמר לי שבזמן שלטון הפולנים, היה קומוניסט וيشב בבית הסוהר (קרטוס ברזה⁵) ושהוא משכיל ויש לו משק של 800 دونם אדמה. ילדים יש לו רק בת אחת והוא כבר נשואה. הוא נפרד מני וחזיר ברגל למשק ואני המשכתי לעבוד, אבל ההספק שלי לא היה

⁵ [כלא ברזה קרטוסקה](#)

כמו בכל יום אחר. לא ידעת אם הוא באמת בן אדם טוב ושהוא יעזר לי, אבל חשבתי לי, שעד אותו יום, איך שהחלטתי לא יצא רע ובכן גם הפעם החלטתי טוב.

התקרבו הימים שהאורחים עמדו לנסוע, אחותה הסכימה שאני אשאר והשמחה הייתה רבה. ואז רמנ לי הגיס לצאת החוצה, כביכול להסביר לי משו במשק ואמר לי, תזכור, מה שאני אומר לך יפתחו אותך. בו ברגע תקף אותו פחד, אבל הוא המשיך לדבר ואמר "אני רוצה אותך אצל בבי", אתה תהיה הבן שלנו, אתה תחייה בבית שמנוהל כמו אצל יהודים. אשתי הייתה משלחת אצל רופא שניים יהודי ששמו היה בירמן, בעיר לודמיר". (בו ברגע נזכרתי, שעם הבית של הרופא שניים זהה, למדתי יחד בבית ספר תרבותות בכיתה אחת לפני המלחמה) אבל הוא אמר לי, שיש לנו בעיה ולא אוכל כבר לעبور אליו. הבעיה היא, שהלשינו עליו שהוא קומוניסט ויש לו בעיות, עד שהוא יסדר עם השלטונות יכח זמן. لكن הוא לא רוצה שאני אבוא עכשו, רק לבוא שהוא יגמר עם הבעיות ואז הוא יודיע לי לבוא. נפרדנו, הוא השאיר לי כספ, חיבק אותו ונסע.

נשארתי מבולבל, לא ידעת מה להחליט, האם זה צעד נכון שאני עומד לעשות, לעזוב פה וללכת למקום החדש. hari אני לא מכיר אותו בכלל לדעת אם הוא באמת מתכוון לטוב. אבל בסוף שגמרתי להתווכח עם עצמי, החלטתי כמו שהתנהגת עד היום, הלכתי لأن שחשבתי שהיא לי טוב, ככה גם הפעם וחיכיתי ליום שיודיע לי לבוא.

בינתיים קרה דבר חדש אצל המשפחה שעבדתי, הבית התחרתנה ונשarra לגור עם האמא. ככה שהחנתן החדש, התחיל לעשות שרירים ולהתנהג כמו בעל הבית וכמוון, שהקורבן הראשון היו אני. لكن החלטתי לעזוב כבר ולא לחכות שהגיס יודיע לי לבוא, אלא לחפש לי מקום עבודה ומגורים לא רחוק מהבית של הגיס. ואז פניתי לבעלת הבית הזקנה ואמרתי לה, שאני לא מסתדר עם החנתן שלה ורעד לי, אז אני עוזב ואני הולך לגיט שלה, הוא אולי ימצא לי מקום. היא לא שמחה מזה שאני הולך, אבל יחד עם זה, הייתה מרוצה, שאולי הגיס שלה יוכל למצוא אליו. נשארתי עוד כמה ימים ויצאתי בדרך.

בדרכן לטראצ'וק

היה לי לעبور 38 ק"מ והייתי צריך לתוכנן איפה כן לעבור ואיפה אסור לי לעبور, כי יש גרמנים או משטרת אוקראינית ומסוכן להיתקל בהם.

לא אוכל להגיד שהלכתי בלי דאגות, זו הייתה סביבה חדשה בשבילי, לא הכרתי שם דרך עוקפת (זהו חשוב מאד). נתקلت בהרבה צבא גרמני, אבל למוציא, לא במשטרת אוקראינית.

לקח לי 3 ימים לעبور את המרחק הזה. הררי הימי ציריך ללון וזה הייתה בעיה. لأن ולמי לפנות? והחלטתי לפנות דווקא למשפחה לא עשירה, אלא למשק קטן. משפחה לא עשירה, אלו בדרך כלל היו אנשים יותר רחמנים ואמנם זה היה נכון, כי הררי תמיד סיפרתי להם שההורם שלי נהרגו על ידי הגרמנים ואני הולך לקרוב למשפחה לגור אצלו.

דאגתי גם איך אני אסתדר עד שהגיס הזה יוכל לקבל אותו, אבל הכל הסתדר טוב מאד. מצאתי מקום העבודה אצל בעל משק קטן. הם היו אנשים זקנים והיה להם בן אחד ומתברר שהוא עסוק בפרטיזנים ומمنין רצוי שאעבדו במשק.

זה היה סה"כ 15 דונם אדמה, סוס אחד, פרה אחת, חזיריים ותרנגולות. זה לא היה קל, אבל השתתפתי על העבודה מהר. האוכל אצלם היה גרווע ומלויכר, אבל לא בגלל שננתנו לי אוכל רע, הם גם אכלו אותו אוכל.

הבן לא היה בבית בלילות וביום ישן. לכן אני ישנתי בלילה במיטה שלו ובלילות שהוא היה, ישנתי אותו יחד במיטה. הרגשתי טוב אצלם, אומנם לא היה נוח לי כמו אצל המשפחה הקודמת, הלכלוך הפריע לי, אבל זה שהתייחסו אליו טוב, זה פתר לי את כל הבעיות.

בעלת הבית הייתה אישה מודתיה וגם דרשה ממני ללבת לכנסייה. לא הייתה לי ברירה, נאלצתי לחזור ולברר מה עושים בכנסייה ואיך צריך להתנהג. התחלתי לברר בין הנערים שהייתי פוגש ומשחק איתם. אני זוכר מקרה אחד בכנסייה, שלא ידעת מה לעשות. זה היה יום שהולכים להתמודות ולא ידעת מה צריך להגיד לכומר, כי צריך להסתדר בתורה. הכומר יושב ב민ין מחיצה וכל אחד נכנס אליו ואומר לו بما חטא. אבל אני לא ידעת איך להתנהג, שכן עמדתי הרבה זמן בתורה וכשהתקרבתי לכומר, היתי מksamיב מה אומרים לו, עד שידעתי בדיקות מה צריך להגיד לו. בסוף, נכנסתי לכומר והוא שאל אותי איזה דברים רעים עשית ואני כבר הימי מוכן ואמרתי לו שקהלתי את אמא שלי, אז הוא אמר לי לבוא אליו עוד הפעם. כਮובן שלא באתי. לאחר שיצאתי ממנה וכבר לא היה אנשים שמחכים לו, אז قولם מסתדרים במעגל והכומר הולך לכל אחד ונונן לו פרוסה קטנה של לחם קדוש לפה וגם צריך לנשך את הצלב.

אני הרגשתי, שאני לא אוכל לבלווע את הלחם ובטע לא אוכל לנשך את הצלב. ואז, כשהחומר עבר התקרב אליו, הפלתי את הכבע שהחזקתי ביד ובזמן שהתקופתי להרים את הכבע, הכומר עבר אותו והמשיך ולא חזר אליו. ככה לא נשקתי את הצלב ולא אכלתי לחם חדש.

אבל כל האנשים שהיו שם, אלה היו שכנים של הבעל בית שלי והם ראו אותו בכנסיה. הם לא ראו מה קרה, שלא נשקתיצלב, אבל הם ראו אותו בשורה ואז ידעת, שהם לא יחשבו אותו ליהודי וזה הוסיף לי ביטחון.

חוץ מעבודות המשק, דרש ממוני הבן שלהם, שאני אהיה שליח שלו וஅחלהך דואר לכל מיני סניפים של הפרטיזנים. ההורים שלו לא רצו שאני אעסוק זהה, אבל הוא אמר להם, אם אני לא אשמע בקולו, הוא יمرר לי את החיים. ובכן הסכמתי והתחלתי גם ביום וגם בלילה, לחלאך דואר לכל מיני סניפים. אבל בין סניף לסניף, היה כ-20-15 ק"מ ואני רכבתי על סוס. יש לציין שהיו 3 סוגי פרטיזנים: 1. לחמו לעצמאות אוקראינה, 2. תמכו בגרמנים, 3. תמכו ברוסים.

אני עבדתי לקבוצה שדגלה לעצמאות אוקראינה. כਮובן שהכרתי את כל המקומות איפה הם נמצאים. והיה שם מפקד אחד, שהוא ממש התאהב بي ונתן לי מתנה, רובה בלי קט והקנה חתור. בכך שאפשר יהיה להסתיר אותו מתחת למעיל. בכל אופן, הם חשבו אותו לאחד משליהם ואיפלו הובטח לי תפקיד מכובד באוקראינה העצמאית. בכל אופן ככה עברו כ-3 חודשים ואני הרגשתי שלא אוכל יותר להמשיך אצל האיכר הזה. אני גרתתי כ-6 ק"מ מהמקום שרציתי לעברו לשם. קשה היה לי להחליט אם לעזוב פה, למרות כל הדברים הללו טובים שהיו וללכת למקום חדש, מבלי לדעת מה מחייב לי שם.

אבל ביום בהיר אחד, זה היה ביום ראשון, אני זכר, אני יצאתי לדרך לכיוון המשק השני. היה יום יפה וטיילתי לי, אני לא זכר בדיק מה חשבתי לי, כי לא פעם שאלתי את עצמי מי אני, מה אני עושים פה בין הגויים, נשרתי בלבד, אין לי אף אחד וגם הפעם שאלתי את עצמי מה יהיה הסוף, עד מתי אני אתגלאל ככה מקום אחד לשני. אבל בכל אופן רציתי תנאים יותר טובים, יחס יותר טוב שהיה לי.

וככה הלכתי וחשבתי לי והנה אני כבר לא רחוק מהשוק ואני רואה פרות בחוץ ומישחו שומר עליהם. שהתקרבתי, ראייתי שזה האיכר (קשה היה לקרוא לו איכר, הוא היה בן אדם מלומד ואנינטיליגנטי) שומר על הפרות. נגשתי אליו, הוא תיכף הכיר אותי ואמר לי שהכל כבר סודר ואני יכול לבוא אליו. הוא כבר הכין את אשתו והוא מציע לי, שבעוד שבועיים הוא יכחח לי, ועכשו אני אלך מהר, שלא יראו אותי בני הבית, אחרית הספרור שהוא סיפר לאשתו, לא יהיה נכון.

כמובן שאני התקרבתי אליו, הוא התפלא לראות אותי ושאל אותי איך הגיעתי כל כך מוקדם, כי הוא לא ידע שאני עזבתי את גיסתו ושהאני עובד פה בסביבה. כמובן ספרתי לו את כל הספרור והלכתי בחזרה למשק שעבדתי שם. המשכתי לעבוד ולהתפרמר, בכך להוכיח את העזיבה. התחלתי להتلונן שקשה לי, גם לעבוד במשק וגם לעבוד בשבייל הבן ואז התחיל ריב בין הבן וההורים שלו. אני לקחתי כמה בגדים שהיו והלכתי. זה אחורי שהבן הרביז לי, הוא האשים אותי שאני גרמתי הרבה. אבל בכל אופן, הוא הילך אחראי והחזיר אותו בחזרה לבית. ואז ראייתי שאמא

שלו יושבת וboneה והבא חיבק אותה, ואז התהדר הריב בין הבן וההורים ואני ראיתי שאני אסבול מזה הכி הרבה. התהמكتי החוצה והלכתי.
אלו היו שעתות אחרי הצהרים והלכתי למקום החדש.
קשה לי לתאר ולהסביר, מה הרגשתה בזמן זהה, מה חשבתי בזמן זהה. אני חושב שרך על זה
יכולתי לכתוב הרבה מאד.

* * *

ואולי אנסה לכטוב קצת עלי: הייתי נער יהודי בעיר בן 12-13 (כנראה שכבר בן 14-15 א.ב.),
בלי בית, בלי משפחה, בלי זכות חיים כיהודי ומנסה להשרар בחים, בתקופה, שעצם הייתה
יהודית, פולש אוטר מלחיות. ולא רק הגרمانים שמרו על זה, גם האוקראינים, הפולנים, הטשכים.
בכל אופן, הרצון לחיות הוא חזק. למרות כל הקשיים, רציתי לחיות. קשה לי להבין היום, מאיפה
הייה לי האומץ, הכוشر החלטה להחליט שפה טוב בשביili ופה לא טוב. אני בכל אופן, לא יודע
להסביר את זה.

אצל טראצ'וק

וככה הגעתו למקום החדש, פתחתי את הדלת ונכנסתי הביתה. עברתי פרוזדור לא אורך והייתה
עוד דלת, שפתחתי אותה הייתה בתוך המטבח. במטבח, שהיה גדול, עמד שולחן ועל יד השולחן
ישב בעל הבית ואישתו ובתו הנושא (זה נודע לי אחר כך, הייתה לו רק בת אחת).

כמובן, ברכתי אותם באוקראינית אז הוא קם, התקרב אליו, הושיט את היד וקרא לי בשם
האוקראיני ולודקה ואמר לאשתיו, הנה זה הילד. אני כמובן לא ידעתי מה הוא סיפר לה עלי, כי
הרי היא ראתה אותו אצלם. אשטו כמה, נגשה אליו, חיבקה אותו ואמרה לי "דע לך, אם
תהיה בסדר, אז יש לך פה בית חם". אני אמרתי לה תודה. תכף נאמר לי לרוחץ ידיים ולשבט
לאכול.

את חביתת הבגדים שהבאת בדקנו וזרקו אותה לצלב. אחרי האוכל,לקח אותו לחדר גדול
ומרוהט עם ארון בגדים, מיטה עם מזרון קפיצי, כוננית ועוד דברים שונים ונאמר לי שזו החדר
שלו. בחדר היו שלושה חדרונות גדולים, לכיוון גן עצי פרי הנדר. תיכף חיממו מים ורחצטו אותו.
תתפלאו, אשטו רחצה אותו והוא לא ידע שהוא יהודי והוא באמת שפשפה אותו והכניסו אותו
למיטה.

התפלאתי לראות בית מסודר דומה מאד לבית היהודי. את הבגדים שלבשתי גם כן זרקו ותיכף
הבט והאמא לנקחו לי מידת והתחילה לתפור לי בגדים. מכנסיים, חולצות, כותנות. כי האישה
אמרה, זה לא יפה שאתה אתה לבוש בבגדים שלי בזמן שאתה נמצא אצלם. הרי אני לא ידעתי מה
בעלה סיפר לה עלי, זה נודע לי רק אחרי הרבה זמן.

ובכן הסיפור שהוא סיפר לאשתו היה לא מסובך. הוא אמר לה, כשהוא ראה אותה אצל אחותה הוא תיכף ידע שאני בא מבית מתקדם ולא מבית של איכר והוא התחיל לדבר איתני, סיפרתי לו מאיפה אני, מי היו ההורים שלי ומה קרה להם. ופה הוא הכנסיס סיפור ממש. היה והוא ישב בבית הסוחר ברקטוס ברזה, שם ישבו קומוניסטים, אז הוא סיפר לה שגם אבא שלי ישב שם והוא הכיר אותו. והייתה והוא מצא אותה אצל אחותה, אז הגורל מכתביו לו לגדל אותה אצלם. הבגדים שהכינו לי פה, הם כבר לא היו מבד לבן צבעו, אלא ממש מבדים של בית חרושת, כנראה שהיה להם מלאי בבית. מאי התפלאת מהבית. החדרים היו מסודרים והירירות יפה, נקי, בטוב טעם. המטבח היה מסודר, לא היו הסירים גסים כמו אצל האיכרים, אלא סירים, צלחות, כפות, מזלגות, סכינים, כמו בבית היהודי, מאי התפלאת. התגנבה אליו מחשבה, אולי זה הכל מה שאני רואה, היה שייך ליהודים והם לקחו את זה, אבל לא יכולתי להאמין שהוא כהה. בעבר הרבה זמן היה סירה לי, שהיא עבדה כתבחית אצל רופא שניים בעיר לודמיר, קראו לו ד"ר בירמן. השם הזה הזכיר לי משהו. שלמדתי בבית הספר תרבות, למדה אותי יחד ילדה אחת, קראו לה ציפורה והיא הייתה ביתו של ד"ר בירמן (אני ביקרתי הרבה פעמים שם בבית). הסיפור נמשך שעوت, כי היא סירה לי איך החיים שלה היו שם ושהמשפחה הזה לא בחים כבר ושיהיא מנהלת משק בית כמו שהיא אצל ד"ר בירמן ואז היא פרצה בבכי והסיפור נפסק.

נקלטתי במשפחה הזה כמו ילד שלהם. ישנתי בלבד בחדר. לא העירו אותו אף פעם בצד לעבוד, אבל אני הקפדי לזכור יום מוקדם ולטפל בפרות וסוסים ובחזירים. הם עקרו אחריו, איך אני עובד. כשראו שאני עובד טוב ומסור, אז אמרו לי, שאתה צורפת למשפחה ואני אחראי לעבודות ממש, לפי הדרכת בעל הבית.

כל בוקר היה באים 3 פועלים מהכפר השכן, לעבוד ממש בכל העבודות גם בשדה. ממש היה 11 פרות, 4 סוסים, חזירים, תרגולות, אווזים. אדמה היה כ-800 דונם. בעונה, היה מבאים עוד פועלים ופועלות לעובדה. הבעלים היה משטוף אותו בהחלטות לגבי המשק. הוא היה מכין סידור עבודה, איזה עבודות צריך לבצע ואני הייתי צריך לדאוג שהפועלים יבצעו. הייתה מתעוררת כל בוקר בשעה 4, אבל אם לא התעוררתי, היה בעל הבית קם ולא מעיר אותו.

כמובן, עצם הופעתו ממש עוד להשיגו ולתת הוראות, הרגיזו את הפועלים והו שם פועל ותיק, שאותו זה הרגיז מאי. הוא פנה לבעל הבית, אל נשכח, שבבעל הבית היה קומוניסט והוא לו ייחס מיוחד לפועלים, בכל אופן הוא לא הצדק את הפועל והפועל התחיל לשמור יחסים טובים אליו. למשל, צריך היה כל יום לנ��ות את הרפת, את הלול, אבל בפועל לא עשה את העבודה הזה. אני אבל על ידי זה שהקפדי, העבודה בוצעה, הכל היה נקי ומסודר. ככה גם העבודות בשדה. אני ידעתי מה צריך לעשות בכל חלקה, כגון לחרוש, לדסкус וצריך היה לזרע, פה התעורר בעל הבית ובהשגתנו בוצעה העבודה. ככה השתלטתי על כל העבודות ממש והיחס אליו היה טוב מאד. מצד בעל הבית ואשתו וגם מצד הפועלים (כמובן, שהפועלים ידעו שאני קרוב משפחה של בעל הבית).

וככה עברו ימים ואני הייתה עסוק בمشק והרגשתי את עצמי טוב ורצוי בבית זהה. לכן לא פעם שכחתי מי אני ולמה לי לחפש מקום אחר, הרי טוב לי פה. היחס אליו כמו לבן שלהם (לא היה להם בן). הרבה מחשבה השקעתית בנושא הזה, כי המזיאות הביאה אותו למחשבה הזה. אין לי אף אחד, בכל מקום שידעו שאני יהודי, יירגו אותו, ואם יש לי מקום, שבשל בית יודע מי אני ולמרות הכל שומר עלי, טוב לי, מתיחסים אליו טוב, דואגים לי כמו ליד שלהם, הרי לא ידעת מה נעשה בעולם, לא היה רדיון, לא היה עיתון וכל אחד סיפר סיפור אחר.

זה היה ביום ראשון, קמתי מוקדם לטפל בפרות וכל בעלי החיים, היהת ובימי ראשון הפעלים לא באו לעבודה ואני לא רציתי שבשל הבית יקום, אז השתדלתי לעשות את העבודה הזה. אשטו והבת הילכו לכנסיה ואני נתתי אוכל לכל בעלי חיים, בדקתי אם הכל בסדר וכשגמרתי, התישבתי בחצר על ספסל. הכל היה שקט מסביב וחשבתי על עצמי. ישבתי כהה הרבה זמן, ומתברר שבשל הבית ראה אותו לשפט, אבל לא הפריע לי. בסוף קמתי, נכנסתי הביתה, אכלתי, שתיתי והלכתי לחדר. עד לא הספקתי לסגור את הדלת, שמעתי דפיקה בדלת והדלת נפתחה ובעל הבית נכנס. שאל אותו אם אני מרגיש טוב, אמרתי לו שאני מרגיש טוב וטוב לי והודיתי לו. התשובה שלו הייתה, שהוא ממש מאשר שר אני מרגיש כהה. אבל למה ישבתי כהה בחצר ומה חשבתי. רציתי להגיד לו, שנחתי מהעבודה, אבל ידעתי שהוא בן אדם פיקח ומכיר אותו טוב מאד והוא ידוע להבדיל בין מנוחה ומחשבה. לכן אמרתי לו בדיק על מה חשבתי. והוא שמע על מה חשבתי, הוא נדлем. והוא התחיל להסביר לי. הרי אתה היהודי ואתה צריך לחיות בין יהודים. הזמן הרע עברו, אנחנו נשמר עלייך ואחר כך תחוור لأن אתה שירך. אני מבין את ההתלבבות שלך, אבל דע לך, המלחמה תגמר, היא לא תימשך בלי סוף. ותוכל לחיות בין יהודים.

לי היה קשה להאמין, שהוא באמת היה כמו שהוא אומר, כי הרי ידעתו ושמעתי שהרגו את כל היהודים. אבל החלטתי לשמעו בקולו ובנתים להמשיך בחווים, כמו שהם. מאותו יום הוא ממש עוקב אחריו, אם ראה אותו שקווע במחשבה באחד הפינות, היה מתקרב אליו ומחילה בספר לי כל מיני סיפורים וככה מוחיזר אותו למציאות. הקיץ עבר, התחיל הסתיו, בוז, גשםים, צריך עצים לחימום הבית. יש אפשרות אחת להשיג עצים, בעיר, אצל שומר העיר תמורת וודקה. לא יהיה לקוחות וודקה, צריך היה לעשות לבד. עשו את הוודקה, מפיירות, תפוחי אדמה וشعורה. אמנם השלטונות לא הרשו לייצר בלבד משקאות, אבל האנשים היו עושים את זה, במיוחד בלילות, היו ובלילות, כמעט אף פעם, לא באו נציגי המושל לבדוק, היה שפחדו לנסוע בלילה, כי בלילה שלטו בדרכים הפרטיזנים.

היות והיה צריך להשיג עצים, הכנו את המכשיר, بما שבשלו את התערובת, שמננה עשינו את הוודקה. המכשיר, זה היה דוד, שבדרכו כלל שימוש לבישול תפוחי אדמה בחורף, עבור הפרות

וחתרנגולות והחזירים. צרייך היה להוסיף לו כמה צינורות והמכ舍יר היה מוכן. את התערובת שמננה עשו וודקה, צרייך היה להכין כשבועיים לפני התחלה עשיית הוודקה, היוות שזה צרייך היה לתסוס. אני, שלא היה לי שם ניסיון בזה, הטרכתי ללמידה ואממן ישבי כמהليلות והסתכלתי, איך צרייך לכובן את האש, שזה בעצם הפעולה העיקרית, היוות שלפי חזק האש, אפשר לכובן את חזק המשקה. וכמוון, אחרי כמה פעמים שטעמתי ולא הייתה רגיל למשקה חריף, השתכרתי ונרדמתי אז הכל נשраф. כשהתעוררתי וראיתי שנשרף, פחדתי שייצעו עלי, אבל בעל הבית צחק ו אמר לי "אתה לא יודע שבגלל זה השארתי אותך בלבד, שתלמד. וידעת שפעם ראשונה או שנייה נרדמים, מרוב שטועמים את המשקה. אני בטוח שאתה עוד הפעם תירדם, אבל אין מה לעשות, המשקה מרדים".

ואמם נרדמתי גם בפעם השנייה, למרות שעשית מה שאפשר היה לא להירדם. אבל מאז הכל הלך בסדר והצלחנו לייצר כ 50 בקבוקים של משקה. לא הכל הלק עברו להשיג עצים, גם בעל הבית שתה קצת. אז, כשירד השLEG הראשון ואפשר היה כבר לנסוע בעגלות חורף, נסענו ליער להיפגש עם האחראי ולסכם איתו על כמות עצים ומה התשלום. כמוון שהוא ביקש לא רק וודקה, אלא גם מזון. כמוון שבפעם הראשונה לקחנו איתנו כמה בקבוקי וודקה וכמה חתיכות בשר חזיר. המשא ומתן עם היירן הtenthal לא בנוכחותי, אבל נאמר לו, שאם אני אבוא בלי הבעל בית, אז הכל בסדר. וככה התחלה להוביל עצים מהעיר למשק. אני לא העמסתי, אני לא פירקתי, היו פועלים שעשו את זה. כמוון, שהבאו את כל כמות העצים. הפועלים ניסרו אותם ועם גרזנים, הכנו חתיכות קטנות, אבל, היה והוא מלאי עצים עוד, אז את החדש סדרו מאחוריו המבנים, לא של הבית, אלא של הרפתות והగורן.

באחד הימים בזמן ארוחת הצהרים, פנתה אליו בעלת הבית ואמרה לי, שאני לא צרייך לקום עכשו מוקדם. חורף עכשו וקר, אני יכול לישון כמה שאני רוצה. אני התנגדתי לסידור זהה, כי הרגשתי שאני חייב להם כמה שירות עבודה, بعد זה שהם מחזיקים אותי. אבל זה לא עוז לי. הייתי קם בשעה 8 או 9 בבוקר. ארוחת הבוקר שלי הייתה מוכנה, הכל חם. אוכל, מתלבש חם ויוצא למשק. לא היה מה לעשות, היה והפועלים עשו את כל העבודות, ואז חזרתי הביתה. רדיו לא היה, כי הגרנים לא הרשו. לעיתים שיחקתי דמקה עם הבעל בית, לעיתים הוא היה מספר לי כל מיני ספורים וככה הזמן עבר. לעיתים באו ידידים של בעל הבית, אני לא הטרפתי אף פעם, רק ישבי מרחוק והקשבי. במקרים כאלו, נודעו לי כל מיני דברים: מה מצב המלחמה, מה עם היהודים, איפה יש עוד ואייפה אין כבר. כמוון שזה היה מדובר על חדשות מהסבירה. יום אחד אמר לי הבעל בית, צריך לנסוע לטחנת קמח, לטחון כמה לבית וגם סובין לבהמות. אבל בכל טחנת קמח, צרייך היה 30% ממה שיצא מהטבחינה, למסור לשלטונות ובעל הבית לא רצה, لكن הוא סיפר לי, שיש לו ידיד טוב בעל טחנת קמח קטנה, שאצלו הוא לא צרייך לתת 30%

והוא גם מקבל אישור שהוא נתן את ה-30%. אבל זה רחוק, זה כ-30 ק"מ צד אחד ואז הוא בדרך כלל לא שם.

התחלנו להוציא את התבואה מהמחבoa (כמובן שהחיבנו את התבואה, אחרת הגרמנים באו לחת, הפרטיזנים באו לקחת והיו גם סתם גנבים). לאחרת בבורק יצאו לדרך, לא עצרנו בדרך בשום מקום, רק להש��ות את הסוסים עצרנו.

לקחנו זוג סוסים טוב, חזק, لكن יכולנו לנסוע בלי לעצור.

הגענו לטחנה אחרי הצהרים. כמובן קיבלו אותנו טוב, כי זה היה ידיו של בעל הבית, אכלנו ונחנו. וביליה, ש愧 לא היה בטחנה, התחלנו לטחון את הגרעינים שלנו. זו לא הייתה טחנה משוכלת, לפני המלחמה היה גנרטטור על קויטור, שהפעיל את המכוניות, אבל עכשו, לא היה עם מה שהפעיל את הגנרטטור והוא גם היה מוקולקל. בעל הטחנה עשה איך שינו ואפשר היה להפעיל אותה בעזרת סוסים. כמובן שהסוסים לא הפעילו את כל הטחנה, רק 3 מכונות-אחד טחנה, שנייה שטחנה והפרידה את הקmach, השלישי את הסובין. אינני יודע איך זה בדיק קרה, אבל בערך כך זה פעל.

רתמתי את הסוסים למכוונות, ובערך כל הלילה הלכתי אחריהם במעגל. כשהתחילה להאיר, נאלצנו להפסיק, אפילו שלא הספקנו לגמור הכל. היה ובעל הטחנה פחד שייראו שהוא עבד בלילה. העמסנו את הקmach והסובין על העגלה, את התבואה שלא טחנו השארנו בטחנה ונאמר שאניabo עוד הפעם, לגמור לטחון. נחתי קצת וגם הסוסים, אכלנו ויצאנו לדרך. נסענו לאט ולפנות ערבית הגענו הביתה. הורדנו את הקmach, הכנסתי את הסוסים לאורווה, נכנסתי הביתה וישבתי לאכול.

והנה הכלבים התחילו לנבוח, כבר היה חורף, אבל שמעתי וראיתי שרוכב על סוס נכנס לחצר ומתקדם לבית. בעל הבית קם, פתח את הדלת ויצא החוצה ומתברר שהוא נציג הפרטיזנים האוקראינים והוא צריך להסייע כמה אנשים כ-50 ק"מ מפה ואם לא יסייעו, אז הוא לוקח את הסוסים בלבד. כמובן שהסכימו ובעל הבית נסע ולמחרת בצהרים חזר, עייף חולה ואז אמרתי לו שאם עוד הפעם יבואו הפרטיזנים אני אסע אתכם. כמובן שהוא לא הסכים, אבל שכונתי אותו שאני אסע.

ביןתיים החורף נגמר. במשק לא היו שום דברים חדשים ואני הייתי עסוק בעבודות המשק. זוכר אני, זה היה יום ראשון לפנות ערב (כפי שכבר כתבתי, הבית בו גרתי עכשו עמד רחוק מהכפר) היינו עוסקים, אני ובעל הבית, לחת אוכל בהמות והנה אנחנו שומעים רעש של עגלה המתקרבת למשק וכשיצאנו מהרפת, ראיינו שנכנסה לחצר עגלה רתומה ל-2 סוסים ובעגלה ישבים 6 פרטיזנים עם נשך. אחד מהם קפץ מהעגלה, נגע אליו ואומר, היה והסוסים שהם באו איתם עייפים, אז רוצים עגלה עם זוג סוסים ואת העגלה לרפוד עם חצר, שיוכלו לישון וצריך להסייע להם מרחק של 85 ק"מ. התחיל וויכוח בין בעל הבית והפרטיזנים, אבל זה לא עזר ובסיוף הוא הזמין אותם לבית, נתן להם לאכול ובנתים אני, הכנסתי עגלה עם זוג סוסים טובים.

נכנסתי הביתה וביקשתי אוכל בדרך וברגע שהם גמרו לאכול יצאו לדרך. הבעל בית ואשתו חיבקו אותה, נשקו אותה ובקשו שלא אסע, אבל זה לא שכנע אותה. כי הבעלה הייתה, להסיע אותם צרי, למקום שהם רצוי הגיעו זה מרחוק שייקח כ-3-4 ימים הLOUR ושוב. הבעל בית בן אדם חולה ואני צער.

ויצאתי בדרך, כבר היה לילה ואסור לשכוח שהמצב היה זהה: היו כמו סוג פרטיזנים 1- פרטיזנים שרצטו אוקראינה עצמאית (בנדרובצ'י), 2- פרטיזנים שרצטו שלטון רוסי קומוניסטי. אלו שנסעו איתי היו פרטיזנים שרצטו אוקראינה עצמאית. ונסענו בלילה, הם כל הזמן נזהרו לא להיפגש עם הפרטיזנים הקומוניסטים. אחרי 2 לילות הגיעו למקום שהם רצוי. אנחנו נסענו רק בלילה, ביום ישנו בעיר. ושהגענו למקום, הם ירדו מהעגלת, השאירו לי את האוכל שעוד היה נתנו לי רובה עם קנה מקוצר וכדורים ואמרו לי לחזור הביתה.

את האמת להגיד, לא ידעתי מה המקום הזה. זה היה מאוחר בלילה, היה זהה היה על יד עיר, ירדתי עם העגלת מהדרך, נתתי לסתושים לאוכל ואני שכבתה בין העצים ושמרתי על העגלת. חיכיתי שייאיר הבוקר. אבל נרדמתי ולמזלי אף אחד לאלקח את הסוסים והעגלת. שהתעוררתי, היה בוקר, כבר הייתה המשמש. התחלתי לבדוק איפה אני ומה שראיתי זה עיר ושדות מעובדים. החלטתי לחכות עד שיופיעו מישהי איכר לעובדה בשדה אז אני אשאל, איפה אני נמצא. בעבר זמן, ראייתי מרחק של 300 מטר, מתקרבת עגלת ובתוכה איכר וחוגתו ננראת. היה שם התקרבו אליו, חיכיתי להם. שהם היו כבר על ידי כמעט, אמרתי להם באוקראינית, בוקר טוב והם ענו לי, אבל לפני התשובה באוקראינית, הבנתי שהם לא אוקראינים רק טשכימ. אז פניתי אליהם בטשכית. שהם שמעו שאני מדובר טשכית, הם ירדו מהעגלת והתחליו לשאול אותי, מאיפה אני. סייפרתי להם את כל הסיפור ואז הם נתנו לי חלב חם לשות ואוכל ואמרו לי לחכותפה במקום, הם תיכף יחזירו אז אני אסע איתם.

הם נסעו ואני חיכיתי. לא זיהו לשם מקום, כי הם אמרו לי שיש גרמנים בסביבה. ואומנם אחרי זמן קצר הם חזרו ואני נסעתם אחריהם. שהגענו למשק שלהם, הם אמרו לי להיכנס לחצר. מתרבר שהם היו עשירים. תכף שלחו פועל, שיתיר את הסוסים ויטפל בהם ואוטו הכניסו הביתה והתחילה להגיש לי אוכל חם ושתיה, שחויבתי שאני אתפוץ. אמנם זה לא היה לילה, אבל לא החזקתי מעמד, לא ישנתי 2 לילות. הם העירו אותי לאוכל ארוחת ערב ואחרי זה המשיכתי לשון עד הבוקר. שקמתי בוקר, הרגשתי טוב, נתנו ארוחת בוקר וגם אוכל בדרך בשבייל והסוסים ויצאתי בדרך. הם נפרדו ממוני בלבבות.

הדרך בחזרה לקחה לי יום ולילה, שחזרתי למשק, הזקנים כבר לא ידעו מה לחשוב. חשבו שאני כבר לא אחזור, חשבו שתפסו אותי הגרמנים והרגו אותי. 3 ימים לא נתנו לי שום דבר לעשות, רק דרשו ממוני לאוכל ולנוח. אמנם נחתה 3 ימים ואולי יותר, אבל חזרתי לפעולה במשק, לבדוק את הכלים (מחרשות, משדרות), צריך היה גם לבדוק את העגלות, הרתמות של הסוסים, ואם

התגלו דברים פגומים, צריך היה להביא בעל מקצוע שיתקן. אמנם לא היו בתי מלאכה, אבל היו בעלי מקצוע.

התחלו להגיע בשורות טובות, שהגרמנים נסוגים בכל המקומות. כМОבן שהמדובר בפולניה. היו מקומות שבזמן שהגרמנים נסוגו, הם שדדו, הרגו ושרפו את הכפרים. ואז התחילת פעילות הפרטיזנים האוקראינים (בנדרובצ'י).

כМОבן שאני שמחתי שהגרמנים נסוגים, אבל צריך היה להסתובב בחו', ממש לשבת באיזה מחבוא, להחביא את הבהמות, כי אחרת הם היו הורגים אותם או לוקחים אותם. הייתה לי כל כך עסוק בענייני המשק, שכחתי מי אני ומה זה אומר לי כיהודי, שהגרמנים נסוגים. אמנם ידעתי, כמעט על בטוח, שלא נשאר אף אחד מהמשפחה חי, אבל בכל אופן חשובתי, אולי כן. ידעתי שיש לי דודה בארץ ישראל ובת דודה רוחקה בארגנטינה.

עד שראיתי את הגרמנים נסוגים,לקח עוד בחודש ימים, אבל יש לציין שהם לחמו חזק, אבל זה לא עזר להם. הצבא הרוסי הגיע בתנופה והקרבות היו חזקים, אבל זה לא עזר לגרמנים, הם המשיכו לסגת והצבא הרוסי המשיך ללחוץ אותם והם המשיכו לסגת. עמדתי על גבעה וראיתי איך הגרמנים בורחים. הזמן היה זמן קצר התבואה וזה עזר לחיללים הרוסים להתקרב לעמדות של הגרמנים ולתקוף אותם. כעבור כמה ימים, הופיע הצבא הרוסי ובמשך של הבעל בית שלי הרוסים הקימו תחנה רפואי. היו עגלות להוביל פצועים, רופאים ואחיות ואני הסתובבתי ביניהם. אבל הבעל בית שלי פחד מהروسים, היה והוא, למרות שהיה עשיר, היה קומוניסט, ישב בבית סוחר פולני (קרטוס-ברזה), הוא לא ידע מה יקרה לו כשיגיעו הרוסים.

יש לציין, שאנשים לא ידעו למה לחכות, מה יהיה היחס של הרוסים לאוכלוסייה, שרובה הייתה מרוצה מהשלטון הגרמני, וכМОבן היו שסבירו מהגרמנים.

יש לציין, שהאוכלוסייה האוקראינית, הייתה יותר אנטישמית מכל האוכלוסיות האחרות, כגון ה поляנים, הטענים ועוד. בנוגע לטשכים, אני כמעט בטוח שהיו בודדים ששיתפם פעולה עם הגרמנים, אבל לי באופן אישי ידוע, מהם עזרו יהודים.

והנה הגיע היום וראיתי איך הצבא הרוסי תוקף את הגרמנים והגרמנים בורחים. עמדתי אלי 200 מטר מעמדת תותחים גרמנית וראיתי איך חיילים רוסים כובשים את העמדה והורגמים את הגרמנים.

באוטו רגע, כל מני מחשבות עברו בראשי ואחת המחשבות הייתה, "הנה אני נשארתי בחיים", אבל לא הייתה לי שום שמחה, היה וידעתי כמעט ב-100% שנשארתי בלבד, מכל כך הרבה משפחה ועוד מקרים מהסבירה, שנולדתי וגדلتني איתם.

ובכן, הצבא הרוסי הגיע והתחיל לבדוק מי שיתף פעולה עם הגרמנים, והתחיל לארגן את כל הכפר, שיהיה ועדי, וראש ועדי. וכМОבן התחלו הלשנות, אחד הלשין על השני. אבל הרוסים לא עשו בירורים, על מי שהלשינו, לקחו ושלחו אותו לסייע ואת המשק הרסו.

ובתוך כל המצב זהה, נמצאתי אני, נער יהודי שכולם מכירים אותו בשם ולודקה ושהוא אוקראיני והוא צריך לחפש לו דרך חדשה ואין לו מי שידריך אותו, כי אחרי הכל הייתי נער בן 16, ללא הורים, ללא משפחה, ללא יד מכוונת מה ואיך להתנהג. כי אחרי הכל, המצב היה מסוכן, הגרמנים עוד לחמו - הם עוד לא נכנסו. הרוסים התנהגו בזיהירות, הם לחמו נגד הגרמנים ונגד הפרטיזנים האוקראינים, ככה שה מצב היה קשה. היה פחד יצאת בלילה החוצה ולפעמים גם ביום. צריך עד לדעת, שאצל האיכר שאני הייתה, אישתו לא ידעה שאני היהודי, למראות שהיא הייתה רוחצת אותה כל שבוע באמבטיה מפח ובעלה לא סיפר לה.

המאסר

והנה, يوم אחד אנחנו רואים שנכנסים לחצר קבוצת חיילים עם קצין של הצבא הרוסי. אני רצתי החוצה לראות וכשהם רואו אותי, הקצין קרא לי ושאל אותי אם נמצא כאן האיש שקוראים לו טראצ'וק. כמובן שאמרתי להם שכן והוא נמצא בבית. הקצין אמר לי לקרוא לו החוצה. רצתי מהר הביתה וקראיתי לו. ברגע שהוא יצא, תקף שני חיילים תפסו אותו וקשרו לו את הידיים. הקצין קרא מדף נייר את האשמה, אבל אף אחד לא הבין מה הטענה והם נסעו לעיר הקרובה, lodimir.

אני נכנסתי הביתה ואז אמרה לי אשתו 'שהיא יודעת למה לקחו אותו, שאלתי למה, אז היא סיפרה לי שבעלתה ישב בבית הסוחר הפולני קרטוס ברזה ושבעלת קומוניסט. אניאמין הייתה עוד ילד, אבל הבנתי שקומוניסט הוא לא בן אדם עשיר ובעל הבית שלי היה עשיר. אבל זאת הייתה עובדה, לקחו אותו. האמת הייתה, שהروسים לא אהבו את הקומוניסטים ה поляנים. נשנשарנו בלבד בבית, אני ובעל הבית והיא בכתה, בא לי רענון בראש, לנסוע לעיר לודמיר לדבר שם עם היהודים. אני ידעת שיש שם קצ'ת היהודים, היה ובעל הבית היה מספר לי כל מני דברים, כמובן לא בבית, בכדי שאשתו לא תשמע.

התוכנית שלי הייתה, שאני אסע העירה, אפגוש שם יהודים ואספר להם שהגוי הזה חיל אותי מהגרמנים ואני רוצה עכשו להוציאו אותו מבית הסוחר. אבל לא ידעת כי איזה נימוק להגיד לבעלת הבית, כי היא רצתה שאסע לאח שלה ולבת שלה ולהודיע להם ואני ידעת שזה לא יעוז. לכן החלדתי לספר לה שאני היהודי, כי כבר לא היה לי שום פחד. ובכן, פניתי אליה "ברצוני לספר לך דבר שאת לא יודעת בקשר אליו, אני היהודי, אבל שמר על הסוד הזה כל הזמן, אבל עכשו אני רוצה להציג אותו מבית הסוחר, لكن אני רוצה לנסוע העירה". היא חיבקה אותה ולא רצתה להאמין לי. אמרתי לה שאני דובר אמת ובמשך הזמן היא תראה שהוא נכון. ביקשתי רשות לחתת

סוס ולרכב העירה. התשובה שלה הייתה, ואمنם הופתעתו, "קח מה שאתה רוצה, אתה חלק מהמשפחה". ניגשתי, חיביתי אותה ונישקתי. נכנסתי לחדר השני, החלפתி בגדים. הלכתי לאורוوها, הוציאתי סוס, שמתה את האוכף (זה היה אוכף מיוחד שהבעל בית עשה בשביבי) ויצאתי בדרך.

המרקח היה כ 16 ק"מ בדרך עפר ואני ממש דהרתי, כי רציתי להגיע מה שיותר מוקדם. אני לא יודע כמה זמן לקחה לי הנסעה, כי שעון לא היה לי, אבל שנכנסתי העירה על הסוס, לא ידוע לי לאן לפנות ולמי לפנות. אמנם אני הכרתי את העיר הזו טוב, אבל אחרי שנים של מלחמה ואחרי שהגרמנים נסוגו, לא ידעתה את מי אני יכול לפגוש ואם אני מכיר אותן. הגעתה העירה והתחלתי לחפש יהודים (את העיר הכרתי כי גרתיה בה, למדתי בבית הספר "תרבות" בשפה העברית). לפי שזכרתי, היה בעיר מרכז שבו היו נפגשים הסוחרים. המרכז הזה היה על יד קולנוע ברחוב הראשי. הבנתי, שלא יוכל ברכיבה על סוס להגיע למרcz' זהה, لكن רכבתי לרחוב איפה שגרתי לפני שהגרמנים באו. דפקתי בדלת של בית אחד, שידעתי שאר שם אוקראיini שאני מכיר והאמנתי שהוא יקבל אותי יפה ובכן זה באמת היה ככה. הוא הכניס אותי הבית והתחיל לשאול אותי כל מיני שאלות, איך נשארתי בחיים. אני מסרתי לו בקיצור וביקשתי ממנו להשאיר אצלו את הסוס, כי אני צריך לחזור למרcz' העיר. לא הייתה לו אורוوها, אבל חצר היהת. קשרתי את הסוס, אוכל הבאתי אותו. הלכתי למרcz', לחפש איזה יהודי מכיר. כי היו לי שתי שאלות: שאלת אחת, מי מפקד המשטרה בעיר ואני אפשר להגיע אליו? ושאלת שנייה, איך אפשר למכור טונה חיטה, כי ידעת, בשבייל לשחרר אותו אצטרך כסף לשלם למישו.

ואמנם שבאתה למקום שהיהודים הסתובו והתחלתי להתקרב, היהודי אחד נפרד מהקבוצה, ניגש אליו ושאל אותי מה אני מחפשומי אני. כמובן, שקדם אמרתי לו מי אני ואחרי שהוא נזכר והכריח אותי לשთות ולאכול ואז הוא לicked אותי לאיש אחד רוסי, קצין משטרה ושדרכו אפשר היה להגיע למפקד המשטרה. כמובן שהוא אמר לנו מה המחיר עבור יצירת קשר עם מפקד המשטרה. קמננו והלכנו לחפש מי קונה תבואה, כמובן פגשנו את האיש הזה וסיכמתי, שmonths לאחר מכן והלכנו לחפש מי קונה תבואה, המחיר עבור יצירת קשר עם מפקד המשטרה. הוא אמר לנו מה שמחירו ל-100 ק"ג הוא 350 רובל (צריך לא לשכוח שאני היהתי בערך בן 16 שנים ומאיife לאקחתי את כל היוזמה הזו?).

חזרתי למקום איפה שהשארתי את הסוס, זה כבר התחיל להחמיר, אבל אני רכבתי לי בחזרה לכפר. שהגעתי למסק, בעלת הבית עמדה בחוץ וחיכתה לי. היא הייתה מודאגת. איך שירדתי מהסוס, הופיע שעבד במשק לkeys אותו ונכנסתי לבית. כמובן ששיספרתי לה את הכל ושאלתי אותה אם היא מסכימה עם מה שאני הולך לעשות. התשובה שלה הייתה חיבור גדול ונשיקות. ביקשתי ממנה, שתגיד לפועל שייעמיס את העגלה עם שקי התבואה, בכדי שנוכל בבוקר השכים להגיע לעיר, כי את התבואה צריך היה להביא למבחן של טחנת קמח (שולמן) ושם למסור ולנסוע עוד הפעם לכפר, להביא את המשלו השני. אני כבר לא חזרתי חזרה, רק הופיע ואני

הlecתי ליהודי זהה, שילך איתי לקבל כסף עבור התבואה. התברר לי, שהאיש שקיבל את התבואה בטענת הקמה, הוא האיש ששלם את הכסף. קיבלתי כ- 5000 רובל.

אני נשארתי לישון אצל היהודי זהה בעיר, בכדי שלמחרת בבוקר נוכל להתחיל ליצור קשר עם מפקד המשטרה. לקצין המשטרה, שהוא כביכול המתווך בינינו למפקד המשטרה, נתתי 1000 רובל והוא ביקש גם בשבי המשפק, אמרתי שאני אשלם לו. למחרת בבוקר, חיכיתי על יד המשטרה לקצין שכנים אותו למפקד המשטרה, אבל חיכיתי הרבה זמן והוא לא הגיע. התחלתי לבירר והתברר שהוא נשלח בלילה לאיזה פעולה משטרתית וудין לא חזר. לא נשאהר לי שום ברירה אלא להשתדל להיכנס אליו השוטר היה באלה היהת בעיה, בשער עמד שוטר ולא נתן לי להיכנס. עמדתי הרבה וחויכיתי, אולי השוטר י�� לאן שהוא ואז אני אתגנוב וככה היה. נגרהה שהוא הולך לאיזה חדר, לבדוק מהו ואז אני התגנבתי פנימה והתחלתי לעלות למפקד המשטרה. שהגעתי עד הדלת שלו, נעצרתי ולהגיד את האמת, פחדתי, אבל דפקתי בדלת ונכנסתי. הוא הופעתם לבאות נער נכנס למושד שלו (האמת, שהוא לא הכיר עלי שאני יהודי). השאלה הראשונה שלו הייתה "במה העניין?" ואז אמרתי לו, שבאתי ביקש ממנו שייחזר את מר טראצ'וק. זה היה שם הגוי, שבאתי ביקש רחמים עליו. התשובה שלו הייתה, שזה לא בסמכותו, אלא זה בידי התובע (פרוקורור). ואז אמרתי לסתור לו מי אני ומה הקשר שלי עם הגוי. הוא לא הפסיק אותי לדבר, אבל שגמרתי, הוא נתן לי כסא לשפט. ואז הוא התחיל לשאול אותי כל מיני שאלות ושגמר עם השאלות, הוא קם, אמר לי להישאר בחדר שלו והוא הולך לתובע לבירר. הוא חזר אחרי הרבה זמן ואז הוא אמר לי, מוכחה להיות משפט ואם הוא יצא זכאי, אז ישחררו אותו ואם לא יצא זכאי, אז הוא ישב הרבה זמן בבית הסוהר. אבל יש כל מיני דרכיהם שיאפשרו לו לצאת זכאי.

הדבר הראשון, אני צריך להגיד, אבל היה והוא לא בן 18 זו הבעיה, שלא אוכל להגיד. הדבר השני הוא, אם הוא יצא זכאי, הוא לא יוכל לחזור למשק לעבוד, רק ימצאו לו מקום עבודה בעיר ופעם בשבועיים הוא יוכל לנסוע הביתה.

התחלתי להסביר למפקד המשטרה, שמדובר בין אדם חולה וمبוגר ואז הוא ענה לי "אלו לא סיבות מקריות". הדבר היחיד שיכול לעזור, שפסק הדין יהיה כמו שהוא אמר לי, זה כסף. בתוך תוכו שמחתי ששמעתי מה יכול לעזור, אומנם עדין לא ידעתי כמה כסף. אחריו שהוא אמר לי כסף, הוא השתתק ועברו כמה רגעים והוא המשיך. לתובע צריך מתחתן 3000 רובל והוא, לא רוצה ממני כסף, רק הוא רוצה שאני אSEG לו בין היהודים, דירה למגורים והוא ייתן לי תעוזת מעבר שאוכל לנסוע לחרוב, זו עיר ברוסיה, להביא את אשתו וליד שלו. המשפט יתקיים רק לאחר שאחוזה עם אשתו וייה לה איפה לגור. קצת נבהلت מהדרישה שלו, להביא את אשתו עם הילד. אבל הסכמתי ואמרתי לו, שאני מבקש שירשו לי לבקר בבית הסוהר אצל הגוי שלי ולהביא לו בגדים וקצת אוכל. הוא אמר, שזה הוא יכול בסדר לי, אבל לא היום רקמחר. אמרתי לו שזה בסדר ויצאת מהחדר והlecתי ליהודים לחפש דירה.

התברר לי, שהיהודי שקונה תבואה, הוא גם עוסק בדירות. תמורת 1500 רובל, הוא נתן לי דירה 3 חדרים, עם רהיטים. קיבלתי אישור רשמי, שהדירה הושכרה לשנתיים ומכובן על שמי הלועזי וקיבلتني את המפתח.לקחתי את הסוס ונסעתי לכפר.

בעלת הבית חיכתה לי. סיירתי לה הכל מה שעשיתי ומכובן שהיא שמחה ונישקה אותי וחיבקה אותי. אני אכלתי ושכבתי לישון, כי הייתי עייף. לאחרת בבוקר, הפועל העמיס עוד עגלת עם תבואה ולקחתי את בעלת הבית עם האוכל והבגדים בשביל בעלה וגם אני עלייתו על העגלה ונסענו העירה.

ששΗגעתי לעיר, הלכתי למפקד המשטרה, להוציא רישיון כניסה לבית הסוהר וסייעתי לו, שיש לי כבר דירה בשביילו. מרוב שמחה, הוא לקח אותי ואת בעלת הבית והכניםו אותנו לביקור. לא אסביר איך היה הביקור, רק דבר אחד, אחרי שאשתו סיירה לו על כל הדברים שעשיתי, אז הוא אמר לה, שהיא חייבת להקשיב לי, מה שאני אגיד, צריך לעשות. הגיע הזמן של גמר הביקור. אמרתי לבעל הבית, שהיא תישע הבית ואני נשאר בעיר לכמה ימים. לא סיירתי לה שאני נוסע להביא את אשתו למפקד. חזרתי למשטרה והלכתי עם המפקד, להראות לו את הדירה. זה מצא חן בעיני, נתתי לו את המפתח והוא אמר לי, שאני אחזור איתו ממשרד שלו. אז הוא הודה לי מאד ואז אמרתי לו, שאני מוכן לנסעה, ועוד באותו יום, זה כבר היה אחורי הצהרים, עלייתי לרכבת משא שנסעה לחרקוב. מכובן, עם כל התעודות שצרכי לשם ובחזרה.

התגלדתי ברכבות יומיים, עד שהגעתי לתחנת הרכבת של חרקוב. בידי היה מכתב לבעל המזנון שבתחנה (או לעבוד שבמנון, כי הרי זה היה משלתי), אחרי שהנ"ל קרא את המכתב, הוא שלח נערה לבית או למקום העבודה של אשת הקצין והיא הביאה אותה לתחנה ואז אני מסרתי לה את המכתב מבعلاה. אחרי שהיא גמרה לקרוא את המכתב, היא שאלת متى יש רכבת בחזרה ללודמיר, הרי לא היו אז רכבות מסודרות לפי זמן, אז צריך היה לחכות בתחנה, עד שנתפوس איזה רכבת שנוסעת לכיוון שאני צריך. עברו כ 9 שעות עד שנעצרה רכבת משא. אחד העובדים של התחנה הכניס אותנו לקרון ריק. שכחתי לספר, שלאשתי לא היה מטען גדול, הייתה לה מזוודה אחת וחבילה אחת ו 2 ילדים - אחד בן 8 והשני בן 10.

וככה התחילה הדרכך בחזרה, אבל הפעם זה לקח רק 1.5 יום. כשהגענו ללודמיר,לקחתי אותם למפקד ובזה נגמר תפקידיו, כי הרי דירה דאגתי שהיא לו לפני שנסעתי. ואיך דאגתי לדירה בשביילו - אחד היהודים בעיר ידע על דירה מרוהטת, ריקה, אבל זה עלה 1500 רובל, להעביר את הבית על שמי ושאני מוסר את הבית למפקד. מכובן שמכרתי התבואה, בשביל שהיא כסף לכל הדברים האלה, אבל הכל היה בידיעת הגוי שאני הייתי אצלו והצלתי אותו מבית הסוהר. בזה נגמרו העניינים שלי עם קצין המשטרה וchezreti לכפר, לمشק. לא נשארתי הרבה זמן בכפר.

בזמן שהייתי בעיר לודמיר ודאגתי לשחרר את הגו, פגשתי יהודים והם סיפרו לי, שיש אפשרות להבריח את הגבול לפולניה ושם להציג יהודים שנוסעים לגרמניה ושם לישראל.

האמת שעל ישראל לא ידעת הרבה, אמם למדתי בבית ספר תרבות ושם היו לנו פנסים של קרן קיימת, עם מפת ארץ ישראל והתלמידים היו צריכים לכנסות בולים, שהם היו חלק של (מפת) ישראל וזה למעשה מה הייתה ידוע לי.

אבל דבר אחר משלו אותי לישראל, הייתה לי שם דודה, אחות של אמא שלי, שמה ברכה והיא גרה בחיפה. (הדודה הזו גידלה אותי, כי אמא שלי מטה שהייתי בן שבועיים).

אחרי שהגוי שוחרר מבית הסוהר ולפי החלטת השלטונות, אסור היה לו לחזור למשך ולעבדו, אלא נתנו לו מקום עבודה בעיר, להיות שומרليلת בבית המרכחת בעיר. כמובן שאשתו שמחה, כי זה היה יותר טוב מאשר משבית סוהר. הינו מבקרים אצלם פעמיים בשבוע, מבאים לו אוכל, בגדים נקיים ועוד.

באחת הפעמים שביקרנו אצלם, החלטתי לדבר איתו על זה, שאני רוצה לנסות ולהגיע למקום, שמשם אוכל להגיע לישראל. האמת היא, שפחדתי על עצם הדרך המסובכת והמסוכנת שעומדת לפני. אבל היה ולא הרגשתי שאני רוצה להתרחק מלהיות יהודי ו גם לא להיפגש עם הדודה שלי, אז זה נתן לי את הרצון והכוח לעשות כל מאמץ להגיע לישראל.

הדבר הראשון שעשית, דיברתי עם בעל הבית שלי. הוא מאמין שפניתי אליו ושלא ברחתי מבלי לספר לו. אז הוא התחיל להתעניין בין היהודים בעיר, מה עלי לעשות בכך להגיע לישראל. באחד הימים, שבאת לבקש אותו בעיר, הוא סיפר לי, שאני צריך להבריח גבול פולנית. הוא כבר סייר את העניין הזה, אבל לפני שאני עוזב אותו, הוא ביקש ממני, שאני חשוב. אם אני רוצה להשאר אצלם, הוא יעביר את המשק עלשמי (800 דונם) ואני אהיה איתם. אבל ברגע שהוא גמר לדבר, חלה הפסקה בשיחה ולאחר מכן הוא התחיל עוד פעם לדבר ואמר "לא. אתה צריך להיות בין היהודים ואם אתה זוכה שיש לך דודה בישראל, מקומך שם". ובזה נגמרה השיחה.

הוא פנה לאשתו, שתכין לי בגדים בדרך. הוא השיג גם בין היהודים, בגדים בשבילי. לה הוא אמר בונגע לכיסף, מאיפה לקחת. כמובן שהוא לוקח זמן, בערך כ- 6 שבועות, עד שכל העניין הסתיים. אבל גם לי היה עוד מה לסדר. אני פניתי לתובע בבית המשפט, בבקשת שיבטל את הפסק דין, שמחייב את הגוי שלי לגור ולעבד בעיר ולא למשך שלו. כמובן שאני לא סיפרתי לו שאני מתכוון לנסוע הארץ, אלא סיפרתי, שאני רוצה לנסוע לרוסיה ללימוד בבית ספר צבאי. זה מאי מצא חן בעיניו ואז הוא נתן לי את האישור, שהגוי יכול לחזור למשך לתלמיד. והוא דאג לי למסמכים, שאוכל לנסוע לבית ספר צבאי. כמובן שככל העסקה הזו עלתה בכיסף, 12000 רובל.

ברוטסיה

הגוי חזר למשק שלו ואני הייתה מוכרכה לחכotta לאשור של בית הספר, שמוון קיבל אותו, ב כדי
שייהו כיסוי כלפי השלטונות, שלא נעלמתי.

ובאמת, יומיים לאחר שקיבלת את האישור לנסוע לבית ספר צבאי, לעיר חרקוב, ישבי
וחשבתי. אם אני נוסע לבית הספר זהה, אני את הדודה שלי בארץ, לא אראה יותר, כי בית ספר
צבאי זה משטר צבאי ולא אוכל להתכתב איתה ולא לראות אותה ואת זה לא יכולתי לעשות. לכן,
לא נסעתי לבית הספר הצבאי. אז נודע לי, שהרומים גם מוכנים לשלו נערים ונערות, לבית
ספר מקצועי לחרטות ומסגרות. החלטתי להירשם, כי הרי אני הייתה המחליט, לא היה מי שייתן
לי עצה, הדרכה, הייתה בודד. כשבועיים לאחר שנרשמתי, קיבלתי הודעה (כי הרי אני כל יום
שאלתי متى נסעים) להופיע אצל קצין העיר, בעיר לודמיר וככה עשית. רשמו אותי, כמובן לא
בתוך היהודי, אלא לפי השם האוקראיני שהיה לי.

כמובן, כל התהליך הזה היה בידיעת הגוי שהייתי אצלנו והוא ביקש דבר אחד, שאודיע לו איפה
אני נמצא ואם אני צריך משהו, הוא כבר ימצא דרך להעיר את זה אליו.
כמובן, לאחר שהופעתה אצל קצין העיר, כבר לא נתנו ללבת לשום מקום ובאמצע הלילה הגיע
רכבת, לא רכבת נוסעים, אלו היו קרוניות של רכבת משא. ככה נסעתנו כ-24 שעות. באחת
התחנות שהרכבת נעצרה, רואיינו שמנתקים כמה קרוניות מהרכבת וקטר אחר גורר אותם. נודע לי
אחר כך, שככל הנערים והנערות שהקטר גורר אותם, לא נסעים לבית ספר מקצועי, אלא נסעים
לבית ספר של עובדי מכירה פחים ושם נלמד חצי שנה ואחרי חצי שנה, נהפר לעובדי מכירה פחים
מקצועיים. האמת, שרובם פרצו בבכי וצעקו.

אני לא בכיתי, לא צעקתי, כי לא היה לי מקום אחר. הגיעתי למקום החדש בערך בחצות בלילה,
בחוץ קר, חורף 40- מעלות. נכנסו אותנו 30 איש בחדר, לכל אחד מיטה, מזרון ושמיכה דקה
להתכסות. היה תנור קטן בחדר, שככל זמן שהוא דלק, היה חם, אבל כשהוא לא דלק, היה קר. קר
מאך.

בקיצור, ככה חייתי חודשים, עד שהחומר נגמר ואז פתאום גיליתי, שבחדר השני, נמצא נער
אוקראיני, שהגיע ייחד אליו מהעיר לודמיר והוא מכיר אותו כיהודי. פחדתי מאד ואז אמרתי לו,
אם הוא יגלה למי שהוא אני היהודי, אז אני אהרוג אותו. הוא הבטיח לי שהוא לא יספר שהוא
יהודי וככה התחלת העבודה במכירה הפחים.

ביום הראשון אספו אותנו באולם גדול, כ 30 נערים וסיפרו לנו מה זה מכירה פחים, איך צריך
להתנהג ואיזה עבודה אנחנו נבצע. אוכל, אכלנו פעמיים ביום - בוקר בשעה 5:00 ובערב בשעה
18:00.

במכירה הצמידו אותו לפועל ותיק והוא לימוד אותו איך לחזוב פחים ואיך ולאן להעיר אותו.
אותו הצמידו לפועל, בן אדם טוב, בן 50, לאחר שהוא הכיר אותו יותר, כמובן לא כיהודי אלא
נוצרי אוקראיני, הוא היה מביא לי כל פעם תבשיל שאשתו בשלה וככה ביקרתי אליו בבית.

לא ראיתי עוני כזה. אין מזנון, במיטה יש קש ועל הקש מכסים עם איזה חתיכה של بد. הנשים עשו להם בגדים משקים.

לאחר כשבועיים, הגיעו לי למשרד ובחנו אותי, איך אני קורא רוסית וגם כותב. למחמת התמןתי לעזרו הראשי של המדריך של הקבוצה.

ביום שלא עבדנו, פעם בשבוע, אז צריך היה להקריא לפני הקבוצה, מאמרים של החבר סטליין. מה הוא אומר ומה הוא רוצה. ועוד תפקיד שננתנו לי, פעם בשבוע היויתי יושב במטבח ומשגיח, שלא יגנבו פרודוקטים וכמובן באותו יום שהייתי במטבח, אכלתי בשביל כל השבוע. אז התברר לי, שהاconomics היהודית וגם נערה צעירה אחת שעבדת במטבח יהודיה, היא הייתה הנכדה של האconomics.

האנספה למטבח הייתה מגיעה פעם ב 3 ימים. מה שראיתי, הרבה שימורים אמריקאים. يوم אחד שהייתי תורן במטבח, רأיתי שהנכדה יוצאת עם דלי עם מים ומתברר שבDALI הייתה קופסת שימורים והוא מחייב אותה בערימת פחים שבוחוץ. תקף אותו פחד, כי אם יתפסו אותה עם הקופסה, יאשימו אותו שאין לא משגיח טוב.לקח לי קצת זמן, מה עלי לעשות והחלטתי להיכנס לאconomics ולהגיד לה שתחזיר מהר את הקופסה למחסן, כי הפעלים יחוزو וייקחו פחים בש سبيل לחםם את החדר ואז ימצאו את הקופסה ותחילה חקירה. ואמנם נכנסתי לאconomics, סגרתי את הדלת ואמרתי לה שאני מבקש, שתשלח מישחו שיחזיר את הקופסאות שימורים למחסן. שבתי שהיא מתעלפת, הושבתי אותה על כסא וקרשתי לנכדה שלה. אני לא ידעתה שהם יהודיות, אבל שהנכדה נכנסה וראתה את经济学, נפלטו לזכנה שתי מילימ "הער וויסט", זאת אומרת "הוא יודע".

אל נא תשכחו היויתי אז בן 17. נעמדתי על יד הדלת, פתחתי אותה ואמרתי לנכדה לרווח ולהביא את קופסת השימורים ואחר כך אני אדבר איתן. כשהנכדה חזרה עם הקופסה, הוקל לי ואז שאלתי אותן מה שתי המילימ שהן אמרו ואז אמרתי להם שאני כן הבנתי את המילים "ובכן", אמרתי, "אם אתן רשות שאני לא אדבר ואספר מה שקרה היום, אתן צירכות להבטיח לי שלא תגלו אף אחד". הן הבטיחו לי ואז אמרתי להם ביידיש, שאני יהודי.

מה שקרה באותו רגע אין לתאר, שתיהן ניגשו אליו ונישקו אותו והזמיןו אותו אליהם הביתה. אמרתי להם, שאני לא יכול לעשות את זה בינתיים, כי גם אני מפחד שידעו שאני יהודי וככה נגמר המקרה.

אני המשכתי לעבוד במקרה, עבדתי יחד עם שבויים גרמנים. אני הצטיינתי בעבודה, אז נתנו לי עוזר, שבוי גרמני. תפקידו היה, כאשר אני מתקדם וחוצב את הפחים, הוא מפנה אותו ומחזיק את התקרה, שהיא לא תתמוטט علينا. אבל הוא לא עשה את העבודה כמו שצריך.

עוד היה לי כ 50 ס"מ להגיע לפזרדור ואז התמוטטה התקרה זהה נשפר על השבוי, אני הצלחתי לזרק קצת קדימה ועם הפטיש שלי, שחצבתי את הפחים, הצלחתי לעשות חור בקיר שהפרידبني

ובין הפרוזדור. דרך החור, דחפה את הידית של הפטיש, תיכף ראו את זה שם ובראו והוציאו אותו, את הגרמני לא חיפשו. ואז החלטתי לבrhoח, איך? עוד לא ידעת.

שכחתי לציין, שהביתה ספר, שם למדתי איך לעבוד בפחם, היה בעיר לייסוטשנסק ושם הבית ספר, פיזאו 23.

זה נכון, איך לבrhoח לא ידעת, אבל ברור היה לי שאני צריך לקחת איתי את הנער שידעו שאני יהודי, אחרת הוא יספר. נזכרתי, שהבעל של האקונומית הוא מנהל המשק של 7 מכורות פחים ובכן, בקשתי לפגוש אותו ומובן, האקונומית שמחה שאני מוכן לבקר אצלה בבית. פגשתי את האיש, היהודי כבן 60 שנה ואחריו שיחה של כמה שעות, במשר כמה ימים, סיפרתי לו את הבעייה שלי, שאני רוצה לבrhoח ושיש לי נער אחד, שאני מוכחה לקחת אותו. הוא אמר לי שהוא יבדוק מה אפשר לעשות. אחרי כמה ימים, קיבלתי הודעה ממנו לבוא אליו ואז הוא אמר לי, שהוא הcinן לי תעודה מעבר עד קייב, אבל בלי הנער הזה. ביןתיים כתבתי מכתבים לגוי שלי, מובן כספ הוא לא יכול היה לשנות, אסור היה, אז הוא היה שולח לי בגדים עליונים חמימים ואני הלכתי לשוק ומכרתי את זה וככה שכספ היה לי. אבל אתה לא יכול ל凱נות כרטיס לרכבת, אם אין לך תעודה מעבר. אני לא רציתי ולא יכולתי לנסוע ברכבת עם כרטיס, משתי סיבות - עם כרטיס, אף פעם לא תצליח לעלות לרכבת, אבל עם 20 רובל ביד, יהיה לך גם מקום לשבת. אז החלטתי ודיברתי עם הנער, אם הוא רוצה להציגני אליו לבrhoח והוא הסכים.

נתתי לו בגדים חמימים ויום אחד לפנות ערבות, נעלמו, כמובן, אחורי שאני חקרתי ובדקתי מתי ואיפה יש רכבת. הגיעו לתחנת הרכבת בעיר ליישוצנסקי, נתתי לו כספ ואמרתי לו ל凱נות 2 כרטיסים לתחנה הבאה, במרקח של 400 ק"מ. אינני יודע היום, אבל אז, על יד כל קופפה של תחנת רכבת, עמדו לכל הפחות 2 שוטרים והנער שלי ניגש לקופפה ל凱נות את הcartisim. אני התהבהתי מרוחק וראיתי שהקופאי לא רוצה למכור לו בלי תעודה מעבר והוא אמר שאין לו ואז השוטרים לקחו אותו.

בדרכן חזרה

אני אותו לילה, לא עלייתי לרכבת, כי פחדתי שהוא יספר לשוטרים מי אני ולאן אני רוצה להגיע. הסתובבתי כל הלילה בכל מיני סמטאות בעיר, בכדי לא לבלוט ושהגיע הבוקר, הלכתי לתחנת הרכבת. לי הייתה תעודה מעבר, שבעה של האקונומית נתן לי וזה שימש אותי להגיע לעיר סרנק, בפולניה, זו הייתה התחנה האחרונה של הרכבת.

ירדתי מהרכבת ולא ידעת לאן ללכת. פתאום נתקلت בי בן אדם, לפי מראהו היהודי ותפקידו לעמוד כאן ולחפש יהודים שבורהיים מרוסיה. אמרתי לו שאני צריך לעיר lodzmir ואז הוא אמר לי, שאני אלך אליו ומהר הוא יdag לי. לא הסכמתי ופתאום נכנסה לתחנה רכבת של הצבא הרוסי, חיילים שחזרים לרוסיה. אני ידעת שהרכבת עוברת את העיר קובל ושם הציגתי לדחת.

פתאום, כשאני עומד ומחשב, אם לעלות על הרכבת, יורד מהקרון זהה קצין רוסי ושאל אותי, מה אני עוד כאן, ואני אומר לו, שאני רוצה להגיע לעיר קובל והוא לוקח אותי ביד ומעלת אותי לרכבת, לתא שלו.

ברוסיה, בכל תא של הרכבת, היה מדף לשינה. אני בקשתי ממנו שייעיר אותי, לפני שהרכבת תגיע לעיר קובל. אבל אינני יודע אם הוא נרדם, כשהוא העיר אותי, הרכבת הייתה כבר כ-30 ק"מ לפניה הגבול הרוסי. נכנסתי לחץ ופחד וכשהרכבת עצרה, ירדתי מהר. לא ידעת אם אני נמצא, רעב וקר לי, התחלתי לחפש מישחו שאוכל לברר מה המקום זהה. זה היה כבר שעת הצהרים, לא ראיתי אנשים. התישבתי בפינת צרייף, שזה שימוש תחנת רכבת.

ישבתי וחשבתי עוד הפעם, מי אני?

אבל קשה לחשב בזמן שאתה רעב ופתאום הופיע עובד תחנת הרכבת והוא התחיל לשאול אותי מי אני ומה אני עושים פה ולאן אני צריך או רוצה להגיע. כתשובה אמרתי "קדום כל, הייתי רוצה ליאכל, כי אני רעב" ואז הוא אמר לי "לכנות אין פה איפה, אבל אני מזמין אותך אליו הביתה ואשתתת תיתן לנו אוכל". כמובן שאמרתי לו שהוא לא חייב, אבל עד שגמרתי לדבר אותו, כבר הייתי בבית שלו. דירה קטנה, חדר וחצי ומטבח. הוא דיבר עם אשתו, אני לא שמעתי מה והיא הגישה אוכל, כמובן לא בשר, אבל חמצצה עם תפוחי אדמה, סולת עם סלמון, העיקר, שבעתני. כמובן, הודתי להם ולאחר מכן התחלתי לשאול אותו متى עוברת פה רכבת לעיר קובל. מתברר שב 12 בלילה עוברת רכבת צבאית והוא עצרת לכמה רגעים ואם לא הרכבת הזאת, אין רכבות. ובכן, החלטתי לעלות לרכבת הזאת, לא לקרון פנימה, רק בחוץ. לכל קרון היה 'בודקה', שם עמד חיל ושומר ומתחחת הייתה רצפה ריקה. כמובן, אני עלייתי לרצפה הזו והתחלתי לנסוע. מהמקום הזה ועד קובל, היה כ- 180 ק"מ. השטדלתי לא להירדם, אחרת אני הגיע עם הרכבת הזו, השד יודע לאן.

אחרי שנסעתי כבר הרבה זמן, החלטתי לעקוב אחרי השלטים של התחנות, לדעת מה השם והנה אני רואה שלט ברוסית ובפולנית קובל. לא ידעת איך אני אוכל לרדת, שהחיל שি�ושב בבודקה לא יראה אותי. פתאום הרכבת נעקרה. החלטתי לחשוב איך לרדת במדרגות של הקרון, פחדתי כי החיל יראה אותי. ואני היזכר חצי קופא, היה קר, לכן החלטתי לגלגל את עצמי מהרוכבת. החלטתי ועשיתי.

נסכתי מוחץ לפסי הרכבת והתחלתי לחשוב, "מה עכשו?" אחרי ששכתי כשעה, החלטתי להאריך הבוקר ואני החלטתי ללכת לכיוון התחנה. הלכתי בkowski, אבל בסוף הגעתו והנה מה אני רואה, חיילים של צבא אנדרס⁶ (פולנים) ואיך שהם ראו אותי, איזה פלא, תיכף הגיע חובש ונתן לי איזה תרופה ואוכל חם, הם שיפשפו לי את הגוף בודקה ואני חזרתי לעצמי.

⁶ צבא אנדרס

כל זמן שהחובש טיפול بي, לא דיברתי שום דבר. האמת, שלא ידעתי ולא יכולתי לדבר, כי הייתה
קפוא. ואחרי שהתחלתי לדבר, סיפרתי להם מאייפה אני ומאייפה אני בא ושאני רוצה להגיע לעיר
lodmir. הם לא יכולו לעזור לי בזה, רק נתנו לי אוכל. בינו לביןם הם נסעו ואני נשארתי והתחלתי
לחשוב איך אני עולה על הרכבת, שתסע lodmir. הסתובבתי בתחנת הרכבת וחיפשתי דרך
עלולות לרכבת. פתאום רأיתי בן אדם בתלבושת של עובד רכבת ובכל יד הוא החזיק 2 חבילות
וראיתי שהוא כבד לו, ניגשתי אליו והצעתי לעזור לו. הוא נעצר ו אמר לי, שהוא צריך להגיע לעיר
lodmir. לא האמנתי למשמעו אוזני ועניתי לו שגם אני רוצה להגיע לעיר lodmir. אבל אין לי כסף
לכרטיס ואז הוא הציע לי, שהוא יגיד למבר, שאני נוסע אליו והיות שהוא עובד ברכבת, הוא לא
צריך לשלם בשבילי והוא יגיד שאני קרוב משפחה שלו, שעוזר לו עם החבילות.
בקיצור, עלייתי יחד איתו על הרכבת והרכבת זהה. כשהגעתי lodmir, קופצתי מהרכבת, בכדי לא
לעבור ביקורת ונכנסתי העירה.

לאן ללכת? הייתה מולכך, בגדים קרוועים ואז נאכתי, שהגוי שהייתי אצלו, עובד כשומרليلת
בבית מרקחת. ואז פניתי לבית המרקחת. הייתה כבר שעת אחרי צהרים והגוי שלי כבר היה
בבית המרקחת ושמר. כשהוא ראה אותו, התחיל לרוץ אליו, חיבק אותו ונישק אותו. את הלילה
זהה ביליתי יחד איתו וסיפרתי לו את כל מה שקרה לי ובסוף נרדמתי. בבוקר הוא העיר אותו
והדבר הראשון שהוא אמר לי, "שמע, אם אתה רוצה להישאר אצלנו, הרבה אוכל וכיסף. שאלתי,
למה כיסף? ואז הוא אמר לי, "הרי יש לך שם דודה ובגלל זה אתה צריך כסף, לדרכך".

اشתו הגיעו למחರת והביאו בגדים נקיים וחדשים ועוד הרבה דברים. כל היום שחייבתי
לאשתו, הגוי ישן ואני חשבתי מה לעשות, להישאר או לנסוע. אבל הגוי דיבר אליו כמו ליד שלו,
לכן החלטתי לקבל את הצעתו ואשתו בכתה כל היום.
וכך התחלתי את דרכי לארץ ישראל.

בדרכם לארץ ישראל

ובכן, הדבר הראשון שהייתי צריך לעשות, זה לעבור את הגבול בין אוקראינה לפולין. זה לא היה גבול יבשתי, רק הגבול היה נהר בוג. בזה עזר לי הגוי, הוא מצא מי שעוסק בהעברת אנשים לצד השני, הוא שילם למבריח וcommended מהمبرיח עבר בלילה.

בערך ב 3 בלילה, הוא העביר אותי. אני לא לקחתי שום חבילות, רק מה שיכלתי לבוש, כי לא ידעתי לאן אני אגיע. כספּו היה לי, הגוי נתן לי 10000.

אחרי שהمبرיח הביא אותי לצד השני, הוא אמר לי לא ללכת בחושך, שיאיר היום, אני יכול ללכת והוא הילך.

נשארתי בלבד. לא ידעתי איפה אני נמצא, אם זה רחוק מישוב ואיזה יישוב.

ישבתי וחשבתי מהו כבר עברי ואני מהכח לי. אבל עכשו, הייתה לי מטרה, להגיע לארץ. כי חשבתי, אם נשארתי בחיים מהגרמנים, אז אשתדל להגיע לארץ, לדודה ברכה.

התחל לhraיר היום ואז גם הופיעו אנשים, הולכים ונושאים בעגלות, הטרפתי אליהם ובררתי לאן הם הולכים ונאמר לי, שמחר יום שוק והם נושאים לננות כל מיני דברים וגם למוכר. אבל עדין לא ידעתי מהו שם העיר ומה המרחק אליה. לבסוף נודע לי, שהם נושאים לעיר ששם הרוביישוב והמרחק הוא 20 ק"מ. ככה צעדי ייחד איתם והם נתנו לי לאכול ולשתות ולפנות ערבי, עוד היה אור בחוץ, נכנסנו לעיר. באותו רגע, אני עזבתי אותם, בכך לחפש יהודים. ואמנם, לא עבר הרבה זמן ופגשתי כמה יהודים והתחלתי לברר כל מיני דברים וcommended, איך אוכל ללון. היהודי אחד לקח אותי אליו הבית. בבית עצמו, פגשתי את אשתו ובן, יותר גדול ממנו. commend, נתנו לי לאכול ומקום לישון, אבל כשהכיר שכבתי, התקרב אליו הבן והתחל לسؤال אותו, מי אני, מאיפה אני ולאן אני רוצה להגיע (הבן היה בן 18 שנה). commend שסיפרתי לו בקיצור, מי אני, מאיפה אני ולאן אני רוצה להגיע.

ואז הוא אמר "תתלבש, אלך איתך לפגוש נער יהודי, יש להם מועדון". commend ששמחתי ולהלכו. כשהתקרבנו למועדון הזה, שמעתי רעש חזק (צחוק, שהרבה שנים לא צחkt). נכנסנו לחדר, היו שם כ 30 נער ונערה, בגלי ויוטר מבוגרים. commend, שככל אחד רצה לדעת מי אני ואז התקרב אליו גבר יותר מבוגר מכולם ואמר לי "היות וכולם שואלים ורוצים לדעת מי אתה, אז אם אתה רוצה, כולם ישבו אתה תספר מה שיש לך בספר" וככה היה. זהלקח כמה שעות, כי לא רק אני סיפרתי, היו גם שאלות ולקח זמן לענות. כשגמרתי, כבר היה מאוחר. הגבר הזה פנה אליו והציג שאני אשן עצמו. הוא בלבד בחדר ויש לו מה לספר לי וזה בטח יעניין אותו. הנער שבא אליו, אמר לי שהוא יסביר להורים שלו. ואני יכול להישאר אצל הגבר הזה, שקרה לו שמוآل.

כשהגעתי לחדר שלו, הוא התחל לספר לי מי הוא ומה הוא עושה. מתברר, שהוא נשלח על ידי "תנועת דרום" במרכז פולניה, בעיר קטוביץ והוא מבטיח לי, שיעביר אותי למקום שהקימו מרכזיו נער וכולם רוצים להגיע לארץ ישראל, כי פה, אין לנו מה לחפש.

גרתי עם שמו אל כמה ימים, אם אני זוכר, כ-4 ימים. ואז הוא הודיע לי, שהוא נוסע לעיר סוסנוביץ ואני אסע אליו. נסעתו אליו והוא כל הדרך הסביר לי וסיפר לי, איך חיים שם הנוער ושקריםים למקום זהה קיבוץ⁷. ואני חשבתי, שיקראו לזה איך שרצו, העיקר שאני אוכל להגיע לארץ.

והנה הגעתי לסוסנוביץ, לקיבוץ. קיבלו אותייפה, כМОבן צרייך לספר, מי אני ומאייפה אני. כמו כן, אמרו לכלום שעובדים בכל מיני מקומות. הודיעתי להם (למדריכים) שמעבודה אני לא מפחד. אז שלחו אותי, עם עוד כמה בניים, לעבוד במחסן גדול שהיה מלא סיררים מכל מיני גדלים ואנחנו היינו צריכים למיין אותם. היו עוד כל מיני מקומות העבודה, אבל גם צרייך לעשות תורנות במטבח וכמוון, עשית את התורנות שלי והרגשתי שמח. אני נמצא בין יהודים ואין לי צורך לפחד.

למדתי כל מיני שירים והיות ואני ידעת עברית, מצאת ספרים, גם בעברית והתחלתי לקרוא בקבלה. הזמן עבר לי טוב מאד. היו לי כבר כמה חברים ואפשר להגיד, הרגשתי שאני חי בעולם חדש.

אני זכר כמה זמן נשארתי בקיבוץ, בסוסנוביץ. אבל ביום מסויים, הודיעו לנו שבקרוב נעזוב את פולניה ונישע לגרמניה ומשם, אחר כך, לארץ. והנה הגיע היום שיצאנו בדרך, כМОבן ברכבת ועם במכוניות משא, לגרמניה. הקיבוץ שלנו הגיע לעיר נדסברג⁸. שם שיכנו אותנו בבניין גדול.

⁷ הקיבוצים שהוקמו בפולין לאחר השואה, היו "[קיבוצי ילדים ונוער](#)" שהוקמו על ידי תנועות הנוער הציוני. ה"קיבוץ" היה תחילה בית ליתומי השואה, בו גרו,עבדו, קיימו ח"י תרבות וחיו כקבוצה שיתופית. היו להם מדריכים, ששסייעו להם להשיב את האמונה בעtid והיכינו אותם לעלייה לארץ ישראל.

⁸ מחנה העקורים נדסברג

לאחר שהתארכנו, התחלנו לצאת לעבודות שונות, על פי רוב במחסני אונרר⁹ והמדריכים התחילו למדד אותנו על הארץ. היו גם שליחים מהארץ.
אבל מגרמניה לא נסענו כל כך מהר. אני עוד חזרתי מלנדסברג לפולניה, בשליחות של התנועה¹⁰, להعبرיר כל מיני מסמכים, אבל גם דולרים. כמובן, גם הפעם צריך היה לעبور גבול, הפעם מגרמניה לפולניה. ניצلت את האפשרות ונכנסתי לרכבת שהחזירה פולנים מגרמניה לפולין. עלי, לא הכיר שאני יהודי ויכולתי לנסוע איתם בתור פולני, כי אילו ידעו שאני יהודי, היו חונקים אותי.

אני זוכר, שפעם ראשונה שנסעתי מגרמניה לפולניה, נסע אליו עוד בחור, שביקש ממני שנסע יחד, הוא חזר לפולניה לחפש משפחה. כמובן, הסכמתי וחויבתי, לא יהיה משעמם. גם הוא לא נראה כיהודי, קראו לו בולק, אבל לאחר שנכנסנו לרכבת ההזו ואחרי שנסענו כיוומיים, התברר לי שמדובר בפולני וצריך לעبور לרכבת פולנית ושם, צריך לקנות כרטיסים בכיס פולני ולא היה לי. התחלתי לחפש ובזהירות, [איפה אפשר] להחליף דולרים ופתחום, בערב אחד, לפני שהגענו לפולין, אני שומע שני אנשיים, לא רחוק ממוני, מדברים יידיש, בשקט כמובן, שלא ישמעו ומתרבר שהם מבריחים עורות מגרמניה לפולניה. כשהתחיל להoir היום, ניגשתי לאחד בני היהודים, קראתי לו הצדקה ואמרתי לו, שאני צריך כסף פולני. לפי מה ששמעתי, צריך לשני כרטיסי רכבת כ-500 זלוטי. אבל האיש הזה התחליל, מה פתואם? אין לו אז אמרתי, שם הוא מוכן לתת לי מה שיש בחבילה הגדולה, אני אמכור את זה וזה יהיה לי כסף, אבל הוא הבין את הרמז, שאני יודע שהוא מבריח עורות והוא פתח את הארנק והוציא 1000 זלוטי ונתן לי. אני אמרתי שיתן לי כתובות בפולנית ואני אחזר לו את הכסף. התשובה שלו הייתה, שהוא לא רוצה שום קשרים איתני. עזבתי אותו. התחלנו להתקrab לגבול הפולני. אני נעלתי נעלים 3/4, את הדולרים הכנסו לי מתחת לסוליות. הגענו לגבול ווז התברר לי, שאט הפולנים שחוזרים מגרמניה לפולניה, מעבירים למחנה מסוים ווז החלטתי לעקור את הכל ועלינו לרכבת שעוזבת את הגבול.

הכל עבר בסדר, הגיעו לעיירה קטנה ובתחנת הרכבת היה להשיג, לשתוות משהו חם ולאכול. נכנסנו שנינו, התישבנו ואני ביקשתי לשותות תה וסנדוויץ'. הבחור שהיה איתני, ראה שיש בחורות שם שיושבות, הלך והצטרף אליהם והתחליל לכבד אותם בשוקולד אמריקאי ובSIGARIOT אמריקאיות ולא עבר הרבה זמן ובוחורה אחת כמה יצאה החוצה וכעבור כמה דקוט, נכנסת משטרת פולנית ואסרו את שנינו.

ה��יאו אותנו למשטרה בלילה. לא חקרו אותנו. כמובן שאני עשתה על הבחור שנסע אליו ודרשתי ממנו, שהוא יגיד שהוא לא מכיר אותו, שבמקרה נכנסנו יחד. הוא נראה הרגיש את

⁹ אונרר^א

¹⁰ תנועת הבריחה הייתה התארגנות ציונית, שהייתה אחראית להגירה הבלתי-חוקית של כשלוש מאות אלף ניצולי השואה לארץ ישראל בשלהי מלחמת העולם השנייה ולאחריה, בין השנים 1944-1948. הבריחה החלה באופן ספונטני, ולאחר מכן מאורגנת בסיו"ע "ההגנה" והפכה לאחד הגורמים החשובים במפעל ההעפלה ובמאבק להקמתה של מדינת ישראל.

עצמם אשם, שהוא סיבך אותי, הסכימים ובאמת למחמתם שהחקרו אותנו, אני לא עישנתי, לא היו לי סיגריות אמריקאיות, אבל אני קיבלתי בזמן שהיינו בקרון עם הפולנים, מפולני אחד, 2 קופסאות סיגריות גרמניות זהה מה שהפולנים מצאו אצלם. ואצל הבוחר שהיה איתי, מצאו בתרמיל שוקולד אמריקאי, סיגריות ועוד דברים. הסוף היה, שאויתי שחררו לאחר קיראה של שעתיים והוא, לא ידעתי מה קרה לו.

לאחר שחררו אותו, היה לי בעיה, לא היה לי כסף לкупות כרטיסי רכבת ואוכל. נאלצתי למכור 2 חולצות שהיו לי וככה יכולתי להמשיך לעיר לודז'.

הרכבת נסעה כל הלילה ולפנות בוקר היה עוצרה ומתיברר שהיה לא נכנסת לעיר לודז', היה נוסעת בכיוון אחר. כמובן, ירדתי ועוד אנשים ירדו וצריך היה לחכות לרכבת אחרת, שנוסעת לודז'. בחוץ היה קר לחכות, נכנסתי לתחנת הרכבת ושם הייתה מסעדה. אני הייתי רעב, אבל הרבה כסף לא היה לי, חשבתי לknoot צלהת מרך חמ. אבל התברר, שבתווך המסעדה היו הרבה אנשים ולא היה מקום לשבת. התחלתי להסתכל, בצדדי לראות מי גומר לאכול והנה, ראייתי גבר צעיר, לבוש יפה ומסודר, כמעט גומר לאכול. התקרבתי אליו ושאלתי אם אוכל לשבת במקום הזה לאחר שהוא יקום. כמובן שהוא הסכימים והתפתחה שיחה ביןינו ולפי הדיבורים, הבנתי שהוא היהודי. לאחר שגמרנו לאכול והוא התחיל לברר متى יצא הרכבת, התברר שהוא תאזר והוא יצא בשעה 11 בצהרים. אז הוא אמר, שהוא לא ייכה בתחנה, הוא הולך לבית מלון ושאל אותו אם גם אני הולך. אמרתי לו, שאתה לא הולך, היוט ונשארת בי כסף. אז הוא אמר, שאתה ישלם בשבילי ואני אחיזר. כמובן, הסכמתי והלכנו למalon. הואלקח חדר עם 2 מיטות ואנחנו המשכנו לדבר. לא ידעתי מה לענות על השאלה, מי אני, מאיפה אני בא ולאן אני. וזה החלטתי לספר לו, שאתה בא מגרמניה וחוזר לפולין לחפש משפחה. וזה הוא התחיל לשאול אותי, אם יש יהודים בגרמניה ומה הם עושים ולאן הם ממשיכים. כמובן, סיפרתי לו הכל ובאמצע השיחה אמרתי לו, שאתה חשב שאתה היהודי והפסקי לדבר. רציתי לראות את התגובה שלו. כשהוא התחיל להגיד, זאת אומרת לא ידע מה להגיד לי, אמרתי לו שאתה היהודי. הוא לא האמין לי, הרוי אתה לא דומה היהודי. אמרתי לו שבגלל זה נשארת בי חיים.

הוא סיפר לי, שיש לו אמא זקנה והוא גר בלודז' ועובד במקום אחר. ביקשתי את הכתובת, בצדדי שאוכל להחזיר לו את הכסף שהוא נתן לי, אבל הוא אמר לי, שאתה לא צריך להחזיר לו. בסוף, הרכבת הגיעה ואחרי כשעה, הגיעו לעיר ונפרדו.

אני ידעתי לאן אני צריך להגיע וברגל הגעתה. התקבלתי יפה, נתנו לי אוכל ובדים נקיים. ביקשתי להיפגש עם האחראי על המקום, כי המקום הזה היה קיבוץ, לשם התאספו נערים ונערות ומשם נסעו לגרמניה ולארץ. אני הייתי צריך את האחראי, בצדדי למסור לו מכתב ולמסור לו את הדולרים שהבאתי לו.

לאחר שפגשתי אותו ומסרתי לו את המכתב, אמרתי איפה הדולרים ומסרתי אותם עם הנעלים ונשארתי בלי נעלים. כמובן, תכף קנו לי נעלים אחרות וקיבנתי קצת כסף כייס ומקום איפה לאכול בעיר. הם לא רצו שאני אוכל בקיבוץ. הם לא רצו שידעו מי אני ומאיifa אני בא. וככה התבטלתי כמה ימים, ישנתי, אכלתי, עד שיום אחד קראו לי והודיעו לי שאני צריך לנסות להגיע לגרמניה דרך ברלין ולבדוק אם אפשר יהיה לעביר אנשים בדרך זו לגרמניה, לאזרז האמריקאי.

למחרת מוקדם בבוקר, יצאתי ברכבת לכיוון העיר שלדין, יותר לא הייתה רכבת ואז נסעתי בטרמפים עם מכוניות רוסיות צבאיות. בסוף הגעתי לברלין, לאזרז אמריקאי. פניתי לוועד היהודי המקומי, היה לי מכתב למסור להם. אני לא ידעת מה כתוב במכתב. אבל לאחר שהם קראו את המכתב, איש אחד, שלא ידעת מה תפקידו, קרא לי למשרד ואמר לי, שהוא יודע בשבי מה אני באתי, אבל הוא כבר בדק את העניין ואין שום אפשרות לעביר אנשים מברלין לאזרז האמריקאי. ביקשתי את זה בכתב ויצאתי בדרך חזרה לפולין, לעיר לודז', להנאה המקומית שלחלה אותה לברלין.

הגעתי בשלום לודז'. אחרי כמה ימים, התארגנה קבוצת אנשים, מבוגרים ונערים, הצמידו לי בחור אחר, מבוגר מمنי, הוא הסביר לי איך ומה אני צריך לעשות בזמן שעוברים את הגבול פולניה לטשכיה.

זו הקבוצה הראשונה שאני הטרכתי לעبور איתם את הגבול. אני, בגין הטשכיה, הצהרתי שאנו פלייטים מיוזן ואנחנו דיברנו עברית, מי שידעומי שלא ידע, שתק. שומרי הגבול הטשכיהם, ידעו שהה לא נכון שאנחנו יוונים, אבל הדולרים מהם קיבלו סידרו את הכל. הקבוצה, בזמן שעבירה את הגבול, עלתה על רכבת שהגיעה לעיר פראג, למחנה הלובטונ. שם היו מתאפסים כל האנשים שהגיעו לטשכיה דרך גבול פולין ומשם לפי תור, קבוצה קבוצה, לגבול טשכיה גרמניה. הגבול הזה היה קשה, הצד הגרמני הקפיד על תעודות ואי אפשר היה לשחד אותם. לאחר שהאנשים עברו את הגבול הגרמני יחד איתתי, שם עברנו את הביקורת והיה מקום מסוים, שהיהי צריך להגיע ולפגוש 2 בחורים ואמנם פגשתי אותם, מסרתי את האנשים והלכתי לישון, כי זה היה בערך 10 בלילה.

היה שם בית מלון גרמני קטן, שם הייתה ישן כל פעם. התעוררתי הבוקר, התלבשתי והגישו לי ארוחת בוקר. גמרתי לאכול והלכתי לרכבת שמגיעה עד הגבול ולהזור לפראג. כמובן, לא היה לי פספורט, אבל היה תעודה שמאשרת שאני חוזר לפולניה מגерמניה, כמובן לפי שם לא יהודי (אוקראיני). הגיעתי לפראג והלכתי למחנה הלובטונ. בדרך כלל היו שם עוד אנשים לעביר לגרמניה, אבל הפעם לא היו אנשים שחיכו בכך שעבירות אותם לגרמניה ואז החלמתי לחזור לפולניה. כמובן החלטה לחזור עוד הפעם לפולניה, לא הייתה החלטה שלי, האנשים שעבדתי איתם, הם נתנו לי הוראות איך ומתי עלי להיות בכל

מקום. אבל היהת וממנה הLOBOTIN היה ריק, קיבלתי הורה לחזור לפולניה ושכבר מחייבות לי 2 קבוצות שאני צריך להעביר את הגבולות.

הגעתי לפולניה למרכז, שם נחתי והחלפת בגדים וחיכיתי לקבל הורה מהי אני חוזר לגרמניה ואיזה קבוצה אני מקבל. זאת הייתה העבודה שלי באותו זמן, להעביר ילדים ומבוגרים מפולניה לגרמניה ומשם המשיכו לארץ ישראל.

ובכן, ההוראה התקבלה בצורת הודעה.

היות ואני נמצא בפולניה, יש הורה למסור לי קבוצת נערים ונערות ושאני צריך להעביר אותם מפולניה לטשכיה (פראג) ומשם לגבול הגרמני (סלב) ושם יקבלו ממי את הקבוצה ועלי לחזור עוד פעם לפולניה.

כמובן, מלאתי אחריו ההוראה ועוד עשתי כ 6 פעמים פולניה לטשכיה וגבול גרמניה. בפעם השביעית, החלטתי שאני ממשיך בדרך לישראל.

"לזכרון נצח מהדרך מבבריה לפולניה
מיינקען-פראג-וורשה-ברלין ושוב
לאנדסברג 25.2.46
ברוך"

ברוך בגרמניה, לפני העלייה לארץ.

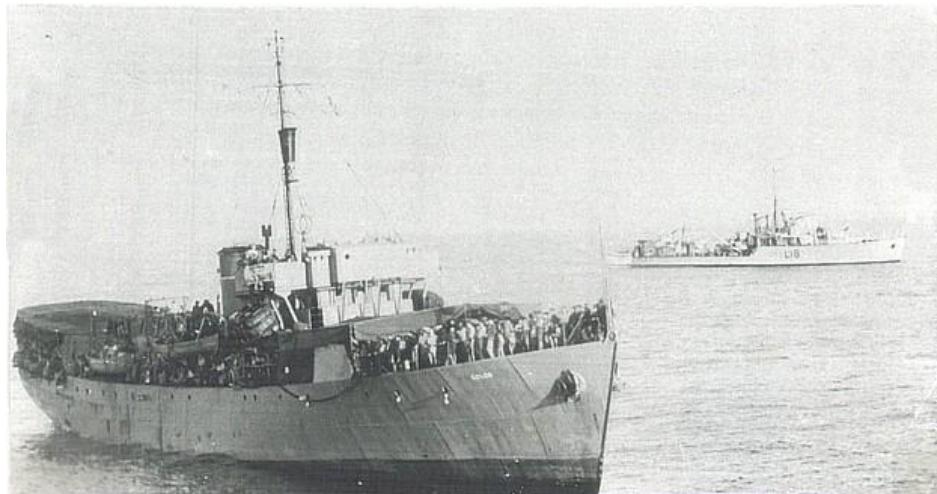
מההקדשה שכתב אוסקר על התמונה
 (תרגום מײַדִיש):
 "...בְּדָבָר אֶחָד אֲנִי בְּתוֹךְ, אֲנוֹ שׁוֹב נִפְגָּשׁ.
 וְהַפְעָם הַכָּל יְהִי טוֹב."

ברוך ואוסקר, לנדסברג, 1945

כמובן שהצטרכתי להפגש עם אנשים מסוימים, לsegור את העניין, שיאשרו לי להמשיך לגרמניה ומשם לארץ ישראל. האישור התקבל ואפילו סדרו לי עם איזה קבוצה אני עליה ארצה ואפילו את שם האוניה (ווג'וד).

כמובן, אחרי שקיבلتني את האישור לעזוב את תפקידי הנוכחי ולחזר לקיבוץ בסוסנוביツ ומשם לשלות עם כל הקבוצה, נפרדתי מכל הידידים שלי, שעבדתי איתם וחזרתי לsusenovitz. בקיבוץ סוסנוביツ נתנו לי כמה ימי חופש, לנוח ובוים שנקבע, כל הקבוצה עזבה את המקום. נסענו בכל מיני מכוניות ציומיים ואז הגיענו לעיר נמל. לא נכנסנו לעיר, עצרו אותנו כ-3 ק"מ לפני העיר הנמל. שם ראיינו אוניה עומדת מרוחק והיא מתחילה להתקרב לחוף. אותן סידרו בשורות, כל אחד והחפצים שלו והסבירו לנו איך נעלם לאוניה ששם ווג'וד. אני חשב שככל העניין, לרדת מהמשאות ולשלות לאוניה, לקח כשעה. האוניה יצאה לדרך.

אנית המעפילים יאשיהו ווג'ווד מול חוף חיפה 27.6.1946

המסר של מעפילי הספינה לבריטים ולעולם כולו:
"שRADNO AT HITLER, המומות איננו זר לנו,
דבר לא יעוצר אותנו מלהגיע לארץ מולדתנו,
האחריות לשפיקות הדמים טיפול עלייכם אם תירוו על אונייה לא חמושה זאת"

המחשבות שעברו לי בראש - איך אני, שנשארתי בלבד ממשפחה כזו גדולה, נמצא בדרך לאرض, שם יש לי דודה והם ששאר מכל המשפחה... איך אני, היה לי את הכוח והתושייה, לעבור את הדרך ולהתגבר על כל המכשולים שהיו לי בדרך והמכשולים האלה היו לא פשוטים. עשית משהו לא טוב ואתה איננו. עד היום, שאני כבר הקמתי משפחה ויש לי נכדים, אני חשב - מאיפה לקחתי את התושייה הזה שדחפה אותי לעשות את כל מה שעשית ונשארתי בחיים? האם זה רצון החיים? אבל הרי לא היו לי חיים רגילים, לא הייתה לי ילדות, הייתה יתום, לא הייתה לי אמא, לא היכרתי אותה. (היא נפטרה בזמן הלידה שלי - גדלתי אצל סבתא ואחר כך עברתי לגור עם אבא).

בארץ ישראל

האוניה התק冤ה לנמל חיפה (תחילת 1946), הרב חובל מהאוניה הבריטית, נתן הוראות להיכנס לנמל חיפה ומשם העבירו אותנו למחנה עתלית. הכנסו אותנו לצריפים שהיו פעם של הבריטים שם נשארנו כשבועיים.

באחד הימים, הופיעו במחנה כל מיני נציגים מקיבוצים מהסביבה ואחד הקיבוצים היה יגור. הקבוצה שאני הייתה בה, החליטה לлечת לקיבוץ יגור.

לקבוצה שלנו קראו "פרונקל" וticaף בהתחלה אני קיבלתי הרבה פרונקלים.

בקיבוץ יגור חילקו אותנו לחדרים, 2 אנשים בחדר, בצריף. נתנו לנו בגדים והצמידו לנו מדרין, חבר קיבוץ וקראו לו ביאליסטוצקי. התחליו ללמד את השפה העברית. אני ידעת עברית, לדבר ולכתוב, כי אני למדתי בבית ספר תרבות עוד בפולניה ושם השפה הייתה עברית.

יום אחד, אני ישב ככה בשער של הקיבוץ ויורדים מהאוטובוסים גבר ואישה. את האשה לא הכרתי, אבל את הגבר הכרתי, כי היו לו אחים איפה שאני נולדתי. הם נגשים אליו, ניגשת האשה ושאלת אם אני מכיר ברוך יונג אחד. אמרתי: "אני מכיר, אבל בוואו נלך לחפש אותו". לא רציתי את ההצעה ליד השער. על יד חדר האוכל השארתי אותם. זו הייתה שעת צהרים, אמרתי למדריכה קר וכקר, אני הולך לחדר. (אלו היו הדודה ברכה ומשה כסל, וברוך הzdaha בפניהם, רק כשהם הגיעו אליו לחדר- א.ב.). הודיעתי להם, הכל טוב ויפה.

בקיבוץ, כל אחד עבד. אני ניסיתי לעבוד בכל הענפים כמו פלחה, כרם, מטע, עבדתי גם בחדר אוכל. אני עבדתי איזה זמן בחלק אוכל לאנשים חולמים, שנמצאים בחדר. ביום מסוים קראו לי למצוות ואמרו לי, שיש ענף מסוים שקוראים לו תנובה, זאת אומרת, שלמשך יש מכוניות והוא מחלק את תוכחת תנובה בחיפה ובמפרץ חיפה.

ככה התחלתי לעבוד בתנובה, הבן זוג שלי היה חבר קיבוץ וקראו לו פוקס. היינו יוצאים בבוקר השכם, בשעה 4, נוסעים לתנובה חיפה להעמיס ואחר כך לחלק בחניות ובמפעלים. ככה המשכתי לעבוד בתנובה הרבה זמן, עד שפרצה מלחמת השחרור ואני התגיסתי.

המשק שלח אותו וקיבלתו מהמשך נشك (טומיגן). צרייך להגיד שבמשך התאמנו, לימדו אותנו כל מיני נשק, איך להפעיל ובכלל איך להשתמש בו. עברנו חלק מהאימונים כמו בצבא. בקיצור, כשהגעתי לצבא, העבירו אותי לגדוד 21 חטיבת כרמלי. המפקד של החטיבה היה משה כרמלי. (לפני שהתגיסתי, הייתי נושא עם מכוניות תנובה שחילקו דברי חולב בחיפה, כמעט עם נשק, כי היינו צריכים לעبور את בכניסה לחיפה. תמיד למעלה היה עומדת טנק בריטי, שצרייך היה לשמר עלינו. הוא אומנם עמד, אבל להגן הוא לא הגן علينا. הוא הסתכל איך העربים יורדים עליו וזה הכל).

לפני הגיוס הרשמי, עוד לא היה זה"ל, אז הייתה באבטחת שירות בגליל העליון ובגליל המערבי, בחניתה ובמצובה, להוציא אנשים דרך הים ודרך היבשה. כל השירות אלה. يوم אחד, אמרו לנו שצריים לлечת בגליל, לרמות נפתלי. הגיעו לרמות נפתלי בלילה. אנחנו כל החבריה, כולם מכירים מהקיבוצים מהסבירה. אז היו גפירים¹¹ ישראלים. היה אחד גدعון, שהיה המפקד שלי. עם גדוד 21 ירדתי בגליל, לסייעות כפר גלעדי ומשם עליינו לתקוף את משטרת נבי-ירושע¹². כשהגענו למעלה, המשטרה הייתה ריקה, כל השוטרים ברחו. אנחנו נשארנו לשבת למעלה, בינוינו לנו עמדות, שהיו מכונות מול היישוב מלכיה שבגליל, כי הם ירו פגזים וגם ניסו לכבות את העמדות שלנו, אבל הם לא הצליחו.

¹¹ משטרת היישובים העבריים

¹² מצודת כ"ח

היוינו שם כמה ימים, באחד הימים בבוקר, הייתה הפגזה מהצד השני, מצד הסורים. אני היה לבד בעמדה. הייתה ארוחת בוקר או משהו, אנשים הלכו. פתאום נופל פגז בתוך העמדה, פוגע במשהו ונכנס לאדמה, לא מתפוצץ. אני מסתכל, הפגז באדמה, אני פוחד שיתפוץ. ברוחתי לבונקר. אז מהעמדות עד הבונקר ציריך היה לעبور שטח פתוח של איזה שמוניים מטר. על השטח הפתוח הזה הסורים ירו בלי סוף. איך שהוא הגיעו לבונקר, ושם הייתה אחות אחת מיגור. אני אומר לה: "תרא, נפל פגז בתוך העמדה".
עומד שם קצין שאומר: "מה אתה מספר סיפורים". אמרתי: "בא תראה". גם גدعון הזה היה, חזר ואמר: "כן, יש לך מזל".

אבל אחרי כמה ימים, חדר פגז לעמדה ואני נפצעתי בראש על ידי רס"י.

זה עבר את כובע הפלדה שהיא לי על הראש. ואני רוצה לצעוק לעזרה ולא יכול לדבר, לא שומעים. אז יצאתי את העזרה הראשונה שהיא לי. כשבצתתי את הדם, הרגשתי שני מדבר ואז שומעים אותה. אמרתי: "גدعון! גדעון!" והוא שם לי תחבות והוא רוצה ללחוץ אותה מהעמדה. אמרתי: "אתה לא יכול, חכה שייחשך ותוכל לעبور, אחרת גם אתה תפגע". הוא אמר: "לא, אוטר אסור להשאר פה". הוא קשור לי תחבות וصاحب אותו דרך השטח הזה לבונקר. אז השיכיבו אותה ונעה לי קר. שמו עלי' שמיות בטנות, כבר לא יכולתי לשכב. החובשת שהיא מיגור, טיפלה بي. אבל הפצע היה רציני והחליטו לשלוח אותו לבית חולים במצרים.

הרכב הייחידי שהיה להוביל אותו, היה אוטובוס של חברת 'חבר' מchiefa. הכנסו אותו על אלונקה לאוטובוס והתחלנו לנסוע. הקביש לنبي יושע היה צר מאד וקשה מאוד והפגזים ממלכיה כל פעם התפוצזו ובסוף, האוטובוס התהפרק. הייתה בהלה גדולה, אבל איךשהו השיגו אמבולנס קטן ולקחו אותו לבית חולים הדסה במצרים.

אני הייתה בהכרה. הגעתי לצפת, אני זוכר, בלילה. היה אולם קבלה גדול, אני שכבתית על אלונקה. אני היית לובש חליפה אמריקאית צבאית. באחת התקפות שאנחנו תקפנו את מלכיה, בצד השני, מצאת תרמיל עם שלוש חליפות אמריקאיות. אז האחות הראשית לקחה מספרים, חתכה הכל. שלקחה את השעון אמרתת: "את השעון תעבורי לצד ימין". היא אמרה: "או, אתה עוד בהכרה". שם, תיכף לחדר ניתוח - חשמל לא היה וניתחו אותו עם אור מנורות נפט. הוצאות הרפואית הייתה בבית חולים, אלו היו רופאים ואחות מצבא אנדרט הפולני, שהיו ברוסיה, הם כולם היו יהודים. האחות שטיפלה בי, שמרה עלי - קראו לה סוניה, בעלה היה רופא. היה גילחה לי את הראש עם מכונת גילוח שמגלחים את הזקן. ואני זוכר ששספרי עד שלושים ו... עשרה ימים אחרי זה, התעווררתי.

הרופאים והאחיות דיברו רוסית, הם לא ידעו שאני מבין רוסית ואני הבנתי מה הם מדברים בנוגע לכל חולה, אבל מה שאמרו עלי, זהocab ל'. ובכן, אחרי שעברתי את הניתוח, 10 ימים אני לא זוכר שום דבר, ה'ית' בלי הכרה וספרו לי אחר כך שהאחות סוניה שמרה עלי יומם ולילה.

שכחתי לספר, שה'ית' גם משותק מצד שמאל. אחרי עשרה ימים התעוורתי והתחלתי לשיר, כקה ספרו ל', ובקשתי אוכל וכולם שמחו. אבל אני לא יכולתי לעלוות וכן מה שכן אכלתי, זה לבניה וכקה התחזקתי כל יום. איתי בחדר שכבן אדם שאיבד רגל, הוא היה ממושב בית יצחק. פג' הוריד לו את הרגל עד הברך. אבל הוא היה אידיאליסט, אז הוא כתב מכתב הביתה: "הינו משפחה עם שמונה رجالים ועכשו רק עם שבע וחצי". כשאשתו באה לבקר אותו, ביקשתי שתמסור מכתב ממוני ביגור, לשומר. ובכן, היא לקחה ממני את המכתב ואמנם מסרה אותו לשומר בשער של קיבוץ יגור, הודות לנגה אגד שהסתכנים לעזור ליד הכנסתה ליגור. המכתב היה מיועד לחברים שלי בקבוצה. לא ידעת מה תהיה התשובה ובאיזה צורה יגיבו. אבל בשבת הראשונה, באו לבקר אותו כחמישה - שישה חברות וחבריהם מיגור והביאו לי מכל טוב, אוכל, פירות, בגדים, ממתקים וספרים לкриאה. מאד שמחתי וגם הם שמחו, אבל בסוף היום נסעו ועוד הפעם נשארתי בלבד.

אחר כך הודיעו לי שהדודה שלי עומדת להגיע למחרת לבוקר מchia. קראתי לאחות הראשית ואמרתי: "פה יהיה בכ'". אסור לדודה שלי לדעת שאני משותק בחצי גוף, אסור לה לבכות בנוכחותי, אחרת זה מפריע לי, ואל תשפרו לה הרבה סיפורים, אני אספר".

אני, בשביל שתי נסיקות שנתתי לאחות הרווקה הזאת, יכולתי לקבל הכל. הדודה שלי הגיעה, היא בכתה, הייתה איזה שלושה ימים וחזרה. מצב הכאב שלי השתפר מאוד. הרופאים החליטו לשלוות אותי לבית הבראה על הכרמל ושלחו גם מכתב לרופא מה מצב ואיך להמשיך לטפל בכאב.

אני ביקשתי מהרופא בבית הבראה, שיתקשר עם הרופא של קיבוץ יגור ויסביר לו מה מצב הכאב, כי היה לי טוב בבית הבראה, אבל לא מצאת ששם חברה שאפשר לנצל שיחות ומשחקים ועוד... הרופא מבית הבראה שאל אותי איך אפשר להיפגש עם ד"ר אוגולניק. לאחר כמה ימים נפגשו 2 הרופאים וקיבלו אישור לעזוב את בית הבראה ולעבור ליגור.

ביגור הכננו לי חדר מסודר, לא בצריף ואז הכניסו אותי לאמבולנס והגעתי ליגור. כמובן רק הסטנדרטי בחדר, הצמידו לי חברת משק שתדאג לכל, הטיפולים, אוכל, ביגוד, תרופות ועד... וכקה הלכתית והבראה.

אחרי איזה זמן, ה策רכתי טיפול של רופא עצבים אז החליטו שנאג מסויים יסיע אותי לקופת החולים חיפה, ברחוב החולץ. אבל אחרי כמה ימים, ביקשתי מהרופא שירשה לי לנסוע באוטובוס ואמנם הצלחתי ועד גמר הטיפול נסעת באוטובוס. טיפול של רופא העצבים ה策רכתי, כי היתי משותק צד שמאל והוא טיפול והצליח לבטל את השיתוק כמעט לגמרי. כשהרגשתי שאני כבר בריא, הפסיק התרפיה - פניתי לסייעור העבודה וביקשתי עבודה. אמרו לי לבחור איזה עבודה אני רוצה לעשות ואני בחרתי לחלק אוכל (להביא) לחולים בחדר. זה נתן לי להכיר אנשים מסוימים. וככה כל יום שעבר התחזקתי ורגשתי שאני מסוגל לעשות כל עבודה.

כך הגעת ל לעבוד על אותו, לא כנהג אלא רק כמספר 2 לנаг, לעזור להעמיס בתנובה ולחلك את תוכרת החלב לחניות, במיוחד ברחוב נורדאו בחיפה וגם למפעלים במפרץ, חלב לפועלים וגם למטבח הפועלים בקריית חיים.

נהייתי הבן זוג הקבוע של חבר המשק בשם פוקס ואיתו עבדתי והוא גם לימד אותי לנוהג. ואחרי שהוציאתי רישיון נהיגה, קיבלתי מכונית בלבד וגם בן זוג וככה המשכתי לעבוד, משעה 4 בבוקר עד 4 אחר הצהרים. הייתה מבחן הרבה הדודה שלי ברכה, בחיפה. בערב היינו נפגשים לשם הרצאות על כל מיני נושאים ועשויים מסיבות וטיולים. במיחוד בשבת. וככה הזמן עבר.

ברוך ומשפחה קסל, ברכה, משה והילדות, שרה ואיריס.

از התברר לי, שהרבה חברות התחילה לעזוב את הקיבוץ ועברו לכל מיני מקומות לגור ולעבד (חיפה, כפר קיש, בית הערבה ועוד) והתברר שבמשך התחלתי ליצור קשרים והידידות התקירה עוד פעם. אז היה לי הרבה מקומות לבקר. בסוף עזבתי את יגור ועברתי לעבוד בכפר קיש כנהג. הייתה להם

משאית ברוקוו והייתי מוביל אספקה ליישובים הקרובים וגר בכפר קיש.

שם פגשתי את שושנה - היום גיסטה. בערב היינו נפגשים ומספרים כל מיני סיפורים ושרים ולפעמים גם רוקדים. שם הכרתי את מרום, שהוא כיום אשתי והיינו מטילים ואפלו עלינו הר תבור. היא גרה בחיפה והיינו נפגשים ומדברים שם ולפעמים היא הייתה חוזרת אליו לכפר קיש.

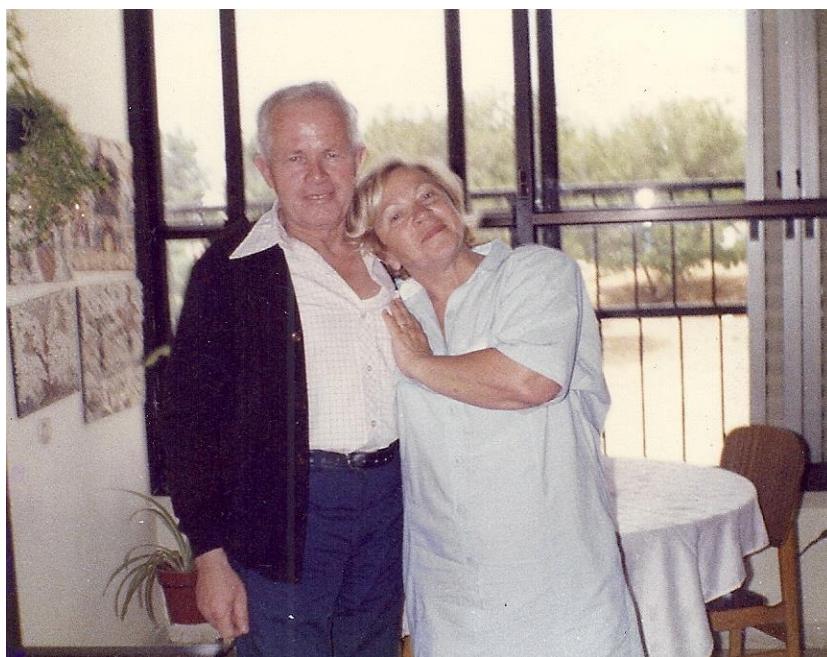

וככה עבר זמן והחלטנו להתחתן, אני מצאתי מקום עבודה אחר. זה היה במושב שדמות דברה כנרג וגם כטרקטורייסט. קיבלנו שם דירה – צrif שוודי. אני השגתי כל' מטבח, הייתה והייתי מוביל את האספקה לקיבוצים והמוסבים, הייתה משיג מהם צלחות וירים ופרודוקטים וככה שלא היה חסר לנו שום דבר.

אני עבדתי כנרג, טרקטורייסט, עד שנשבר לי העסק הזה. עשית זינוק לבאר שבע.

כסף לא היה. באתי לבאר שבע, נכנסתי לسان ראנץ העיר, ראש העיר לא היה. אמרתי: "אני רוצה להיות תושב באר שבע, אבל לי אין כספ".

הוא אמר: "שמע, בונים את משקיע עזיר בבאר שבע, אני יכול לרשום אותך להגירה". הוא רשם אותי. צרייך לחתה איזה מאות מאתיים לירות, בשבייל זה לחתה הלוואה מהמשכורת. אחר כך צרייך היה לשלם שש מאות וזה הייתה בעיה. אני לא רציתי לפנות לאף אחד מהמשפחה שלי. לחתה שלוש משכורות ושמילתמי. ככה הקמתי את הבית. גרנו שם כמה שנים ועברנו לדירה יותר גדולה. זו הייתה דירה של שלושים ושמונה מטר מרובע, עברנו לדירה של חמישים ושבעה מטר. שם

נולדה לי בת השנייה שרה, שהיא עכשו בקיבוץ ליד אילת. הבן נולד בעפולה. אחרי כמה שנים עזבתי את הדירה הזאת, עברנו לדירה של שבעים ושנים מטר. שם נולדה אריאלה. זה בבאר שבע. ומשם אני עברתי לאשקלון. פה הסתדרנו, קניתי דירה של מאה וארבעה מטר, חיתנו את הבן, חיתנו את הילדים. אנחנו מכוימים המשיך.

נינה נטליה קשונז'ה
אשתו של הנרייך

הנרייך קשונז'ה

ברוך, או כפי שהדודה ברכה תמיד קראה לו, בוזיק
עם בנות הדודה שלו, שרה ואייריס

מריאן קשונז'ה

ברוך ואלייעזר בשדמאות דברה

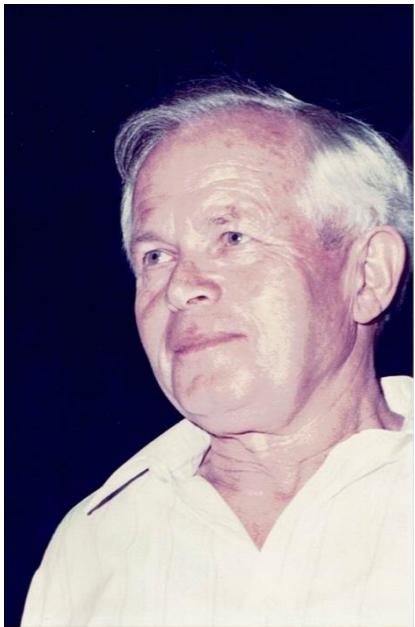

ברוך, מרים וילדים, מוטי ושרה'לה

ברוך ואראילאה, בתו הצעירה

בעקבותיך

יום אחד הגעתني להבנה, שחשיבות לי להיות שם, במקומות בהם גדלה, במסלולים אותם עברת בתקופת המלחמה. משחו בי רצחה לחוש ממש, על העור, ברגליים, את המקומות בהם חיה, אולי היה זה מתחם הרצון להתקרב אליו.

אחרי תקופה של מחקר, בה חיפשתי ברשומות, במוזיאונים, הפעלתני גניאולוגית בפולין והטרדיי בני משפחה, כדי לגלות עוד, כדי להרגיש שיש הוכחה לקיום של החיים שבו שם, הצלחנו למצוא רישום אחד, המתעד את מותה של דודתך, אם אחותך, אדלה, ותואר מפורט, על מה שעלה בגורלם של יהודי איבניצ'ה, פוריצק והאייזר.

במאי 2019, יצאתי לדרך. לשמחתי ה策טרפו אליו, ילדי ואישי ריחד יצאו בעקבותיך, לאיזור שפעם היה חלק מפולין והוא מיום שיר לאוקראינה, בידיעה, שנאנחנו מביאים את זכרונותיך, למקום בו לא נשאר זכר למה שהיה.

ויקטור היה זה שהסייע לנו לאזרור, שאף מדריך אפילו לא הכיר, דאג למצוא אנשים שישפרו לנו, חיפש עוד תעוזר וכמוון, דאג לאירועה המפוארת בלבוב. תודה גדולה לאיש, בעל החזות הקשוחה והלב הרחב והאכפתני.

בחرتني לצרף לספר זהה, המלא במידותיך, כמה מילים משליך, על המפגש שחוינוינו, המפגש שהכיל אותנו, את הספרות, את המציאות ואת ה'עוד משחו', שrok כשהגענו לשם, התאפשר.

המסע הזה עדיין חי בתוכי ובתוכנו, המראות, השאלות, הגילויים, עדיין מחרשים את מקום בתוכי. היום אני יכולת לומר: הייתה שם, ראייתי, נגעה, פגשתי.

תודה לך אבא, שרשמת את זכרונותיך, שאפשרת לי לחת הכרה לסיפורים, לאנשים שפגשת בדרך, לחוויות שחוויות ולבני המשפחה שלך, שלנו. בשビルם, בשビルך ובשבילנו.

אהבת אותך
הבת שלך, אריאלה בכר.

מאי 2019 ווילין, אוקראינה

אנחנו עומדים במרכז עיירה, הנראית כאילו הזמן קפא בה מלכט, اي שם בשנות ה70 של המאה שעברה. מבנים פשוטים, חסרי חן או תשומת לב, קירות מתקלפים. הרכבים הבודדים החוננים בצד הכביש, דומים לסוציאת שהיתה לנו בילדותי ושקט, כאילו רוקנה העיירה מאנשים. אלכסוי תחול העיניים, מתקרב אליו ומזמין אותנו לפסעע בעקבותיו. אנחנו עוצרים על הגשר העובר מעל הנחל, הגשר עליו פסעו וננסעו כוחות הכיבוש הנאצי, اي אז בשנת 1941 ושינו את פני המקום לעד.

עד אותה פלישה, פוריצק הייתה עיירה פולנית תומסת וערנית. סוחרים רבים הגיעו אליה, משומשחנה קרובה לדרך הראשית, כפרים רבים שכנו בסביבתה והיא הייתה את הלב המשחררי והתרבותי באזורה. רבים מהתושבים היו יהודים, שלל בתיה נסכת כמו בה, שייהי ייצוג לזרמים השונים. ילדי האזור הגיעו ללמידה בבית הספר המקומי ובסוף יום הלימודים, נשארו הילדים היהודים ללמידה תורה ועברית. אפילו תנויות נוער ציוניות פעלו בעירה, כן, אפילו 'שמוצניקים' היו כאן.

כאן שכן בית הספר הראשון אליו הלה רבי הילד. כאן נקבע סבא שלי, בבית הקברות המקומי. וכך נפגש אבי בפעם האחרון, את קופל, דודו האהוב, שביקש ממנו שיבקש עזירה מפליקאן. אנחנו עומדים עם אלכסוי באיזור ירוק, נטול מבנים, על שפת הנחל, עזום לבנות פסעות לדיננו ומלחכות עשב. אלכסוי מושיט את ידו להראות לנו את כל המרחב, כאן, הוא אומר הייתה שכונת העזים, שכונת היהודים, שגידלו עזים ולא חזירם.

אני עצמת את עיניי ומדמיינת את ביתה של הדודה רחל, בו חיה עם בנותיה חייקה וליקה, רואה את בז'יק הילד, אבא שלי, מגיע אליהן לביקור בזמן המלחמה, רואה אותם נפרדים בפעם الأخيرة.

אנחנו יודעים, אלכסיי ממשיר בספר, שבאזור היו כפרים של יהודים, שאפילו נקרוואו בשמות מהמסורת היהודית, כפר אחד שנקרא על שם היורה (השם הראשון), ואחר על שם השופר, אבל דבר לא נשאר. גם לבית הקברות היהודי לא נשאר זכר. כן, אני נזכרת, שכבר בתחילת המלחמה, בית הקברות הוחרב. אלכסיי מסביר, שהמעט שעוז שרד את הגרמנים, נמהה בידי הסובייטים, שלטו כאן אחרי המלחמה ושקדו על מחיקת ההיסטוריה של המקום ומماז קפא הזמן בפוריצק.

אלכסיי מנסה לאסוף כל פירור מידע שידעו לו, כדי לספר לנו. זה המעט שאני יכול לעשותם לכם, הוא אומר וمبיט בנו בעיניו הכתולות הצלולות ומתנצל, שזה כל מה שנשאר, רק מעט סיפורים והפמותים, אחד התושבים מצא בשדה ומماז הוא מחביא אותם ולא נותן לאיש לראותם. פעם היו כאן חיים, הוא אומר, עכשו, אנחנו מנסים להתחילה מחדש. הגענו לכאן מתוך רצון להתחבר לחיים שהיו כאן, לפני המלחמה, אבל האין, הקשה علينا. נותרנו עם הסיפורים שבאי הותיר אחורי ועם הנדרות הכל כך נוכחת, بما שנותר מפוריצק. אנחנו מודים לאלכסיי ופועלים בשקט לוואן, ממשיכים בדרכנו.

על שפת הכביש, כמה קילומטרים משם, מצאנו אותה.
מצבה קטנה,
שהוקמה לזכרם של יהודי האזור, שנרצחו וננטמו
בבורות, בשודות החקלאים שסביבנו,
از, בתקופת המלחמה.

אני עומדת שם עם אישי ועם ילדי, קוראת בשמות הדודים והדודות של אבי, בשמות הסבים והסבתות, מנicha אבנים לזכרם.

חוושבת על בלומה, אחוטו הצערה של אבי, על מרדכי, סבא שלי, על סבא בנימים
וסבתא שרה-גיטל, שגידלו אותו בינקותו, על סבא ברוך הגדל, על שמו נקרא.
חוושבת על סבתא לאה, על כל בני הדודים אתם שיחק אבי ברחבי איבניצ'ה, על מיריל ובנימין, על
ביילה קשונז'ה, שהגיעה לכאן מלודז', בתחלת המלחמה, בתקופה להינצל...
מדליה נר לזכרם של אלה ששמותיהם נותרו ולזכרם של אלה, שאפילו שם לא ידוע
והם חיו כאן ונרצחו כאן.

בהמשך הנסעה, כל גבעה מצמררת אותנו, מי יודע מה טמון תחתיה...
מסביב הכל ירוק ויפה, עצים, שדות, אבל הכאב לא מרפה.
אני חוותה על העיניים המאיירות של אלכסי ומילותיו הטובות, ומתחרבת גם לטוב.
למעשה, אנחנו הטוב, אלכסי הרגיש והאכפת, ויקטור, שMOVIL אותו בדרכים
ואנו, שהגענו לכאן לראות ולזכור. אנחנו, צצאיו של אחד הבודדים ששרדו מאותה קהילה
מרשימה, שבוחרים להתחבר לחים ולאהבה.

משיכים...

דולינקה

הוואן השחור דוחר בדרכים, מקפץ ומיטלטל בין הבורות והמהומות, של מה שמכונה כאן כביש, אבל די נטול אספלט. ויקטור לוחץ בעז על דושת הגז ומקל את הכבישים, את האוקראינים ואת כל מה שאפשר. אניאמין לא מבינה רוסית, אבל אי אפשר שלא להבין את מורת רוחו מהדרכים. בכל מפגש עם התושבים הוא תוקף, מה זה הכבישים האלה? והם מושכים בכתפיהם ועוניים "אוקראינה".

פעם לפעם חולף מולנו רכב, שנראה כאילו יוצר בשנות השבעים של המאה הקודמת ולעתים מופיע סוס עם עגלה.

שפגשנו בעגלה הראשונה מיהרנו לצלם, בכל זאת נראה קצר חריג במאה ה-21, אבל אז הן המשיכו לחלוּף לידנו בכבישים והבנו שכאן, סוס ועגלה, הינו כלי תחבורה מקובל. בצדדי הדרך פרושים שדות ומטעים, מפעם לפעם אפשר לראות איכרים בשדה. מעשבים, עודרים, קווצרים עם חרמש יdni של פעם או חורשים עם מהרשעה ידנית, כמו שבא שלי חרש, כאן באותו אזור, כשהסתובב עם תעוזות של ילד אוקראיני ועבד אצל האיכרים. יותר משבעים שנה חlapו, אבל כאן, הזמן חולף אחרת.

אני יושבת ברכב, מביטה במשפחה. נזכרת, איך הבוקר הכנתי אותם, שהיום לא נמצא כלום, משומם שבאזור הזה, לא נשאר דבר, אפילו לא רישום של בני המשפחה של אבי. היום, אנחנו מחזירים את הזיכרונות, למקומות ששכחו אותם.

mdi פעם הדרך חולפת בתרוך כפר, 5-4 בתים מכל צד של הכביש זהה, סוף הכפר, ממשכים לכפר הבא.

פתאום אישי היקר קורא "دولינקה!!". איכשהו, הוא מצליח לפענה את האותיות הקיריליות בשלטים, אפילו תוך כדי נסעה. "دولינקה" הוא אומר והלב שלו מתחילה לפעום בחזקה, Dolinka, אבא שלו היה כאן.

עד שאחנו מבנים ומערכות שאחנו בדולינקה, הגענו כבר ליציאה מהכפר. ויקטור עוצר את הווואן. מה את רוצה לעשות כאן?

אני מסדרה את הנשימה וمبקשת שישראל איפה בית הקברות של הכפר, אולי שם נמצא את המצבה של פליקאן, הצ'כי שהכניס את אבי אל ביתו בזמן המלחמה. האיש שנтан לו מחסה ועובדת. האיש שהתייחס אליו כל בנו, תוך סיכון חייו וחיה משפחתו. האיש שהוא ידידו של סבא רבא בנימין ולא נתן לסכנה ולמלחמה לשנות אותו.

הaicר שפגשנו אומר, שבית הקברות הוא בית קברות אזרחי ונמצא בהמשך הדרך. אני מבינה, שכנראה לא נמצא את קברו של פליקאן וمبקשת מויקטור לחזור לכפר ולעוזר לי איפשהו, כדי שאוכל לערוך טקס קצר. ויקטור מסתובב ונושע לאט, מהכח שאומר לו היכן לעוזר. חיפשתי מקום שארגיש בו נח, עד כמה שאפשר וביקשתי שיעזרו.

ירדתי מהרכב וניסיתי למצוא מקום לצד הכביש בו אוכל לעמוד ולומר כמה מילים, בלי להפריע לאנשי המקום. בעודי מנסה להתקדם, אני שומעת צעקות באוקראינית ורואה אשה שפועשת בעברנו ומנוופת בידיהם. אני מתכוצת, מה כבר עשינו? למה היא כועסת? אלכס, המתורגמן, מדבר איתה. "היא שואלת מה אנחנו מחפשים", הוא אומר, "היא רוצה לעזור". אני מחייבת עצמי, זה קוראים 'הבראה בין דורות'?

אלכס פונה אליה, "אנחנו מחפשים את פליקאן, את יודעת עליו משהו?"
"פליקאן?" היא עונה, "מהצ'כים". "כן", אלכס מшиб. "פעם כל הכפר היהמושבה צ'כית, אבל כולם עזבו אחרי המלחמה", היא מספרת. "אבל אני יכולה להראות לכם איפה היה הבית שלו, המשך שלו".

אני שומעת ולא מאמין, באמת? וכך מתקרבת אליו אותה אשה, עם הסינר ומטפחת הראש, צועדת אל השביל, המתחילה ממש ליד המקום בו עמדתי. היא נכנסת פנימה אל השטח, "אני אראה לכם מה נשאר מהמשק שלו", היא ממשיכה לומר. אנחנו פושעים אחריה ואלכס לא מפסיק למלא, "אלוהים אתנו היום, אלוהים אתנו".

השביל מכוסה עשבים ואחנו פושים ביניהם, בעקבותיה. לצדנו עומדים צריפי עץ חרבים, בתוכם מנורות, ארונות, כאלו מישחו עזב בחופזה. ליד מבנה נמוך שעדיין לא ברור לנו מה הוא, היא נעצרת.

אנחנו מתקרבים
ורואים שהוא עומדת
ליד באר, כן באר של
פעם, צווע עם שרשרת
ברזל מחוברת לדלי.
זו הייתה הבאר
שליהם", היא אומרת,
"הבאר של פליקאן".
הגוף שלי רועד, קשה
לי לדבר.
מהbeer זהו, אבא שלי
שאב מים ושתה,

אל הבאר זהו,לקח את הפרות כדי להרווות צמאון אחרי המרעעה. ליד הבאר זהו אבא שלי חי,
עמד ויישב ואולי אפילו הילך מכות, לפני 78 שנים, אז בזמן המלחמה, כשהסתובב בעולם
כגולודקה, ולדימיר ניריק אלכסנדרוביץ'.

האשה הוסיפה וסירה, על הסבאים שלה, שהיו בכפר שכן ותמיד היו ביחסים טובים עם השכנים
היהודים שלהם. על הצ'כים שעזבו בתום המלחמה והשאירו את הכפר לאוקראינים מהאזור, על
הסובייטים... ואני, סיפרתי לה על אבא שלי, טוב שאלכס תרגם.

עמדנו שם ליד הבאר, צילמנו, נגענו. הנחתי עליה אבן שהבאתי מהארץ, עליה כתבתי את שמו,
פליקאן. הודתי לו בקול רועד והקראיתי את מילותיו של חיים חפר, על חסידי אומות העולם.

"...בְּתוֹךְ הַמְּלָחָמָה הַנּוֹרָאָה הֵם הֵם שְׁעִמְדוּ יוֹם-יּוֹם בְּקֶרֶב,

וְהֵם הַצְדִיקִים שְׁבָסְדוּם, שְׁבָזְכוּתָם הַעֲזָלָם לֹא חָרַב..."

חודשים אחרי זה, כשהישבנו בבית ונזכרנו, אמרתי לילדיו, שדי מדרים שעצרנו ליד האזור של הצ'כים. "אמא", אמר ליبني, "עוד לא הבנת שבחרת לעמוד בדוק ליד הבית של פליקאן? במקום המדויק, לא באזור של הצ'כים".
רק אז, כשבוני שיחזר בפניי את מה שקרה, הצלחתו להפניהם.

עוד רגע נגייע

עוד רגע נגיע, אני מנסה לחזור בזמן, לדמיין את העיירה הקטנה אי שם בפולין, אז, לפני המלחמה. את האנשים שהתחלכו ברכבות, את החקלאים, את הסוחרים, את הילדים שהתרוצזו. מדמיינת את אבא שלי, שהוא שופב גדול, הולך לבקר את סבא ברוך, את הדוד בנימין. אבל לא באמת יודעת איך לדמיין אותם, היו להם זקנים? כובעים? או שרובם היו "חופשיים"¹³ כמו סבא שלי? איך נראה חנות הבדים של הדוד של אבא שלי? איפה בדים היו בה? זו הייתה שטייטעל כמו מהסיפורים? חבל שאף פעם לא שאלתי...
עוד רגע נגיע לעיירה, בה לפני שנים אחדות, היידיש נמלה בפולנית ואוקראינית, כי כולם היו כאן יחד, שכנות.

עוד רגע נגיעה לעיריה, בה אבא שלי נולד וסבתא שלי נפטרה, בה חיו בני משפחתי יונג ובני משפחת שמאלי, לפחות שלושה דורות.

עוד רגע נגיע ונביא את הזכרונות של אבא, מקום בו נוצרו.

הוואן דוחר על הבורות, הנקראים כאן כביש וברכב נשמע רק קולו של טופול, שר שירים חסידיים, כמו שאבא שלי אהב והנשימות הקצרות שלנו.

עוד רגע מגייעים...

האותיות הקיריליות, הרשומות על השלט, טוענות שהגענו, אנחנו איבניצ'ה. במרכז המסחרי הקטן, מקבל את פניו בכניסה לעירה, רשם באותיות גדולות "אי לאב איבניצ'ה", כאילו הייתה זו עיר תיירות תוססת ולא עירה נידחת, שרצוי שייהי לך רכב עמיד, אם אתה מעוניין להגיע אליה.

סטארי - החלק היישן של העיירה.
משיכים בנסעה עד לאיבניצ'ה

¹³ יהודים דתיים, שאפשרו לעצם את החופש לבחור אילו מצוות לקיים וair להתנהל.

ליד בית לבן, קטן, אנחנו עוזרים. הגענו למויזיאון. המנהלת ממתינה לנו בכניסה ומובילת אותנו אל המוזיאון המקומי. שלושה חדרים קטנים, בהם מוצגים כלים חקלאיים, רהיטים ומעט תמונות, שאריות מימי איבניצ'ה החקלאית, זו שלפני מלחמת העולם השנייה. הבטנו בתמונות, עיינינו תרות אחר תמונה של טחנת הקמח, הזוכרה לנו מסיפוריו של אבי, אבל אין, המנהלת לא יודעת אפילו שהיתה כזו. גם סימן לחיים היהודיים שהיו בעירה, אין. המנהלת מחיה ומודה שאין לה כמעט מידע על היהודים שהיו כאן, מלבד הידועה שאכן היו כאן יהודים. היא מזמין אותנו לסיוור בעירה. דבר לא נשאר מאותם ימים, אך בכל זאת פסענו ברחוב בו פעם התגוררו רבים מיהודי העירה. כאן היה בית הכנסת, היא מצביעה ומעבר לכיביש, הכנסייה, הם היו כאן יפה ביחיד, לפני המלחמה. הבית הישן האחרון ברחוב, נהרס לפני מעלה מעשר שנים, אם רק היינו מגיעים אז, היא אומרת.

פסענו לאורכו של הרחוב, בו ניצבים בתים קטנים, גינות מטופחות, חיים חדשים ואני, אני הקרהתי עוד קצת מזכרוןתי של אבי, ודמינתי את הרחוב אז, עם היידיש באוויר. יכולתי לשמוע אותם נגשים ליד בית הכנסת, את כל בני המשפחה הענפה שלו, לשם את קריות הילדים המשחקרים בחצר, לראות את הגברים נכנסים לתפילה, שבסומה ילכו בצדות לאכול ארוחה משפחתיות ובוזיק, אבא שלו, עם אבא שלו ואחותו, יctrרכו לבוחר אם להצטרכן לשבטה אלה או לשבטה שרה-גיטל...

כשחזרנו למויזיאון, שלפתני בידים רועדות את התמונות שהבאתי איתני והראתי לה, למנהל הנחמדה, תראי, אמרתוי, אלה צולמו כאן, באיבניצ'ה, כאילו היהubi צריך להוכיח לה, שם היו כאן, שהיו כאן יהודים, שהמשפחה שלי הייתה חלק מהמקום הזה. עוד רגע נפרדים, אנחנו מודים לה על הסיוור ועל היחס החם. המנהלת ניגשת לאלכס ומוסרת לו פתק. ראיינו את חליפת המבטים ביןו ליבין ויקטור, אך לא היה לנו מושג במה מדובר. אלכס הביט בנו ו אמר, "שמרנו את זהה כהפתעה, לא ידענו אם באמת נצליה, המנהלת איתרה את הננד של טראצ'וק, נוכל לפגוש אותו היום".

אני לא זכרת אם מישחו מאייתנו הצליח להוציא קול, אני כן זכרת את הרעד שפשט בגופי. הם מצאו את הננד, הם מצאו את הננד. מה שהוציאו אותו מתוכי, היה קולו של אלכס, שנדרם לראות את הדמעות על חייו של בני.

זה, אפילו לא העצתי לzychil. ברגליים רועדות ובמלחים דומעות הודיתיה לה, להם, ליקום ויצאנו בדרךנו לפגוש את הננד של טראצ'וק.

לאחר הפסקה מأتגרת בלודמיר, יצאנו בדרכנו לוורחנוב. אולם כבישים מחוררים, אותה תחושת שום מקום והנה בתים. מסתבר שוורחנוב, שהיה מאז ומתמיד כפר אוקראיני, הינו כפר גדול יחסית ובעל פי מראה הבתים בכפר, חלק מתושביו עמידים ביותר. דהרנו בדרכים מחפשים את הבית של טראצ'וק. הדהים אותו ששמו עדין מוכר, היוות והיתה לו בת יחידה והוא לא המשיכה את שמו. אבל כל איך שעיצרנו לידי בדרך ושאלנו, ידע למי מדובר ונופף בידיו בכיוון. ויקטור כבר היה עצבני ביותר מהתעריה בין השבילים והשדות, אבל הבית, כפי שאבא שלי סיפר, נמצא בקצת הכפר. ויקטור פנה בשביל שבין המטעים, הגיעו לבית, התרגשות גברה, אבל בעל המקום אמר שהוא בפנים הבאה, כלומר בהמשך שביל העפר, בין עצי התפוח. ויקטור קילל, אבל למלנו, היה נחוש למצוא את הבית, להגעה לננד. המשכנו עוד מעט על דרך העפר ופנינו בין עצי התפוחות.

לפנינו עמד בית ישן, שחלוונתיו מכוסים נילון, כדי שהगשם והקור לא יחדרו פנימה, לצידנו היו מבני עץ, שראו ימים טובים יותר.

זכירתי בסיפוריו של אביו, על הבית הגדול שהיה לטראצ'וק, השטחים המרוביים, הפועלים. התקדמתי בעבר המדרגות, בראשם עמד איש זקן ומקומט, שנראה נרגש ביותר. ניגשתי אליו, רגלי רעדו ונשמעתי היתה מהירה, הרשתתי לאנטולי את ידי והוא אחז בה בשתי ידיו האромות ומלמל מספר מילים באנגלית, מתנצל שלא באמת יודע לדבר אנגלית, נישק את ידיי והזמין אותנו פנימה אל ביתו.

נכנסנו לבית עמוס וצפוף, האויר דחוס, הכל ישן ומתקופר, חוטי החשמל מטיליים מחוץ לקירות, מיטות, הרבה מיטות, בגדים תלויים לייבוש על חבל, המון תמנונות וסמןנים נוצראים על הקירות. הבית, כמו שאבוי סיפר, בניו סביב תנור החימום, זה שמשמש גם כתנור הבישול במטבח ולכך החדרים מחוברים זה אלה כשרשתה.

הוא נעצר ליד אחת התמונות, זה טראצ'וק, הוא אמר, סבא שלו, שהיה כומר. כומר? אנחנו במקום הנכון? הראש שלי החל לעבוד, ספקות התעוררו, אבא שלי תמיד סיפר טראצ'וק ישב בכלא הפליטי ברצה- קרטוסקה, משומש שהיה קומוניסט או משומש שהיה עשיר, הוא מעולם לא אמר שהוא כומר, אז אולי זה לא אותו אדם. מצד שני, זה היה הטראצ'וק היחיד שחי בכפר, מצד שלישי, לפי סיפורו של אבי, טראצ'וק היה איש משכיל ורגיש, שdag לא רק למחיאותיו של אבי, אלא גם שוחח אותו על רגשות, הנחה אותו, תמרק בו. אז אולי טראצ'וק נעצר על היותו כומר דעתך? אולי הוא פשט הסתר את היותו כומר אבי, כדי שלא יחשוש? אולי בגלל היותו כומר ומסיע לנרדפים, אסרו אותו הרוסים כשהגינו בתום המלחמה? נאכרתי שאבי תמיד תהה, איך קומוניסט יכול להיות עשיר, עם שטחים עצומים ופועלים...

הבטתי בתמונות של טראצ'וק, של אשתו, הקשบทי לקולו של הנכד. הוא לא זכר הרבה מסבו, הוא היה ילד כשנפטר, אבל הוא חי כאן, בבית אותו בנה הסב ב-1928. בית שפעם נחשב בית גדול ומפואר והיום נראה כשרירות מעידן אחר. אמנם חיברו את הבית לחשלל, אבל למים זורמים, עדין לא. את התפוחים מהמטע שהגיש לנו, שטף במים שבDALI הניתב במטבח. עמדנו בבית שצבר את הזמן לתוכו, חפצים, ריחות. נוכחותם של הסבים ושל אמו, הייתה בכל תמונות, ריחות. נוכחותם של הסבים ושל אמו, היה מקום, נראה שגם בחיו.

הבטתי באיש זהה, שקיבל אותנו אל بيתו בהתרגשות, שהamilim הראשונות שאמר, כשהראתי לו את תמונתו של אבי, כשיספרתי לו בקול רועד שבזכותו אנחנו כאן, בעולם, היו "כך זה צריך היה להיות", כאילו הדבר הבורר והטבי יותר לאדם לעשותו, הוא להסתיר יلد ולהציג את חייו גם בסיכון חיים של כל בני המשפחה. איש זקן ועריר, חי בדלות. פעם היה מורה. היום, תלמידיו שעדיין שומרים אותו על קשר, הם עיקר החיבור שלו לעולם. קשה היה לנו לנהל אותו שיחה ממושכת, הוא קפץ בין נושאים וענינים. חשוב היה לו לספר לנו על אמו, אשה שמאד העיריך ואהבה. הבטתי בו והודתי לו, למשפחתו ולזוכות ההזו להפגש.

קשה לי לתאר במילים את התחושה, להיות בתוך הבית בו אבי חי שנתיים מחייו. ילד, נער, ללא משפחה, העובד ל machiyyuto וחייב להיות דורך כל הימים, כדי לשמור על חייו בעולם כל כך עזין. נער שזכה, שאיש עם לב ענק, יזמין אותו אל ביתו, ישמור עליו, יdag לו, יטפל בו באהבה ותור סיכון עצמי, יציל את חייו.

להיות בתוך הבית, בו אבא שלי היה ולודקה, ולודקה שיכל היה לבחור להשאר כאן, כבן משפחתו של טראצ'וק, להמשיך לחיות בקרבת משפחה אוהבת, אבל בהמלצתו של אותו אדם רגיש ואצילי, בחר לחזור ולהיות ברוך יונג ולעלות לארץ, לחיות בין יהודים. עם שקיית תפוחים ודמעות בעיניהם יצאנו מהבית, שפעם נחשב לגдол ומרשים והיום מט לנפול.

ליד הוואן, עמד גבר ליד אופנוו גדול וחדש. בירור קצר העלה, שעזהו נינו של טראצ'וק, האחין של אנטולי, שבא לבקר את דודו. שוב הציפו אותו הדמעות והרגליים, שכבר כמעט התייצבו, חזרו לרעוד. ניגשתי אליו עם התמונות של אבי, אתה רואה? אותו הוא הצל, אתה רואה? אתה זכויות סבא רבא שלך, כולנוakan ואנדריי, שלא ידע שאנו אמרוים להגיע, שלמעשה צצנו לו כך לפתע משום מקום, סיפר שידעו לו, שהיתה גם אשה צעירה, טראצ'וק הסתר בעליית הגג, בתחילת המלחמה.

"כך זה צריך להיות" הוא אמר בטעיות.
המילים האלה, הביאו את טראצ'וק לשם, אליו,
האיש שהמורשת האנושית והחומרת שלו, ממשיכה
לעבור לנכדיו ולננייו....

כשנשמעתי שוב הווסדרה, שאלתי את אנדריי היכן קבור טראצ'וק, והוא אמר, שביום לאחר מכן
עלולים לקברו. הנחתתי بيדו את האבן שהבאת מהארץ וביקשתי שנייה אותה על קברו של
טראצ'וק.

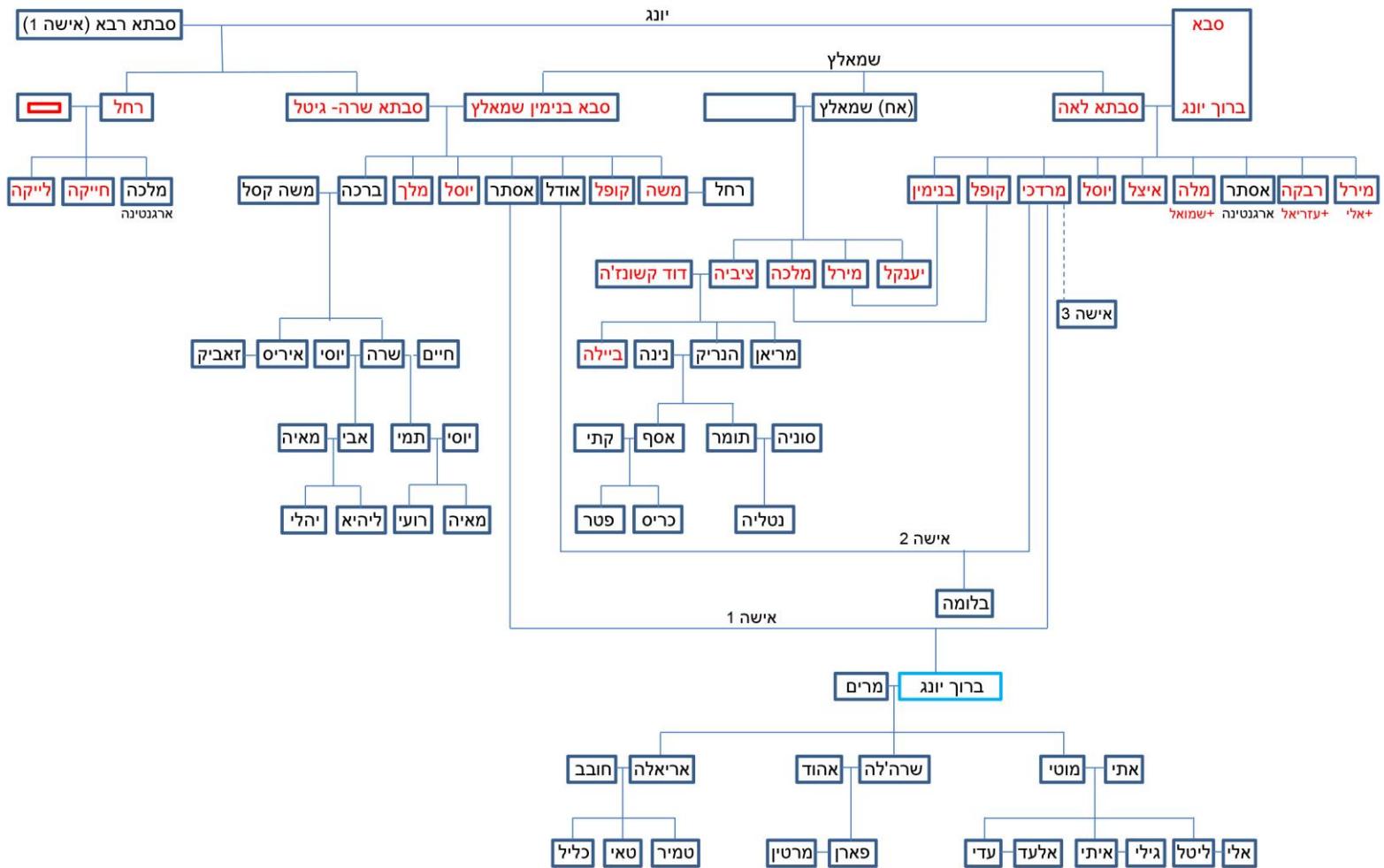
למחרת, קיבלנו צלום של המצבות של טראצ'וק ואלנה אשטו, עליהם הניח אנדריי, הnin, את האבן שהבאת מהארץ, האבן עליה רשום טראצ'וק, בעברית. וכן, על המצבה כתוב טראצ'וק, זה היה הוא, למורת הספק.

"... אַנְּיִ מִנְּשָׁה לְחַשֵּׁב עַל הָאָנָשִׁים שֶׁנְתַּנוּ לִי מִסְתֹּר וּמִחְשָׁה,
אַנְּיִ מִנְּשָׁה לְחַשֵּׁב, וְשֻׂמְעַ, וְשׁוֹאֵל: לוֹ אַנְּיִ בָּמָקוֹם מַה הִיִּתִי עוֹשָׂה?
אֲםַ אַנְּיִ, בְּתוֹךְ אָזְקִינּוֹס שֶׁל שְׁנָאָה, מַוְלַעַל מִתְּמוּטָע וּבּוֹעֵר,
אֲםַ אַנְּיִ הִיִּתִי נוֹתֵן מִסְתֹּר לְבִן עַם אַחֲר?..."

חסידי אומות העולם/חימס חפר

העץ של משפחת יונג – שמעאלץ

השמות הרשומים באדום, הם שמותיהם של בני המשפחה שנרצחו בשואה

הם ובני משפחותיהם, שאות שמותיהם איננו יודעים.

ירחון זכרם